

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

**ЗБІРНИК ТЕСТІВ
З КУРСУ
“ПЕДАГОГІКА”**

Частина 2
**ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ
ПЕДАГОГІКИ**

Львів
Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка
2008

УДК 371 (076.3)
ББК–Ч 30я 73–4
3–41

Автори:

Ю. Заячук (тема 1), С. Цюра (тема 1), Л. Ковальчук (теми 2, 7),
Т. Равчина (тема 3), Д. Герцюк (тема 4), І. Мицишин (тема 5),
Н. Заячківська (тема 5), С. Козут (тема 6), О. Ковальчук (тема 7),
О. Караманов (тема 8), М. Максимець (тема 8), М. Швед (тема 9)

Рецензенти:

д-р пед. наук, проф. Г. П. Васянович (Львівська державна фінансова академія);

д-р пед. наук, проф. І. С. Руснак (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича);

канд. пед. наук, доц. Я. В. Самофал (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка)

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського національного університету
імені Івана Франка
Протокол № 26/6 від 26 червня 2008 р.*

3–41 **Збірник тестів з курсу “Педагогіка”:** Навч.-метод. посіб. / За заг. ред. Д. Герцюка, Л. Ковальчук: У 3 ч. Ч. 2. Загальні основи педагогіки. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 152 с.

ISBN

У посібнику визначено змістовий компонент кожної теми; подано літературу для самостійної роботи студентів; розроблено діагностичний блок у вигляді тестових завдань для контролю і самоконтролю знань, умінь та навичок студентів з розділу “Загальні основи педагогіки”. Наведені матеріали сприятимуть осмисленню студентами предмета, завдань і змісту навчальної дисципліни “Педагогіка”.

Для викладачів, магістрантів і студентів педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації.

Рис. 12. Табл. 9. Бібліогр: 91.

УДК 371 (076.3)
ББК–Ч 30я 73–4

ISBN

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2008

Навчальне видання

**Заячук Юлія Дмитрівна,
Цюра Світлана Богданівна,
Ковальчук Лариса Онисимівна,
Равчина Тетяна Василівна,
Герцюк Дмитро Дмитрович,
Мицишин Ірина Ярославівна,
Заячківська Надія Михайлівна,
Когут Світлана Ярославівна,
Ковальчук Оріся Богданівна,
Караманов Олексій Владиславович,
Максимець Марта Василівна,
Швед Марія Степанівна**

ЗБІРНИК ТЕСТІВ

З КУРСУ “ПЕДАГОГІКА”

Частина 2

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Навчально-методичний посібник

Редактор *Марія Ріней*
Технічний редактор *Світлана Сенік*

Підп. до друку 26.08.2008. Формат 60×84/16.
Друк. офс. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 8,6. Обл. -вид. арк. 8,9. Тираж 300. Зам..
Видавничий центр Львівського національного університету
імені Івана Франка. 79000 Львів, вул. Дорошенка, 41.

Передмова

У процесі оновлення змісту освіти відповідно до вимог Болонського процесу назріла потреба у розробленні та впровадженні в навчально-виховний процес інноваційних педагогічних технологій, які збільшують вимоги до теоретичного і практичного рівнів підготовки педагога. Засвоєння, осмислення та використання ґрунтовних теоретичних знань, практичних умінь і навичок з основ педагогіки забезпечує майбутньому вчителю досконале оволодіння методикою викладання навчальних дисциплін із застосуванням активних та інтерактивних методів, ефективних засобів, традиційних і нетрадиційних форм організації навчання.

Зауважимо, що на вивчення педагогічних дисциплін у класичних університетах відведено недостатню кількість годин. Це спричиняє значні труднощі в засвоєнні студентами як основ педагогіки, так і методики викладання дисциплін за фахом у загальноосвітніх школах. Ефективному розв'язанню цієї проблеми має сприяти створення навчальних підручників, посібників з педагогіки, збірників тестових завдань, практикумів тощо. У запропонованому посібнику окреслено деякі аспекти ефективного вирішення цієї важливої проблеми під час вивчення дисципліни “Педагогіка” студентами класичного університету.

Метою вивчення курсу є педагогічна підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” до роботи в середніх загальноосвітніх закладах, а також до взаємодії з людьми у різноманітних установах, що має характер управлінської, організаторської та навчально-виховної діяльності фахівця.

Завдання курсу:

- ♦ формування в студентів адекватного розуміння процесів навчання та виховання як педагогічної взаємодії суб'єктів обопільної діяльності;
- ♦ оволодіння відповідними знаннями, уміннями й навичками організації навчально-виховного процесу в напрямі розвитку особистості молодшої людини;
- ♦ ознайомлення студентів з педагогічними ідеями та діяльністю видатних вітчизняних і зарубіжних педагогів, розвитком освіти в Україні та за кордоном;
- ♦ підготовка студентів до проходження педагогічної практики у різних типах навчальних закладів.

Важливою частиною курсу “Педагогіка” є розділ “Загальні основи педагогіки”, у якому передбачено вивчення теоретико-методологічних засад педагогіки як науки (її понятійно-категоріального апарату, методів науково-педагогічного дослідження, проблеми розвитку і формування особистості, загальних основ розвитку освіти і педагогічної думки в Україні та за кордоном, світового освітнього простору тощо).

У процесі вивчення розділу “Загальні основи педагогіки” студенти **повинні знати:**

- ♦ сутність головних загальнопедагогічних категорій;
- ♦ логіку і методи науково-педагогічних досліджень;
- ♦ закономірності та особливості розвитку особистості людини;
- ♦ загальні основи розвитку освіти і педагогічної думки в Україні та за кордоном;
- ♦ стан і тенденції розвитку системи освіти в сучасному світі;
- ♦ структуру системи освіти України;
- ♦ сутність педагогічної діяльності й майстерності вчителя тощо.

У процесі вивчення розділу “Загальні основи педагогіки” студенти мають **оволодіти такими уміннями:**

- ♦ застосовувати різні методологічні підходи до розв’язання педагогічних проблем;
- ♦ прогнозувати і конструювати проведення науково-педагогічних досліджень;

- ♦ розробляти й обґрунтовувати наукові моделі та методику дослідження педагогічних явищ, застосовувати різні методи і прийоми дослідження;
- ♦ аналізувати й критично оцінювати педагогічні теорії та концепції розвитку особистості людини;
- ♦ на засадах реалізації міждисциплінарних зв'язків з курсом психології здійснювати психолого-педагогічне діагностування розвитку особистості школяра;
- ♦ організовувати педагогічну взаємодію з учнями різного віку відповідно до їхніх індивідуальних особливостей;
- ♦ застосовуючи методи порівняльної педагогіки, аналізувати підходи до реформування систем освіти у різних країнах;
- ♦ на засадах компаративістського підходу порівнювати системи освіти різних країн тощо.

Ґрунтовному засвоєнню основних теоретичних положень педагогіки, формуванню практичних умінь та навичок має сприяти чітко організований контроль і самоконтроль навчально-пізнавальної діяльності студентів. Укладений навчально-методичний посібник покликаний забезпечити активне, свідоме, ґрунтовне і повне засвоєння студентами навчальних тем цього важливого розділу курсу “Педагогіка”.

Посібник можуть використовувати викладачі педагогіки під час проведення практично-семінарських занять та організації індивідуальної роботи студентів. Для студентів педагогічних спеціальностей цей посібник буде опорою під час самостійного опрацювання тем, підготовки до практично-семінарських занять тощо.

Тема 1.1. ПЕДАГОГІКА: СТАНОВЛЕННЯ І СУЧАСНИЙ СТАН

1. Становлення педагогіки як науки.
2. Основні педагогічні категорії.
3. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
4. Система педагогічних наук.

1. *Вишневецький О.* Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич, 2003.
2. *Волкова Н.* Педагогіка: Посібник. К., 2001.
3. *Галузинський В., Євтух М.* Педагогіка: теорія та історія: Навч. посіб. К., 1995.
4. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник. К., 1997.
5. *Зайченко І.* Педагогіка: Навч. посіб. Чернігів, 2003.
6. *Ковальчук Л.* Практикум з педагогіки: Навч. посіб. Львів, 2005.
7. *Кошманова Т., Брайс Л., Голм Г., Равчина Т.* Педагогіка для громадянського суспільства: Навч. посіб. / За заг. ред. Т. Кошманової. Львів, 2005.
8. *Кузьмінський А., Омеляненко В.* Педагогіка: Підручник. К., 2003.
9. *Мойсеюк Н.* Педагогіка: Навч. посіб. К., 2007.
10. *Подласый И.* Педагогика: Учеб. пособие. М., 1996.
11. *Сявакко Є.* Українська етнопедагогіка: Навч.-метод. посіб. Львів, 2000.
12. *Фіцула М.* Педагогіка: Посібник. К., 2006.
13. *Цюра С.* Педагогіка особистого досвіду: Практикум для самостійної роботи. Львів, 2006.

1. Педагогіка — це...

Відповідь:

- а) наука про психіку, закономірності її прояву і розвитку;
- б) наука, що вивчає питання освіти молодого покоління;
- в) наука про виховання дитини;
- г) наука про виховання людини.

2. Першим в історії “штатним” педагогом був... (Вставте пропущені слова).

3. Кого вважають основоположником педагогіки як науки?

Відповідь:

- а) Йоганн-Генріх Песталоцці; б) Костянтин Ушинський;
- в) Вітторіно да Фельтре; г) Ян-Амос Коменський.

4. Предметом дослідження в педагогіці є:

Відповідь:

- а) процес навчання; б) процес виховання;
- в) класно-урочна система навчання; г) принципи навчання.

5. Що визначило розвиток педагогіки як науки?

Відповідь:

- а) прогрес науки і техніки;
- б) збільшення ролі виховання молодих поколінь у розвитку суспільства;
- в) потреба у підготовці людини до життя;
- г) необхідність сформулювати певні педагогічні положення.

6. Завданням педагогіки є...

Відповідь:

- а) розробка порад, правил і рекомендацій щодо реалізації навчального процесу;
- б) вияв, вивчення й обґрунтування закономірностей і законів формування та розвитку людської особистості, розробка на цій

- основі теорії та методики виховання;
- в) вивчення проблем навчання і освіти людей;
- г) дослідження механізмів, закономірностей засвоєння людиною суспільного розвитку.

7. *Хто належить до плеяди педагогів-гуманістів епохи Відродження?*

Відповідь:

- а) Жан-Жак Руссо; в) Августин;
- б) Вікторіно да Фельтре; г) Аристотель.

8. *Автором праці “Велика дидактика” (1654), однієї з перших науково-педагогічних книг, є...*

Відповідь:

- а) Ян-Амос Коменський; б) Йоганн-Фрідріх Гербарт;
- в) Джон Локк; г) Фрідріх-Вільгельм-Адольф Дістервег.

9. *Хто з педагогів, досліджуючи суперечності, що властиві всім педагогічним явищам, стверджував: “Нічого немає постійного, крім перемін”?*

Відповідь:

- а) Ян-Амос Коменський; б) Йоганн-Фрідріх Гербарт;
- в) Джон Локк; г) Фрідріх-Вільгельм-Адольф Дістервег.

10. *Представником американської педагогіки, що став відомим завдяки дослідженням процесу навчання і створенню прагматичної педагогіки, є ...*

Відповідь:

- а) Костянтин Ушинський; б) Йоганн-Фрідріх Гербарт;
- в) Фрідріх-Вільгельм-Адольф Дістервег; г) Джон Дьюї.

11. *Чотирьохетапну модель уроку та систему розвивавальних вправ розробив...*

Відповідь:

- а) Йоганн-Фрідріх Гербарт; б) Ян-Амос Коменський;
- в) Фрідріх-Вільгельм-Адольф Дістервег; г) Едвард Торндайк.

12. *Об’єктом педагогічної практики є:*

Відповідь:

- а) реальна взаємодія учасників педагогічного процесу;
- б) завдання педагогічного процесу;
- в) зміст педагогічного процесу;
- г) закономірності педагогічної науки.

13. *Освіта — це...*

Відповідь:

- а) процес діяльності вчителя, спрямований на передачу знань учневі;
- б) процес і результат засвоєння учнями систематизованих знань, формування на їх основі наукового світогляду, моральних та інших рис особистості, розвиток її творчих здібностей, а також набуття умінь та навичок;
- в) взаємопов'язаний процес кількісних і якісних змін, яких зазнають люди протягом певного часу;
- г) робота людини над самовдосконаленням.

14. *Назвіть головний критерій освіченості:*

Відповідь:

- а) системність знань школи; б) професійне спрямування;
- в) системність мислення; г) ерудованість.

15. *Головним способом здобуття освіти є...*

Відповідь:

- а) навчання; б) виховання; в) розвиток; г) саморозвиток.

16. ... — *це відображення людиною об'єктивної реальності у формі фактів, уявлень, понять і законів науки* (Вставте пропущене).

Відповідь:

- а) знання; б) уміння; в) навички.

17. *Навчання — це...* (Вставте пропущені слова).

Відповідь:

- а) механічна передача знань учителем учневі;
- б) цілеспрямована взаємодія учителя і учня, в процесі якої

- засвоюються знання, формуються уміння й навички;
в) процес, спрямований на вироблення певних норм поведінки;
г) процес саморозвитку.

18. Чому в педагогіці поняття “виховання” вживають у декількох аспектах?

Відповідь:

- а) побутове застосування поняття виховання не може бути використано для побудови наукової теорії;
б) це дає змогу відрізнити поняття виховання в теоретичному і побутовому значенні;
в) “виховання” настільки широке поняття, що без спеціальних уточнень важко зрозуміти, про яке саме виховання ідеться.

19. Цілеспрямований та організований процес формування особистості називають...

Відповідь:

- а) вихованням; б) формуванням; в) освітою; г) навчанням.

20. Проблеми виховання людини вивчають різні суспільні науки. Які саме?

Відповідь:

- а) філософія; б) фізіологія; в) психологія; г) історія.

21. ... — це процес становлення людини як соціальної істоти під впливом задатків, середовища та процесу виховання (Вставте пропущене)

Відповідь:

- а) самовиховання; б) формування;
в) розвиток; г) саморозвиток.

22. До системи педагогічних наук належать:

Відповідь:

- а) загальна педагогіка, порівняльна педагогіка, психологія, історія, філософія;
б) загальна педагогіка, вікова педагогіка, спеціальна педагогіка, соціальна педагогіка, методики вивчення окремих предметів;

- в) історія педагогіки, педагогіка вищої школи, етика, естетика;
- г) соціальна педагогіка, школознавство, історія школи, вікова фізіологія, шкільна гігієна, дошкільна педагогіка.

23. Назвіть педагогічну галузь, яка вивчає особливості виховання і навчання дітей з особливими потребами

Відповідь:

- а) загальна педагогіка; б) вікова педагогіка;
- в) спеціальна педагогіка; г) соціальна педагогіка.

24. Загальна педагогіка — це базова наукова дисципліна, яка вивчає...

Відповідь:

- а) загальні закономірності виховання людини;
- б) системи освіти різних країн;
- в) питання підготовки фахівця для різних галузей народного господарства;
- г) розвиток виховання як суспільного явища.

25. Галузь спеціальної педагогіки, що вивчає особливості навчання і виховання дітей з вадами зору...

Відповідь:

- а) сурдопедагогіка; б) тифлопедагогіка;
- в) олігофренопедагогіка; г) логопедія.

26. Педагогічна галузь, що складається з таких розділів, як основи педагогіки, дидактика, теорія виховання, теорія управління навчально-виховним закладом, — це...

Відповідь:

- а) загальна педагогіка; б) вікова педагогіка;
- в) порівняльна педагогіка; г) соціальна педагогіка.

27. Як називають педагогічну галузь, що вивчає соціальне виховання людини в контексті соціалізації?

Відповідь:

- а) спеціальна педагогіка; б) соціальна педагогіка;
- в) порівняльна педагогіка; г) історія педагогіки.

28. Назвіть педагогічну галузь, яка займається порівнянням систем освіти різних країн.

Відповідь:

- а) спеціальна педагогіка; б) соціальна педагогіка;
- в) порівняльна педагогіка; г) історія педагогіки.

29. Хто є автором відомого вислову “Якщо педагогіка хоче виховати людину в усіх відношеннях, то вона повинна перш за все пізнати її теж в усіх відношеннях”?

Відповідь:

- а) Ян-Амос Коменський; б) Костянтин Ушинський;
- в) Василь Сухомлинський; г) Джон Дьюї.

30. До методів науково-педагогічного дослідження належать:

Відповідь:

- а) тестування, пояснення, інтерв'ю;
- б) природний експеримент, бесіда, розповідь;
- в) рольова гра, соціометрія, навчальна дискусія;
- г) педагогічне спостереження, анкетування, лабораторний експеримент.

Тема 1.2. ПЕДАГОГІКА ЯК НАУКА

1. Педагогіка як наука, практика і мистецтво.
2. Категоріальний апарат педагогіки.
3. Міждисциплінарні зв'язки педагогіки.
4. Система педагогічних наук.
5. Методологія педагогіки.

1. *Волкова Н.* Педагогіка: Посібник. К., 2001.
2. *Галузінський В., Євтух М.* Педагогіка: теорія та історія: Навч. посіб. К., 1995.
3. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник. К., 1997.
4. *Зайченко І.* Педагогіка: Навч. посіб. Чернігів, 2003.
5. *Ковальчук Л.* Практикум з педагогіки: Навч. посіб. Львів, 2005.
6. *Кошманова Т., Брайс Л., Голм Г., Равчина Т.* Педагогіка для громадянського суспільства: Навч. посіб. / За заг. ред. Т. Кошманової. Львів, 2005.
7. *Кузьмінський А., Омеляненко В.* Педагогіка: Підручник. К., 2003.
8. *Мойсеюк Н.* Педагогіка: Навч. посіб. К., 2007.
9. *Підласий І.* Діагностика і експертиза педагогічних проєктів. К., 1998.
10. *Подласый И.* Педагогика: Учеб. пособие. М., 1996.
11. *Стельмахович М.* Народна педагогіка. К., 1985.
12. *Сявакко Є.* Українська етнопедогогіка: Навч.-метод. посіб. Львів, 2000.
13. *Фіцула М.* Педагогіка: Посібник. К., 2006.
14. *Цюра С.* Педагогіка особистого досвіду: Практикум для самостійної роботи. Львів, 2006.
15. *Ягунов В.* Педагогіка: Посібник. К., 2002.

1. *Визначте, яке із запропонованих положень охоплює інші:*

Відповідь:

- а) Педагогічна система — це система відношень суб'єкт-суб'єктної взаємодії, що виникають у педагогічній діяльності;
- б) Педагогічна система — це множина об'єктів, що утворюють цілісну структуру;
- в) Педагогічна система — це сукупність взаємопов'язаних чинників і процесів, необхідних для заздальгідь запланованого педагогічного впливу;
- г) Педагогічна система — це діяльність суб'єкта педагогічного впливу, мета-результат, зміст-способи.
- г) Педагогічна система — це явище, яке формують взаємозв'язки суб'єктів педагогічної діяльності.

2. *До основних педагогічних категорій належать...*

Відповідь:

- а) виховання, освіта, навчання, розвиток і формування особистості;
- б) виховання, освіта, навчання, перевиховання, самоосвіта, дидактика, самовиховання;
- в) виховання, навчання, освіта.

3. *Виховання як вид людської діяльності є предметом дослідження таких наук:*

Відповідь:

- а) педагогіка, психологія, соціологія;
- б) психологія, педагогіка;
- в) педагогіка.

4. *За своїм походженням виховання — це...*

Відповідь:

- а) механізм збереження виду — генетично зумовлена програма поведінки дорослого;

- б) механізм самозбереження — генетично зумовлена програма наслідування значимої поведінки;
  - в) механізм збереження соціальної структури та досвіду діяльності поколінь;
  - г) усі позиції є лише гіпотезами у руслі певних наукових шкіл.
5. *Котра із перелічених позицій є найбільш правильною?*
- Відповідь:**
- а) виховання — це явище історичне;
  - б) виховання — це явище соціальне;
  - в) виховання — це завжди індивідуальне явище;
  - г) всі позиції правильні.
6. *Чим є виховання за своєю суттю з погляду педагогіки?*
- Відповідь:**
- а) насильством над особистісним зростанням і розвитком;
  - б) управлінням особистісним розвитком;
  - в) полем можливостей для розвитку і соціалізації;
  - г) всі відповіді правильні
  - г) всі відповіді неправильні.
7. *Якщо виховання — це процес, то що з погляду педагогіки є свідченням його ефективності?*
8. *Навчання (одна із основних педагогічних категорій) виникає як синтез взаємозв'язаних і взаємозумовлених діяльностей. Назвіть їх.*
9. *Хто із класиків був основоположником розробки предмета педагогіки у руслі теорії виховувального навчання?*
- Відповідь:**
- а) Ян-Амос Коменський; б) Йоган-Фрідріх Гербарт;
  - в) Джон Дьюї; г) ніхто із перелічених.
10. *Хто з класиків педагогіки був основоположником розвитку предмета педагогіки у руслі вільного виховання?*
- Відповідь:**
- а) Ян-Амос Коменський; б) Йоганн-Фрідріх Гербарт;

в) Джон Дьюї; г) ніхто із перелічених.

11. Уточніть пріоритети у рівнях науково-педагогічного дослідження і поставте їх у порядку зростання рівня наукового аналізу:

Відповідь:

- а) загальнонаукова методологія; б) філософські знання;
в) конкретно-наукова методологія; г) методика дослідження;
г) методи компаративного аналізу.

12. Спростуйте або підтвердьте таку думку: “У педагогіці наукове і стихійне-емпіричне пізнання не виокремлюються так чітко, як це буває у сфері точних наук, оскільки педагогічна теорія якраз і впливає з практики діяльності”.

Відповідь:

- а) погоджуюсь, тому що...; б) не погоджуюсь, тому що... .

13. Спростуйте або підтвердьте таку думку: “Прийнято вирізняти предмет і об’єкт кожної науки. Однак у педагогіці виховання є як її предметом, так і об’єктом”.

Відповідь:

- а) погоджуюсь, тому що...; б) не погоджуюсь, тому що... .

14. Спростуйте або підтвердьте подану нижче думку: “Прийнято розглядати, що кожна із наукових галузей має певні функції (зокрема, описову, пояснювальну, перетворювальну, прогностичну, навчально-виховну). Однак у педагогіці одна з функцій традиційно є найбільш проблематичною”

Відповідь:

- а) погоджуюсь, тому що...; б) не погоджуюсь, тому що... .

15. Виховання як предмет науки педагогіки відрізняється від виховання як виду людської діяльності за наявністю...

Відповідь:

- а) суб’єктів-педагогів, спеціально призначених для цього;
б) суб’єктів-вихованців, дітей, учнів, що мають у ньому необхідність;

- в) педагогічних цілей і педагогічного управління діяльністю;
- г) всі відповіді неправильні.

16. *Педагогіка як мистецтво — це...*

Відповідь:

- а) особливий спосіб авторського виконання діяльності;
- б) частина педагогічної теорії;
- в) складова театральної педагогіки;
- г) обличчя педагогічного професіоналізму.

17. *Спростуйте або підтвердьте таку думку: “Етнопедагогіка та народна педагогіка — це терміни, що є синонімами”*

Відповідь:

- а) погоджуюсь, тому що...; б) не погоджуюсь, тому що... .

18. *Визначте, яке із визначень є найбільш точним і науково коректним:*

Відповідь:

- а) педагогіка — це наука про виховання дитини, оскільки етимологічно вона означає “дітоводіння”;
- б) педагогіка — це наука про виховання як особливий вид людської діяльності (виховання людини людиною);
- в) педагогіка — це система наук про навчання і виховання дітей і дорослих.

19. *Спростуйте або підтвердьте таку думку: “Головною точкою дотику психології і педагогіки є те, що психологія вивчає закони розвитку психіки людини, а педагогіка — на цій основі закони управління її розвитком і цілеспрямованих змін”.*

Відповідь:

- а) погоджуюсь, тому що ...; б) не погоджуюсь, тому що ... .

20. *Показники і критерії вихованості й навченості особистості ...*

Відповідь:

- а) використовує педагогіка, але розробляє психологія;
- б) розробляє педагогіка з урахуванням психологічних знань;
- в) обидві відповіді правильні;

- г) обидві відповіді неправильні.
21. *Педагогіка як наука пройшла певні етапи розвитку і сьогодні розвивається лише як наукова система знань.*
- Відповідь:**
- а) так, усього етапів три, сьогоднішній — це науковий етап;
  - б) ні, оскільки народна педагогіка у принципі не може зупинитися у своєму розвитку;
  - в) ні, оскільки елементи педагогічних знань розвивають й інші наукові галузі.
22. *Першим надрукованим українським підручником із педагогіки була книжка...*
- Відповідь:**
- а) Костянтина Ушинського; б) Івана Бартошевського;
  - в) Олександра Духновича; г) Григорія Сковороди.
23. *Педагогічний процес, педагогічна система, педагогічна діяльність, педагогічна дія — це...*
- Відповідь:**
- а) лінійний рід взаємозумовлених понять;
  - б) логічна послідовність понять, де кожне наступне впливає із попереднього;
  - в) синоніми, кожний з яких стосується одного і того ж явища виховання.
24. *Чи завжди самовиховання є свідомою діяльністю самої людини? Обґрунтуйте свою відповідь.*
25. *Структурно самовиховання є синтезом...*
- Відповідь:**
- а) впливів значимих інших і власної діяльності із саморозвитку;
  - б) самопізнання, самоставлення і саморегуляції;
  - в) обидві відповіді правильні.
26. *Розташуйте методи та засоби саморегуляції у логічному для Вас порядку зростання їх вікового освоєння людиною.*

Відповідь:

- а) самохвалення; б) самогальмування; в) самопереконання;
- г) самокритика; г) самопрохання; д) аутотренінг; е) самонаказ;
- е) самоосудження; ж) самообмеження; з) самонавіювання.

27. Цінність будь-якого об'єкта реальності визначається суб'єктом. Яке із історично віддалених суспільств розглядало цінність виховання як діяльності вище від інших перелічених. Обґрунтуйте свою думку.

Відповідь:

- а) Стародавня Індія; б) Стародавній Китай; в) Стародавній Рим;
- г) Стародавні Афіни; г) Стародавня Спарта.

28. Виховання як педагогічна дія зорієнтоване на отримання певного результату. Якого саме?

Відповідь:

- а) виникнення відношень взаємодії двох суб'єктів;
- б) наявність зміни, що буде у свідомості й поведінці другого суб'єкта;
- в) інший варіант відповіді.

29. Система відношень, що виникає у діяльності педагогічного колективу школи, не належить до системи "об'єкт – предмет" педагогічної науки.

Відповідь:

- а) так; б) ні; в) Ваше уточнення відповіді.

30. Система відношень, що виникає у міжособистісних стосунках "учень – учень", не належить до системи "об'єкт – предмет" педагогічної науки.

Відповідь:

- а) так; б) ні; в) Ваше уточнення відповіді.

Тема 2. ЛОГІКА І МЕТОДИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Категоріальний апарат педагогічного дослідження.
2. Методологічні підходи до організації та проведення науково-педагогічного дослідження.
3. Логіка науково-педагогічного дослідження.
4. Етапи науково-педагогічного дослідження.
5. Методи науково-педагогічного дослідження.
6. Організація і проведення педагогічного експерименту.

1. *Волкова Н.* Педагогіка: Посібник. К., 2001.
2. *Воловик П.* Теорія ймовірностей і математична статистика в педагогіці. К., 1989.
3. *Гмурман В.* Теория вероятностей и математическая статистика: Учеб. пособие для вузов. М., 1977.
4. *Зайченко І.* Педагогіка: Навч. посіб. Чернігів, 2003.
5. *Ковальчук Л.* Практикум з педагогіки: Навч. посіб. Львів, 2005.
6. *Крушельницька О.* Методологія та організація наукових досліджень: Навч. посіб. К., 2003.
7. *Підласий І.* Діагностика і експертиза педагогічних проектів. К., 1998.
8. *Турчин В.* Математична статистика: Посібник. К., 1999.
9. *Шейко В., Кушнарєнко Н.* Організація та методика науково-педагогічної діяльності: Підручник. К., 2006.
10. *Фіцула М.* Педагогіка: Посібник. К., 2006.
11. *Ягунов В.* Педагогіка: Посібник. К., 2002.

Тестові завдання

1. *Процес і результат наукової діяльності, спрямованої на здобуття нових знань про закономірності процесу виховання, його структуру і механізми, теорію та методiku організації навчально-виховного процесу, його зміст, принципи, організаційні методи та прийоми, називають...*

Відповідь:

- а) педагогічним спостереженням;
б) педагогічним дослідженням;
в) педагогічним експериментом;
г) методикою дослідження проблеми.
2. *Організуючи педагогічне дослідження за певною проблемою, передусім визначають загальноприйняті методологічні параметри. Визначте правильне співвідношення між цими параметрами та їхніми дефініціями:*

а) актуальність дослідження	А Б В Г І Д;
б) об'єкт дослідження	А Б В Г І Д;
в) предмет дослідження	А Б В Г І Д;
г) мета дослідження	А Б В Г І Д;
ґ) гіпотеза дослідження	А Б В Г І Д;
д) завдання дослідження	А Б В Г І Д.

А — частина об'єктивної дійсності, те, на що спрямоване педагогічне дослідження, ті процеси або явища, які зумовлюють проблему дослідження;

Б — характеризує стан розробленості проблеми у педагогічній науці та практиці, коротко окреслює сутність проблеми, розкриває необхідність дослідження в певному напрямі;

В — конкретні цільові настанови-завдання, завдяки яким вирішують досліджувану проблему;

Г — найсуттєвіші, найхарактерніші з практичного та теоретичного погляду властивості, особливості, риси об'єкта, які безпосередньо аналізує й вивчає дослідник;

- Г — сукупність науково обґрунтованих припущень, істинність яких необхідно перевірити;
- Д — вказівка на те, що передбачає зробити дослідник, вивчаючи проблему за темою наукового дослідження (результат, якого треба досягти).

3. *Чітке методологічне обґрунтування досліджень педагогіки забезпечує розв'язання багатьох проблем, пов'язаних з підвищенням ефективності навчально-виховного процесу в середній загальноосвітній школі та вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації і напрямів спеціалізації. Заповніть таблицю, вказуючи відповідне буквене позначення, що пояснює сутність до кожної з наведених категорій:*

Категорія	Сутність
<i>Педагогічне дослідження</i>	
<i>Метод науково-педагогічного дослідження</i>	
<i>Методика дослідження педагогічних проблем</i>	
<i>Методологія дослідження</i>	
<i>Методологія у педагогіці</i>	

Відповідь:

- А — прийом, процедура, операція емпіричного і теоретичного пізнання й вивчення явищ педагогічної дійсності;
- Б — свідомий цілеспрямований пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу з використанням певного наукового апарату, наукових методів;
- В — сукупність теоретичних положень про педагогічне пізнання і перетворення дійсності;
- Г — сукупність систематизованих прийомів і засобів наукового пошуку в педагогіці, правил і технології їхнього застосування, порядку інтерпретації одержаних результатів;
- Г — вчення про принципи побудови, прийоми, способи науково-пізнавальної діяльності.
4. *Чи тотожні такі поняття:*
- ◆ *методологія дослідження у педагогіці;*
  - ◆ *методика науково-педагогічного дослідження?*

Відповідь:

а) так; б) ні.

5. *Упорядкуйте етапи педагогічного дослідження (за М. Поташиником):*

Відповідь:

а) організаційний; б) діагностичний; в) практичний;
г) прогностичний; г) узагальнювальний.

6. *Упорядкуйте етапи педагогічного дослідження (за І. Зайченком):*

Відповідь:

а) гіпотетичний; б) прогностичний; в) емпіричний;
г) експериментально-теоретичний.

7. *У педагогічних дослідженнях використовують різні методологічні підходи:*

Відповідь:

а) системний; б) комплексний; в) культурологічний;
г) педагогічний; г) особистісний; д) алгоритмічний;
е) історико-логічний; е) діяльнісний; ж) психологічний;
з) синергетичний; и) антропологічний; і) соціальний.

8. ... — це смислово уявлена і матеріально реалізована система, яка адекватно відображає предмет дослідження (Вставте пропущені слова)

Відповідь:

а) система; б) структура; в) наукова модель; г) план; г) мета.

9. ... — це ціле, що складається з частин; загальнонаукове положення, що відображає сукупність елементів, які пов'язані між собою і з середовищем, та утворюють певну цілісність, зумовлюють єдність об'єкта, який вивчають (Вставте пропущені слова)

Відповідь:

а) система; б) структура; в) наукова модель; г) план; г) мета.

10. *Заповніть таблицю, вказуючи відповідне буквене позначення етапу педагогічного дослідження відповідно до його*

характеристики:

Етап	Характеристика етапу
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ аналізують джерельну базу; ◆ визначають стан розробленості проблеми у психолого-педагогічних дослідженнях; ◆ з'ясовують теоретико-методологічні засади (категоріальну сутність ключових понять, типологію, функції тощо)
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ визначають гіпотезу дослідження; ◆ розробляють програму педагогічного пошуку та експериментальну методику впровадження його результатів
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ обґрунтовують і розробляють експериментальну модель; ◆ визначають організаційні умови її впровадження; ◆ перевіряють ефективність запропонованих моделі та методики на основі констатувального експерименту
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ впроваджують модель та методику на експериментальних майданчиках (<i>формувальний</i> експеримент); ◆ співставивши отримані результати, корегують методику; ◆ розробляють методичні рекомендації до впровадження результатів дослідження
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ здійснюють аналіз, узагальнення та інтерпретацію результатів формуючого експерименту; ◆ осмислюють теоретичне і практичне значення здійснюваного педагогічного пошуку; ◆ оформляють дослідницьку роботу (відповідно до тих вимог, що ставляться до рефератів, курсових проектів, бакалаврських, магістерських, дисертаційних та інших видів робіт)

Відповідь:

А — прогностичний; Б — діагностичний; В — практичний;
Г — організаційний; Ґ — узагальнювальний.

11. Педагогічне спостереження — це...

Відповідь:

- а) спеціально організоване сприймання педагогічного процесу в природних умовах;
- б) науково поставлений дослід організації педагогічного процесу в точно врахованих умовах, що забезпечує найдостовірніші результати у педагогічних дослідженнях;
- в) цілеспрямований та організований процес формування особистості;
- г) цілеспрямована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються вміння й навички у школярів.

12. ... — це сукупність компонентів (елементів) об'єкта, поєднаних між собою стійкою системою істотних зв'язків, що забезпечують його цілісність (Вставте пропущені слова)

Відповідь:

- а) система; б) структура; в) наукова модель; г) план; г) мета.

13. Педагогічний експеримент — це...

Відповідь:

- а) спеціально організоване сприймання педагогічного процесу в природних умовах;
- б) науково поставлений дослід організації педагогічного процесу в точно врахованих умовах, що забезпечує найдостовірніші результати у педагогічних дослідженнях;
- в) цілеспрямований та організований процес формування особистості;
- г) цілеспрямована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються вміння й навички у школярів.

14. Упорядкуйте види педагогічного експерименту в тій послідовності, що відповідає логіці його проведення:

Відповідь:

- а) констатувальний; б) контрольний;
- в) творчо-перетворювальний.

15. З'єднайте стрілками назви методів та дефініції, що їм відповідають:

Метод педагогічного спостереження	це дослідження, під час якого дослідник ставить заздалегідь визначені запитання у певній послідовності й записує відповіді співбесідника
Метод бесіди	це спеціально організоване сприймання педагогічного процесу в природних умовах
Метод педагогічного експерименту	це пізнання педагогічного явища через безпосереднє спілкування з особами, яких дослідник вивчає в природних умовах
Метод анкетування	це метод збирання фактів на основі письмового самозвіту досліджуваних за спеціально розробленою програмою
Метод інтерв'ю	це науково поставлений дослід організації педагогічного процесу в точно визначених умовах

16. Які методи дослідження належать до опитувальних (статистичних)?

Відповідь:

а) анкетування; б) параметричні; в) непараметричні;
г) бесіда; г) інтерв'ю; д) спостереження; е) тестування.

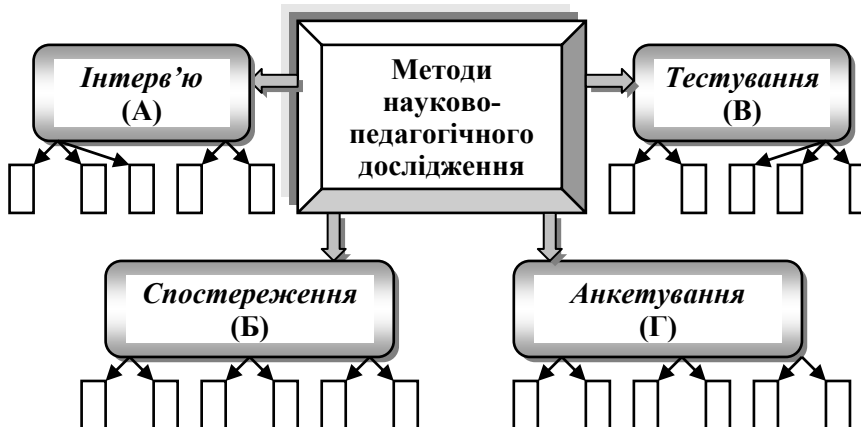
17. Види педагогічного експерименту розрізняють залежно від мети дослідження. Заповніть таблицю, зазначаючи відповідне буквене позначення виду педагогічного експерименту відповідно до його характеристики:

Вид	Характеристика виду експерименту
	Вивчають наявні педагогічні явища, аналізують психолого-педагогічні джерела за проблемою дослідження; висувають гіпотезу
	Перевіряють гіпотезу, розробляють і впроваджують модель дослідження (чи методику, технологію)
	Аналізують результати, роблять висновки про ефективність запропонованої моделі дослідження (методики, технології), конструюють нові педагогічні явища

Відповідь:

А — констатувальний; Б — контрольний;
 В — творчо-перетворювальний; Г — формувальний;
 І — констатувальний вищого порядку.

18. До кожного методу науково-педагогічного дослідження підберіть відповідні види, на які їх поділяють, заповніть вільні комірки такого фрейму:

Відповідь:

а) досягнень; б) опосередковане; в) суцільне; г) вільне;
 ґ) діагностичне; д) усне; е) стандартизоване; є) пряме;
 ж) групове; з) інтелекту; и) очне; і) самоспостереження;

й) панельне; і) відкрите; к) заочне; л) сфокусоване;
м) креативності; н) індивідуальне; о) закрите.

19. *Вкажіть методи математичної статистики...*

Відповідь:

а) анкетування; б) параметричні; в) непараметричні;
г) бесіда; г) інтерв'ю; д) спостереження; е) тестування.

20. *З метою аналізу філософських та психолого-педагогічних джерел застосовують такі теоретичні методи дослідження:*

Відповідь:

а) ретроспективний; б) порівняння; в) систематизацію;
г) класифікацію; г) діагностичний; д) прогностичний;
е) теоретичний аналіз і синтез; є) порівняльно-зіставний;
ж) екстраполяцію; з) конкретизацію; и) моделювання;
і) узагальнення; й) системно-структурний.

21. *...методи (праксиметричні методи, педагогічний експеримент) використовують для вивчення документації навчальних закладів, аналізу продуктів навчальної діяльності учнів та студентів (Вставте пропущене слово).*

22. *Які методи належать до методів теоретичного вивчення й пізнання, що дають змогу з'ясувати внутрішню структуру об'єкта дослідження?*

Відповідь:

а) ретроспективний; б) порівняння; в) узагальнення;
г) екстраполяції; г) прогностичний; д) конкретизації;
е) системно-структурний; є) порівняльно-зіставний;
ж) класифікації; з) діагностичний; и) моделювання;
і) систематизації; й) теоретичний аналіз і синтез.

23. *Які вимірювальні шкали використовують у науково-педагогічних дослідженнях?*

Відповідь:

а) найменувань; б) параметричні; в) непараметричні;
г) порядкову; г) інтервальні; д) відношень; е) тестування.

24. Упорядкуйте види анкет, зазначаючи в таблиці відповідне буквене позначення:

Вид	Характеристика виду анкети
	До поставлених запитань пропонують варіанти готових відповідей на вибір опитуваного
	Передбачають довільну відповідь опитуваного на поставлене запитання
	Потребують вибору однієї з полярних відповідей (на зразок “так” чи “ні”, “добре” чи “погано” та ін.)
	Крім вибраної відповіді з готових, можна висловити й власну думку

Відповідь:

А — відкриті; Б — закриті; В — напіввідкриті; Г — полярні.

25. Організуючи педагогічне дослідження, застосовують різні методи. Визначте правильне співвідношення між такими методами та їхніми дефініціями:

- а) вивчення шкільної документації, учнівських робіт А Б В Г Г;
 б) рейтингу А Б В Г Г;
 в) узагальнення незалежних характеристик А Б В Г Г;
 г) психолого-педагогічного тестування А Б В Г Г;
 ґ) соціометрії А Б В Г Г.

Відповідь:

А — вивчення структури і стилю взаємин у педагогічному колективі (запозичений із соціології);

Б — ознайомлення з особовими справами учнів, класним журналом, контрольними роботами, зошитами з окремих дисциплін тощо;

В — оцінення діяльності досліджуваного компетентними суддями;

Г — узагальнення відомостей про учнів, одержаних за допомогою інших методів, порівняння цих відомостей, їх осмислення;

Ґ — випробування учня на певний рівень знань, умінь або загальну інтелектуальну розвиненість за допомогою різного діагностичного інструментарію (карток, малюнків, шарад, ребусів, кросвордів, запитань).

26. Вивчаючи склад педагогічного колективу за гендерною ознакою, дослідник використав таке кодування: особу жіночої статі позначив нулем, а чоловічої — одиницею. Які вимірвальні шкали використовували в дослідженні?

Відповідь:

- а) найменувань; б) параметричні; в) непараметричні;
г) порядкова; г) інтервальні; д) відношень; е) тестування.

27. ... — це виявлення певної ознаки в явищах досліджуваного класу і підрахунок за наявністю або відсутністю її (Вставте пропущене слово)

Відповідь:

- а) найменувань; б) параметричні; в) непараметричні;
г) порядкова; г) інтервальні; д) відношень; е) тестування.

28. Розміщення зафіксованих показників у певній послідовності (зменшення чи збільшення), визначення місця в цьому ряду досліджуваних об'єктів належить до методу...

Відповідь:

- а) реєстрування; б) ранжування;
в) моделювання; г) вимірювання.

29. Розроблення у процесі дослідження моделей та перевірка їхньої ефективності шляхом упровадження у навчально-виховний процес називають методом...

Відповідь:

- а) реєстрування; б) ранжування;
в) моделювання; г) вимірювання.

30. Присвоєння чисел речам, предметам, фактам відповідно до певних правил у педагогічних дослідженнях називають методом ...

Відповідь:

- а) реєстрування; б) ранжування;
в) моделювання; г) вимірювання.

Тема 3. РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

1. Поняття про особистість, її розвиток і формування.
2. Роль спадковості, середовища, виховання в розвитку особистості.
3. Соціалізація і становлення особистості.
4. Наукові основи вікової періодизації розвитку людини.
5. Особливості педагогічної взаємодії з особистістю молодшої людини у різні вікові періоди.
6. Теорії розвитку особистості.

1. *Вишневецький О.* Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич, 2003.
2. *Волкова Н.* Педагогіка: Посібник. К., 2001.
3. *Галузинський В., Євтух М.* Педагогіка: теорія та історія: Навч. посіб. К., 1995.
4. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник. К., 1997.
5. *Зайченко І.* Педагогіка: Навч. посіб. Чернівці, 2003.
6. *Ковальчук Л.* Практикум з педагогіки: Навч. посіб. Львів, 2005.
7. *Кошманова Т., Брайс Л., Голм Г., Равчина Т.* Педагогіка для громадянського суспільства: Навч. посіб. / За заг. ред. Т. Кошманової. Львів, 2005.
8. *Мойсеюк Н.* Педагогіка: Навч. посіб. К., 2007.
9. *Подласый И.* Педагогика: Учеб. пособие. М., 1996.
10. *Фіцула М.* Педагогіка: Посібник. К., 2006.
11. *Цюра С.* Педагогіка особистого досвіду: Практикум для самостійної роботи. Львів, 2006.

1. У вітчизняних наукових дослідженнях сутність людини визначена різними поняттями:

- А) індивід;
- Б) суб'єкт;
- В) особистість;
- Г) індивідуальність.

Узгодьте ці поняття з відповідними дефініціями:

Відповідь:

- а) вияв соціально значущих відмінностей людини від інших, її своєрідності, неповторності;
- б) сутність матеріальна, природна, тілесна, яка визначається віковими, статевими, індивідуально-типічними особливостями;
- в) носій, розпорядник, організатор діяльності, спілкування, пізнання, поведінки;
- г) стійка система індивідуальних соціально значущих рис людини.

2. Розвиток — це поступовий рух, у процесі якого відбуваються як прогресивні, так і регресивні інтелектуальні, особистісні, поведінкові, діяльнісні зміни в людині.

Спростуйте чи підтвердьте це твердження, наводячи аргументи.

Відповідь:

- а) ні; б) так.

3. Яке з визначень ґрунтовніше визначає суть процесу розвитку людини?

Відповідь:

- а) цілеспрямований процес перетворення людини із біологічної істоти в соціальну;
- б) процес соціального становлення людини під впливом цілеспрямованого навчання, виховання, освіти;

- в) процес стихійних і цілеспрямованих, кількісних і якісних, зовнішніх і внутрішніх змін як в організмі, так і в психіці людини;
- г) процес розвитку задатків людини, успадкованих від батьків.
4. *Процес соціалізації призводить до нівелювання особистості чи стає чинником її індивідуалізації?
Свою думку аргументуйте.*
- Відповідь:**
а) ні; б) так.
5. *Соціалізація як процес і результат набуття й відтворення індивідом соціального досвіду... (Закінчіть думку).*
- Відповідь:**
а) є регульованою й спонтанною;
б) здійснюється у навчальних закладах;
в) є результатом виховання в сім'ї;
г) означає адаптацію до зовнішнього середовища;
г) означає лише процес виховання й навчання особистості.
6. *Головні чинники, що зумовлюють процес і результат людського розвитку:*
- Відповідь:**
а) навчання, виховання, освіта;
б) біологічні особливості людини й навчально-виховні заклади;
в) спадковість, середовище, виховання;
г) сім'я, суспільство, школа.
7. *Кожна дитина успадковує від батьків...*
- Відповідь:**
а) особливості нервової системи й мозку;
б) задатки до життєдіяльності;
в) характер і волю;
г) потреби, інтереси, мотиви поведінки;
г) морфологічні ознаки (колір шкіри, очей, волосся тощо);
д) інтелект й здібності;
е) анатомо-фізіологічну структуру;

- є) соціальні якості й моральну поведінку;
- ж) звички поведінки;
- з) знання, уміння й навички.

8. *Що найбільше впливає на розвиток особистості? Наведіть аргументи.*

Відповідь:

- а) соціальний чинник;
- б) взаємодія біологічного й соціального чинників;
- в) біологічний чинник.

9. *Науковці об'єднують чинники соціалізації особистості у групи:*

- А) макрофактори;
- Б) мезофактори;
- В) мікрофактори.

Розподіліть чинники за групами:

Відповідь:

- а) етнічна група, регіон, місто, село, засоби масової комунікації тощо;
- б) космос, планета, суспільство, держава тощо;
- в) сім'я, найближче оточення, група ровесників, освітні, професійні, громадські організації тощо.

10. *Науковці розглядають структуру особистості як систему, що складається із взаємозалежних підсистем. Стрілками з'єднайте структурні якості особистості з відповідною підсистемою:*

Підсистема

- біологічна
- біосоціальна
- соціально-біологічна
- соціальна

Структурні якості

- ◆ інтелект, емоції, воля
- ◆ мотивація, установки, світогляд
- ◆ темперамент, задатки, морфологічні ознаки
- ◆ знання, уміння, навички, звички

11. *Задатки — це...*

Відповідь:

- а) здібності людини, що передаються спадково;
- б) природжені анатомо-фізіологічні особливості розвитку людини, що визначають розвиток людини;
- в) природжені анатомо-фізіологічні особливості організму людини, що слугують потенційними можливостями для розвитку здібностей.

12. *Науковці розглядають здібності як:*

Відповідь:

- а) стійкі індивідуальні психічні властивості людини, що пов'язані з її задатками і розвиваються у процесі діяльності;
- б) високий рівень прояву задатків у процесі розвитку людини;
- в) природжені індивідуально-психічні особливості людини, що засвідчують її обдарованість.

13. *Характер — це:*

Відповідь:

- а) вияв темпераменту в поведінці й діяльності, що визначає ставлення до конкретної ситуації;
- б) синтез типологічних способів реагування з психічними рисами, що виробляються у процесі соціалізації, виховання, навчання людини;
- в) сукупність індивідуальних психічних властивостей особистості, що формуються у процесі виховання.

14. *Що є визначальним у процесі розвитку молоді людини у різні вікові періоди?*

Відповідь:

- а) центральні новоутворення, шляхом реалізації та розвитку яких педагог сприяє формуванню цілісної особистості;
- б) особливості фізичного розвитку, що мають вплив на становлення характеру особистості;
- в) своєрідні особливості поведінки, на які звертає увагу педагог для вибору методів впливу на особистість.

15. У психолого-педагогічній науці наявні відмінності у висвітленні суті розвитку особистості з позиції різних теорій:

- А) біхевіоризму;
- Б) соціального навчіння;
- В) психоаналітичної теорії З. Фрейда;
- Г) теорії когнітивного розвитку Ж. Піаже й морального розвитку Л. Кольберга;
- Ґ) гуманістичної психології.

Визначте зміст кожної позиції:

Відповідь:

- а) розвиток — це налагодження складних взаємовідносин трьох складових людської особистості “ід”, “его”, “супер-его” (“воно”, “я”, “над-я”), результат впливу на людську поведінку несвідомих потягів та інстинктів, “втиснутих” суспільними умовами життя у підсвідоме;
  - б) розвиток — це вияв особистістю відповідальності за власне життя, сприяння власному розвитку, процес самоактуалізації “Я-концепції”, самореалізації своїх потенцій та творчих здібностей, подолання негативних впливів середовища, що заважають її саморозвитку й самоствердженню;
  - в) розвиток — це вплив соціального середовища на становлення людини, її поведінку, засвоєння нею зразків поведінки батьків та представників найближчого оточення шляхом їхнього спостереження та імітації;
  - г) розвиток — це активність людей як носіїв власного розвитку, зміна якісно відмінних стадій вияву й формування якісно вищого рівня здібностей (розумових, моральних тощо), кожна з яких будується на попередній і лежить в основі наступної;
  - ґ) розвиток — це процес кількісних змін поведінки людини як реакції на сукупність стимулів, прогнозування й реконструювання поведінки під впливом системи позитивних і негативних підкріплень.
16. Науковці виокремлюють провідний вид діяльності для кожного віку, що впливає на цілісний розвиток особистості у цей період. З якою метою педагог повинен застосовувати цей вид діяльності у процесі взаємодії з молододю людиною?

Відповідь:

- а) організація такої діяльності впливає на знаходження контакту дорослого, педагога з дітьми, учнями;
- б) організація педагогом провідної діяльності сприяє набуттю учнями соціального досвіду, умінь предметно-практичної діяльності, норм людських взаємин, мотивів соціальної поведінки;
- в) участь учнів у провідній діяльності забезпечує розвиток їхніх різнобічних потреб та інтересів.

17. Стрілками вкажіть на відповідність новоутворень конкретного вікового періоду розвитку особистості:

Віковий період

Новоутворення

“немовля”
дитячий
дошкільний
молодший шкільний вік
середній шкільний вік
старший шкільний вік

- ◆ здатність до ідентифікації
- ◆ довільна постановка мети
- ◆ перцептивна пам’ять
- ◆ потреба у самовизначенні
- ◆ внутрішня позиція
- ◆ потреба в орієнтуванні, мовленні, вияв системи “Я”

18. Визначте віковий період розвитку молодшої людини, якому відповідає зазначений вид провідної діяльності

Відповідь:

Провідна діяльність

Віковий період

- сюжетно-рольова гра ◆
- навчально-професійна діяльність ◆
- безпосередньо емоційне спілкування ◆
- навчальна діяльність ◆
- предметно-маніпулятивна діяльність ◆
- інтимно-особистісне спілкування ◆

19. Ж. Піаже виокремлює такі стадії розумового розвитку дитини, учня:

- А) сенсомоторна; Б) доопераційна;
В) конкретна операційна; Г) формальна операційна.

Назвіть головні ознаки кожної стадії:

Відповідь:

- а) здатність до самостійних висновків (дедуктивних пояснень з конкретних фактів);
б) формування абстрактних, гіпотетичних понять;
в) розвиток образів на підставі сприймання й дій;
г) формування образного мислення, незалежного від відчуттів й поведінки.

20. Е. Еріксон акцентує на появі нормальних й аномальних якостей на кожній стадії психосоціального розвитку молодшої людини. Стрілками покажіть відповідність протилежних якостей певному віковому періоду:

Стадії

- ранній вік (немовля)
(до 1 р.)
пізній вік (немовля)
(1–3 р.)
раннє дитинство
(3–5,6 р.)
середнє дитинство
(5,6–11 р.)
статева зрілість, отроцтво, юність
(11–20 р.)

Соціальні якості

- ◆ самостійність і нерішучість
- ◆ вправність на проти-вагу неповноцінності, неспроможності
- ◆ ідентичність на проти-вагу невизначеності
- ◆ довіра і недовіра до людей
- ◆ ініціатива порівняно з провинною

21. Ж. Піаже виокремлює два важливих взаємопов'язаних механізми розумового розвитку дитини, учня:

Відповідь:

- а) ідентифікація; б) асиміляція; в) асоціація;
г) рефлексія; г) акомодация; д) ототожнення.

22. Л. Кольберг виокремлює рівні та стадії морального розвитку молодшої людини, що засвідчують потенційні можливості і зміст формування моральної свідомості у певний віковий період:

- А) доконвенційна мораль (до 9 років);
- Б) конвенційна мораль (від 9–12 до 20 років);
- В) постконвенційна мораль (після 20 років).

Кожен зазначений рівень визначається стадіями розвитку моральної свідомості особистості. Уточніть зміст моральної свідомості відповідно до конкретного вікового періоду розвитку молодшої людини:

Відповідь:

- а) орієнтація на “позитивного хлопця” і “позитивну дівчину”; повага до авторитету;
- б) орієнтація на виконання обов’язків перед суспільством; орієнтація на універсальні соціально-етичні принципи;
- в) орієнтація на слухняність, боязнь покарання; орієнтація на заохочення.

23. Які психологічні особливості розвитку повинен брати до уваги вчитель у педагогічній взаємодії з учнями молодшого шкільного віку?

Відповідь:

- а) потреба в емоційних враженнях;
- б) інтерес до змісту знань;
- в) привабливість навчання як процесу;
- г) орієнтація на успіх і зовнішнє схвалення;
- г) потреба у спілкуванні з однолітками;
- д) прагнення до самоствердження;
- е) довіра до вчителя;
- є) потреба у пізнанні сутності явища;
- ж) розвиток образного і конкретного мислення;
- з) вияв сумніву щодо непереконливих тверджень учителя.

24. Визначте психологічні особливості розвитку учнів підліткового віку, з якими вчителю слід узгоджувати педагогічні дії:

Відповідь:

- а) зростання інтересу до наукових знань;

- б) орієнтація на практичну значущість теоретичних знань;
- в) посилена увага до групи ровесників;
- г) значний інтерес до кохання;
- г) вибір об'єкта для наслідування;
- д) критичність мислення;
- е) готовність до подолання труднощів у процесі навчання;
- є) почуття збентеження, тривожності, депресії;
- ж) усвідомлення цінності моральних норм;
- з) інтерес до наукових теорій, позицій;
- и) прагнення до спілкування з однолітками.

25. Педагогічний вплив учителя на поведінку учнів старшого шкільного віку узгоджується із знаннями таких психологічних особливостей їхнього розвитку:

Відповідь:

- а) захоплення філософськими концепціями, теоретичними підходами;
- б) схильність до абстрагування, вільного міркування;
- в) вияв конформізму у взаємодії з однолітками;
- г) пошук друга за інтересами;
- г) відкриття внутрішнього «Я»;
- д) дисгармонійність фізичного розвитку;
- е) потреба у професійному й моральному самовизначенні;
- є) дотримання моральних норм без усвідомлення їхньої цінності для себе;
- ж) прагнення бути дорослим;
- з) незадоволеність собою, висока самокритичність;
- и) потреба в соціальній активності.

26. В чому виявляється суть кризи у підлітковому віці?

Відповідь:

- а) посилена схильність до конформізму у взаємодії з однолітками;
- б) прагнення до самоствердження й виокремлення себе серед інших;
- в) високий рівень самокритичності й незадоволення собою;

- г) бажання бути дорослим і неготовність самостійно приймати рішення;
- г) посилена роздратованість, невміння прислухатися до думки старших.

27. Самооцінка учнів у різні вікові періоди (А — молодший шкільний вік; Б — підлітковий вік; В — юнацький вік) формується на підставі:

Відповідь:

- а) самопізнання, осмислення внутрішнього “Я”;
- б) оцінних суджень учителя, дорослих;
- в) оцінних суджень стосовно себе у процесі спілкування з однолітками.

28. У сфері знань учнів різного шкільного віку цікавить... (виберіть одну відповідь і налагодьте зв'язок)

Відповідь:

<i>Шкільний вік</i>	<i>Сфера знань учнів</i>
	
молодший шкільний вік	<ul style="list-style-type: none"> ◆ сукупність фактів ◆ емоційне подання інформації ◆ пояснення
середній шкільний вік	<ul style="list-style-type: none"> ◆ предметно-практична діяльність ◆ різні наукові позиції
старший шкільний вік	<ul style="list-style-type: none"> ◆ бесіда ◆ сутність явища

29. Які види діяльності доцільно застосовувати педагогові у процесі навчання й виховання учнів молодшого, середнього й старшого шкільного віку?

30. Продовжте думку “Як майбутньому вчителю мені найбільш подобається працювати з учнями... шкільного віку, тому що...” (аргументуйте, визнаючи характерні для цього віку психологічні особливості).

Тема 4. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ІСТОРІЇ ШКОЛИ І ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

1. Школа і педагогічна думка Київської Русі.
2. Шкільна справа в Україні часів литовсько-польської доби (друга половина XIV – перша половина XVII ст.).
3. Школа і педагогічна думка в Україні у добу українського відродження (XVII – перша половина XVIII ст.).
4. Стан українського шкільництва у другій половині XVIII – на початку XX ст.
5. Освіта і педагогічна думка в Україні у XX ст.

1. *Бойко А.* Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги: Підручник. К., 2004.
2. *Герцюк Д.* Навчально-методичні матеріали до вивчення спецкурсу “Історія школи та освіти в Україні”. Львів, 1999.
3. *Кравець В.* Історія української школи і педагогіки. Навч. посіб. Тернопіль, 1994.
4. *Левківський М.* Історія педагогіки. Навч.-метод. посіб. Житомир, 2007.
5. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні. Нариси. К., 1991.
6. *Ступарик Б.* Національна школа: витоки, становлення. К., 1998.
7. Українська педагогіка в персоналіях: Навч. посіб.: У 2 кн. / За ред. О. Сухомлинської. К., 2005.

1. *Вкажіть рік заснування першої державної школи на Русі:*

Відповідь:

а) 911; б) 1037; в) 988; г) 945.

2. *В яку із нижченаведених груп введені школи, характерні для Київської Русі?*

Відповідь:

а) парафіяльні, тривіальні, монастирські;
б) школи “книжного вчення”, монастирські, школи грамоти;
в) школи грамоти, реальні училища, гімназії.

3. *Найвидатнішою пам’яткою педагогічної думки Київської Русі є:*

Відповідь:

а) “Ізборник Святослава”;
б) “Слово про закон і благодать” митрополита Іларіона;
в) “Повчання дітям” Володимира Мономаха;
г) “Житіє Феодосія Печерського”.

4. *Хто є автором висловлювання “Не забудьте того доброго, що ви умієте, а чого не вмієте, тому навчайтеся”?*

Відповідь:

а) Ярослав Мудрий; б) Володимир Мономах;
в) Григорій Сковорода; г) Тарас Шевченко.

5. *Український вчений, доктор філософії і медицини, у 80-х роках XV ст. ректор Болонського університету, згодом професор Краківського університету, автор праці “Прогностичні судження...”, першого друкованого твору українця, виданого за кордоном. Це ...*

Відповідь:

а) Павло Русин; б) Юрій Дрогобич (Котермак);
в) Іван Вишенський; г) Станіслав Оріховський.

6. В яких школах України вперше були запроваджені елементи класно-урочної системи навчання?

Відповідь:

а) січових; б) братських; в) головних; г) парафіяльних.

7. Виберіть характерні ознаки діяльності Львівської братської школи:

Відповідь:

а) співпраця школи, батьків і громади;
б) високий рівень учнівської самоврядності;
в) схоластичний зміст освіти;
г) сувора дисципліна;
г) високі вимоги до професійного і морального рівня вчителя;
д) позастановий характер.

8. Учителів у братських школах України називали...

Відповідь:

а) майстрами грамоти; б) дяками;
в) дидасками; г) професорами.

9. Вкажіть прізвище громадсько-освітнього діяча, який організував першу вищу школу в Україні — Острозьку академію.

Відповідь:

а) Петро Сагайдачний; б) Мелетій Смотрицький;
в) Петро Могила; г) Костянтин Острозький;
г) Кирило Розумовський.

10. Вкажіть головні центри освіти в Україні в XVI–першій половині XVII ст.:

Відповідь:

а) Луцьк, Львів, Харків;
б) Чернівці, Київ, Одеса;
в) Острог, Львів, Київ.

11. Запишіть назву першої друкованої східнослов'янської навчальної книги, виданої Іваном Федоровим у Львові 1574 року...

12. ...відкрив 1631 року Лаврську школу, яка 1632 року була об'єднана з Києво-братською школою.

Відповідь:

- а) Інокентій Гізель; б) Феофан Прокопович;
в) Петро Могила; г) Лазар Баранович.

13. Назвіть не зазначені у переліку основні класи, що становили зміст навчання у Києво-Могилянській академії.

Відповідь:

- а) клас фари (аналогії);
б) клас інфими;
в) клас граматики;
г) клас синтаксими;
ґ) клас поезії (піітики);
д) клас...
ж) клас філософії;
е) клас...

14. Офіційне надання Києво-Могилянській академії юридичних прав і титулу "Академія" відбулося...

Відповідь:

- а) 1632 р.; б) 1694 р.; в) 1701 р.; г) 1819 р.

15. Назвіть учених-педагогів, які викладали в Києво-Могилянській академії.

Відповідь:

- а) Іван Вишенський, Єпіфаній Славинецький;
б) Феофан Прокопович, Стефан Яворський;
в) Петро Могила, Юрій Дрогобич;
г) Мелетій Смотрицький, Петро Могила.

16. Хто з випускників і діячів Києво-Могилянської академії найбільше долучився до розбудови освіти і науки в Росії?

Відповідь:

- а) Феофан Прокопович; б) Григорій Кониський;
в) Лазар Баранович; г) Стефан Яворський.

17. *Вважають, що авторство “Синопису” (першого вітчизняного підручника з історії) належить...*

Відповідь:

- а) Памву Беринді; б) Єпіфанію Славинецькому;
в) Інокентію Гізелю; г) Іову Борецькому.

18. *Найбільш повну вікову періодизацію дітей і молоді вперше в Україні здійснив...*

Відповідь:

- а) Мелетій Смотрицький; б) Симеон Полоцький;
в) Григорій Сковорода; г) Єпіфаній Славинецький.

19. *Які типи шкіл в Україні виникли й розвинулися в епоху козацько-гетьманської держави?*

Відповідь:

- а) козацькі школи; б) монастирські школи; в) січові школи;
г) братські школи; д) колегіуми; е) школи “книжного вчення”.

20. *Основними ланками в системі козацького навчання і виховання були:*

Відповідь:

- а) дошкільне сімейне виховання;
б) родинно-громадсько-шкільне виховання;
в) ...
г) ...

21. *Назвіть (не менше двох) головні університетські проекти в Україні часів козацької держави...*

22. *Обґрунтування принципу “сродності виховання” (жити за внутрішнім блаженним духом, що означає навчатися тому, до чого народжений, обрати працю відповідно до своєї натури) належить...*

Відповідь:

- а) Григорію Сковороді; б) Костянтинові Ушинському;
в) Олександрові Духновичу; г) Василеві Сухомлинському.

23. З якими навчальними закладами пов'язана викладацька діяльність українського філософа і педагога Григорія Сковороди?

Відповідь:

- а) Харківським колегіумом;
- б) Києво-Могилянською академією;
- в) Переяславським колегіумом;
- г) Острозькою академією.

24. Вкажіть, у якому році в Україні російський царат закрив усі українські школи:

Відповідь:

- а) 1769; б) 1789; в) 1775; г) 1801.

25. Харківський університет був заснований... року з ініціативи відомого українського культурно-освітнього діяча, вченого...

26. Система освіти в Україні внаслідок реформи російського уряду 1804 р. охоплювала такі ланки:

Відповідь:

- а) парафіяльне училище (один рік навчання);
- б) повітове училище (два роки навчання);
- в) ...
- г) університет.

27. У яких документах був відображений основний зміст освітньої реформи 1804 р.:

- А — створення системи єдиної школи;*
- Б — формальна доступність освіти для всіх громадян;*
- В — університетська автономія;*
- Г — створення навчальних округів;*
- Ґ — розширення змісту освіти та ін.*

Відповідь:

- а) “Порядок школьний”;
- б) “Статут університетів”;
- в) “Політична устава школьна”;
- г) “Статут навчальних закладів, підвідомчих університетам”;
- ґ) проект Кондорсе.

28. У сузір'ї корифеїв світової педагогічної думки його ім'я (одного з основоположників педагогічної науки і народної школи) сяє зіркою першої величини. За масштабністю і глибиною висвітлення актуальної педагогічної проблематики він серед своїх сучасників не мав собі рівних. Залишив багату педагогічну спадщину. Розглядав педагогічну науку в тісному взаємозв'язку з іншими науками, подав цілісну систему організації навчально-виховного процесу в школі, обґрунтував ідею народності у вихованні (“Чим повніше й розумніше школа буде будувати свою роботу на основах народності, тим ближче вона до життя свого народу і буде краще виконувати своє завдання — готувати патріотів”), високо підніс роль і значення рідної мови (“Мова є найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що з'єднує віджилі, живуці та майбутні покоління народу в одне велике, історично живе ціле. Коли зникає народна мова — народу нема більше”). Це...

Відповідь:

- а) Григорій Сковорода; б) Василь Сухомлинський;
в) Костянтин Ушинський; г) Олександр Духнович;
г) Антон Макаренко; д) Софія Русова; е) Григорій Ващенко.

29. Назвіть найвідоміші праці Костянтина Ушинського.

Відповідь:

- а) “Рідне слово”;
б) “Батьківська педагогіка”;
в) “Педагогічна поема”;
г) “Людина як предмет виховання (спроба педагогічної антропології)”;
г) “Дитячий світ”.

30. Попечителем Одеського (1856–1858) і Київського (1858–1861) навчальних округів був...

Відповідь:

- а) Костянтин Ушинський; б) Микола Пирогов;
в) Михайло Максимович; г) Іван Срезневський;
г) Іван Котляревський.

31. Назвіть університетські центри в Україні у XIX ст.:

Відповідь:

- а) Львів, Київ, Харків, Одеса, Чернівці;
- б) Київ, Харків, Ніжин, Львів;
- в) Катеринослав, Полтава, Київ, Одеса.

32. Львівський університет було засновано у...

Відповідь:

- а) 1701 р.; б) 1661 р.; в) 1632 р.; г) 1784 р.

33. Відповідно до австрійської реформи освіти 1774 року на західноукраїнських землях були відкриті школи трьох типів:

Відповідь:

- а) в селах — однокласні церковнопарафіяльні;
- б) в невеликих містах — ...
- в) у містах — головні або нормальні.

34. “Політична устава школьна” (1805) — це...

Відповідь:

- а) законодавчі акти, що регулювали діяльність освітньої галузі в Галичині;
- б) австрійський державний шкільний закон;
- в) пакет шкільних законів, прийнятих російським царатом.

35. Ініціатором заснування 1817 р. дяко-вчительського інституту в Перемишлі і його першим ректором був...

Відповідь:

- а) Яків Головацький; б) Іван Могильницький;
- в) Михайло Левицький; г) Маркіян Шашкевич.

36. Видатний український педагог, освітній діяч, про якого йдеться у тексті. Він — один з перших професійних учених-педагогів у Західній Україні. Написав і видав перший систематизований підручник з педагогіки. Є автором першого на Закарпатті народного букваря, підручників з географії та історії. Розкрив принцип народності. Вирішальну роль у формуванні особистості

відводив учителеві: “Хто дав тобі виховання, той більше тобі дав, ніж той, хто дав тобі життя”. Це...

Відповідь:

- а) Григорій Сковорода; б) Феофан Прокопович;
- в) Олександр Духнович; г) Костянтин Ушинський;
- г) Софія Русова; д) Григорій Ващенко; е) Антон Макаренко.

37. *Автором “Букваря южноруського” є...*

Відповідь:

- а) Тарас Шевченко; б) Микола Костомаров;
- в) Пантелеймон Куліш; г) Михайло Драгоманов.

38. *У справу організації недільних шкіл в Україні у другій половині XIX ст. найбільший внесок зробили...*

Відповідь:

- а) Михайло Драгоманов; б) Христина Алчевська;
- в) Микола Корф; г) Тимофій Лубенець.

39. *Тип школи в Україні в середині XIX ст., ініціатором заснування якої був Микола Корф...*

Відповідь:

- а) реальне училище; б) земська школа;
- в) комерційне училище; г) учительська семінарія.

40. *...року видано указ міністра внутрішніх справ Росії П. Валуєва (так званий Валуєвський циркуляр) про заборону друкування українською мовою шкільних та релігійних книжок.*

41. *...року цар Олександр II у німецькому місті Емсі підписав таємний цензурний указ про заборону друкування і видання українських творів та перекладів у Російській імперії, ввезення українських книг та брошур із-за кордону.*

42. *У яких працях Борис Грінченко висвітлював питання рідної мови і рідної школи?*

Відповідь:

- а) “Якої нам треба школи”; б) “Наука про рідномовні обов’язки”;
- в) “Борис Граб”; г) “Народні вчителі і українська школа”;

- г) “Про українську мову і українську школу”.
43. *Образ вчителя нового типу (творчого, ініціативного, гуманного) Іван Франко найбільш повно розкрив у творі...*
- Відповідь:**
а) “Малий Мирон”; б) “Грицева шкільна наука”;
в) “Борис Граб”; г) “Учитель”.
44. *Хто із відомих українських учених, громадсько-політичних діячів працював на початку ХХ ст. у Львівському університеті?*
- Відповідь:**
а) Іван Франко; б) Михайло Грушевський;
в) Михайло Драгоманов; г) Іван Огієнко.
45. *Автором якого шкільного підручника є Леся Українка?*
- Відповідь:**
а) “Стародавня історія східних народів”; б) “Рідне слово”;
в) “Грамматика малої Лесі”; г) “Український буквар”.
46. *Засновниками української молодіжно-виховної організації “Пласт” 1912 р. у Львові були ...*
- Відповідь:**
а) Петро Франко; б) Іван Чмола; в) Антін Лотоцький;
г) Олена Степанів; г) Олександр Тисовський.
47. *Назвіть три-чотири культурно-освітні організації й товариства, які обстоювали у першій третині ХХ ст. українську національну школу в Галичині.*
48. *Цей вищий навчальний заклад був відкритий 1921 р. у Львові. Організований під егідою Наукового товариства імені Шевченка за активної участі інших українських наукових інституцій та студентських спілок здобув широку популярність серед молоді. Налічував 65 кафедр й понад 1250 студентів, а його диплом визнавали за кордоном. Про який заклад йдеться?*
49. *У червні 1917 р. Перший універсал Центральної Ради проголосив автономію України і створив перший структурний підрозділ для*

управління системою освіти... Його діяльність очолив...

50. *Український педагог, прихильник системи Марії Монтессорі:*

Відповідь:

- а) Василь Сухомлинський; б) Софія Русова;
- в) Григорій Ващенко; г) Костянтин Ушинський;
- г) Антон Макаренко; д) Олександр Духнович.

51. *Іван Огієнко — видатний український вчений, культурно-освітній і релігійний діяч, мовознавець, педагог. У 1918–20 рр. в урядах УНР очолював... Засновник і перший ректор... університету. Автор шкільних підручників...*

52. *Ідеологом українізації освіти в радянській Україні наприкінці 20-х — на початку 30-х років ХХ ст. був*

Відповідь:

- а) Микола Скрипник; б) Ян Ряппо;
- в) Тимофій Лубенець; г) Петро Холодний.

53. *Такі прояви педагогічного новаторства, як бригадно-лабораторна форма навчання, метод проектів... в українській освіті були*

Відповідь:

- а) на початку ХХ ст. на західноукраїнських землях;
- б) ...
- в) ...

54. *У його педагогічній системі особливе місце посідає проблема виховання у дітей свідомої дисципліни, яку розглядав не як засіб виховання, а результат усього виховного процесу. В основу дисципліни покладав вимогу. В одному із своїх творів писав: “Коли б хто-небудь запитав, як би я зміг у короткій формулі визначити суть мого педагогічного досвіду, я б відповів, що якомога більше вимоги до людини і якомога більше поваги до неї”. Це...*

Відповідь:

- а) Григорій Сковорода; б) Антон Макаренко;
- в) Софія Русова; г) Костянтин Ушинський;

- г) Олександр Духнович; д) Григорій Ващенко;
е) Василь Сухомлинський.

55. *Виберіть головні праці Антона Макаренка:*

Відповідь:

- а) “Велика дидактика”; б) “Книга для батьків”;
в) “Педагогічна поема”; г) “Прапори на баштах”;
г) “Народження громадянина”.

56. *Які з перелічених принципів виховання є визначальними у педагогічній системі Антона Макаренка?*

Відповідь:

- а) культуровідповідності; б) паралельної дії;
в) цілеспрямованості виховання; г) виховання у праці;
г) перспективних ліній; д) принцип народності.

57. *Автором праць “Серце віддаю дітям”, “Народження громадянина”, “Сто порад вчителів”, “Листи до сина”, “Батьківська педагогіка” є:*

Відповідь:

- а) Антон Макаренко; б) Марія Монтесорі;
в) Василь Сухомлинський; г) Іван Огієнко;
г) Йоганн-Генріх Песталоцці.

58. *Яка з ідей Василя Сухомлинського є такою, що випередила свій час?*

Відповідь:

- а) навчання шестирічок;
б) кабінетна система навчання;
в) взаємодія школи і родини.

59. *Назвіть послідовний ряд педагогів, які активно використовували уроки серед природи.*

Відповідь:

- а) Жан-Жак Руссо, Марія Монтесорі, Василь Сухомлинський;
б) Вітторіно да Фельтре, Лев Толстой, Василь Сухомлинський;
в) Григорій Сковорода; Софія Русова, Василь Сухомлинський.

60. Видатний український педагог, творець національної системи виховання. Метою його життя стало розроблення основ української національної педагогіки, яка б відповідала духовності українського народу, потребам державного будівництва. Автор фундаментальних праць “Загальні методи виховання”, “Проект системи освіти у самостійній Україні”, “Тіло виховання як засіб виховання волі і характеру”, “Виховний ідеал” та ін. Це...

Відповідь:

- а) Григорій Сковорода; б) Антон Макаренко;
- в) Григорій Ващенко; г) Олександр Духнович;
- г) Костянтин Ушинський; д) Софія Русова;
- е) Василь Сухомлинський.

61. Кому із українських педагогів належить головна формула українського виховного ідеалу — служіння Богові і Україні?

Відповідь:

- а) Софії Русовій; б) Борисові Грінченку;
- в) Григорію Ващенко; г) Григорію Сковороді.

Тема 5.1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАРУБІЖНОЇ ОСВІТИ

1. Освітньо-виховні системи Стародавньої Греції і Риму.
2. Розвиток освіти, виховання і шкільництва за кордоном в епохи Середньовіччя, Відродження, Реформації та інші історичні періоди.
3. Становлення і розвиток зарубіжної педагогічної науки.

1. *Ващенко Г.* Вибрані педагогічні твори. Дрогобич, 1997.
2. *Вишневецький О.* Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич, 2003.
3. *Волкова Н.* Педагогіка: Посібник. К., 2001.
4. *Галузинський В., Євтух М.* Педагогіка: теорія та історія: Навч. посіб. К., 1995.
5. *Кошманова Т., Брайс Л., Голм Г., Равчина Т.* Педагогіка для громадянського суспільства: Навч. посіб. / За заг. ред. Т. Кошманової. Львів, 2005.
6. *Кравець В.* Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: Навч. посіб. Тернопіль, 1996.
7. *Курляк І.* Загальний огляд історичного розвитку зарубіжної освіти (від стародавніх часів до XIX століття): Навч.-метод. посіб. Львів, 2000.
8. *Мойсеюк Н.* Педагогіка: Навч. посіб. К., 2007.
9. *Подласый И.* Педагогика: Учеб. пособие. М., 1996.
10. *Фіцула М.* Педагогіка: Посібник. К., 2006.
11. *Цюра С.* Педагогіка особистого досвіду: Практикум для самостійної роботи. Львів, 2006.

1. *Із запропонованих ознак визначте ті, які характеризують спартанську та афінську системи виховання:*

<i>Спартанська система</i>	<i>Афінська система</i>

Відповідь:

- а) державний контроль над процесом виховання;
  - б) обов'язкове відвідування навчально-виховних установ;
  - в) освіта як привілей вищих соціальних верств;
  - г) обмежений розумовий розвиток;
  - г) гармонійний розвиток особистості, єдність зовнішньої та внутрішньої краси;
  - д) фізичне виховання;
  - е) інтелектуальний та естетичний розвиток;
  - є) вивчення граматики, основ математики, музики;
  - ж) розгалужена система навчально-виховних установ;
  - з) фізичне покарання як основний стимул навчання й виховання;
  - и) виховання витривалості, мужності, стійкості.
2. *Назвіть заклад, який існував як в афінській, так і в спартанській виховній системі.*

Відповідь:

- а) мусична школа; б) гімнастична школа;
  - в) ефебія; г) гімназія; г) палестра.
3. *Визначте групи, в яких названі предмети системи семи "вільних мистецтв".*

Відповідь:

- а) арифметика, геометрія, астрономія;
- б) малювання, геометрія, граматика;
- в) алгебра, граматика, музика;
- г) діалектика, музика, арифметика;

- г) риторика, малювання, арифметика.
4. *Які виховні системи були сформовані в епоху Середньовіччя?*
Відповідь:
а) церковно-монастирська; б) лицарська;
в) міська; г) аристократична; г) аскетична.
5. *На якій системі базувалася концепція лицарського виховання?*
Відповідь:
а) “семи вільних благочестей”; б) “семи вільних мистецтв”;
в) “калокагаті”; г) правильної відповіді немає.
6. *Назвіть групу, в якій зазначені факультети середньовічних університетів.*
Відповідь:
а) природничий, медичний, артистичний;
б) філософський, артистичний, правничий;
в) медичний, теологічний, артистичний;
г) правничий, теологічний, філософський.
7. *Який факультет необхідно було закінчити, щоб здобути ступінь бакалавра в середньовічному університеті?*
Відповідь:
а) артистичний; б) правничий;
в) філософський; г) підготовчий.
8. *Який титул здобували випускники середньовічного університету?*
Відповідь:
а) бакалавр; б) магістр мистецтв;
в) магістр наук; г) доктор наук.
9. *Вкажіть засновника “Будинку радості”*
Відповідь:
а) Еразм Роттердамський; б) Вітторіно да Фельтре;
в) Франсуа Рабле; г) Томас Мор; г) Мішель Монтень.
10. *Автором праць “Відкриті двері до мов усіх наук”, “Видимий світ у малюнках”, “Закони добре організованої школи” є...*

Відповідь:

- а) Джон Дьюї; б) Фрідріх-Вільгельм-Адольф Дістервег;
- в) Йоганн-Генріх Песталоцці; г) Жан-Жак Руссо;
- г) правильної відповіді немає.

11. *Хто є автором правила “Навчання має бути коротким, присмним, ґрунтовним”?*

Відповідь:

- а) Жан-Жак Руссо; б) Джон Локк; в) Еразм Роттердамський;
- г) Йоганн-Генріх Песталоцці; г) Йоганн-Фрідріх Герbart;
- д) правильної відповіді немає.

12. *У якій праці були обґрунтовані наукові основи педагогіки?*

Відповідь:

- а) “Материнська школа” Яна-Амоса Коменського;
- б) “Еміль, або Про виховання” Жан-Жака Руссо;
- в) “Молодим дітям наука” Еразма Роттердамського
- г) правильної відповіді немає.

13. *Виберіть етапи, які охоплює вікова періодизація Яна-Амоса Коменського:*

Відповідь:

- а) дошкільний вік; б) дитинство; в) підлітковий вік;
- г) отрочество; г) юність; д) змужнілість; е) молодість.

14. *Які типи шкіл пропонував у своїй системі Ян-Амос Коменський?*

Відповідь:

- а) школа рідної мови; б) материнська школа;
- в) латинська школа (гімназія); г) семінарія;
- г) фахове училище; д) академія (університет).

15. *Кому належить дидактичне правило “Все, що тільки можна, сприймати відчуттям”?*

Відповідь:

- а) Жан-Жаку Руссо; б) Яну-Амосу Коменському;
- в) Джону Локку; г) Йоганну-Генріху Песталоцці;
- г) Фрідріху-Вільгельму-Адольфу Дістервегу.

16. Поставте у відповідність назви праць та їхніх авторів:

<i>Ян-Амос Коменський</i>	<i>Жан-Жак Руссо</i>	<i>Джон Локк</i>	<i>Йоганн-Генріх Песталоцці</i>

Відповідь:

- а) “Пансофія”; б) “Велика дидактика”; в) “Лебедина пісня”;
г) “Думки про виховання”; г) “Еміль, або Про виховання”;
д) “Лінгард і Гертруда”; е) “Закони добре організованої школи”.

17. Головні принципи педагогічної системи Жан-Жака Руссо такі...

Відповідь:

- а) гуманізм; б) природовідповідність; в) самодіяльність;
г) індивідуальний підхід; г) свобода (вільне виховання);
д) інтелектуалізм; е) практицизм.

18. Який віковий період, згідно з періодизацією Жан-Жака Руссо, характеризують як період “Сну розуму”?

Відповідь:

- а) немовлятво; б) дитинство; в) отрочтво.

19. Хто з класиків педагогіки обґрунтував теорію та методику початкової освіти?

Відповідь:

- а) Жан-Жак Руссо; б) Йоганн-Генріх Песталоцці;
в) Джон Локк; г) Фрідріх-Вільгельм-Адольф Дістервег.

20. Визначте, у яких групах перелічені головні види інтересів, обґрунтовані Йоганном-Фрідріхом Гербартом.

Відповідь:

- а) спекулятивний, емпіричний, релігійний;
б) естетичний, симпатичний, соціальний;
в) практичний, релігійний, симпатичний;
г) соціальний, науковий, спекулятивний.

21. *Оберіть та розташуйте у правильній послідовності основні ступені навчання (за Йоганном-Фрідріхом Гербартом).*

Відповідь:

- а) ясність; б) закономірність; в) сприймання;
г) система; д) метод; е) асоціація; ж) практика.

22. *Визначте головні принципи педагогічної системи Фрідріха-Вільгельма-Адольфа Дістервега.*

Відповідь:

- а) природовідповідність; б) демократизм;
в) культуровідповідність; г) самодіяльність;
д) гуманізм; е) інтегративність; ж) системність.

23. *Хто з класиків педагогічної науки мету виховання розглядав як підготовку джентльмена?*

Відповідь:

- а) Жан-Жак Руссо; б) Фрідріх-Вільгельм-Адольф Дістервег;
в) Джон Локк; г) Йоганн-Генріх Песталоцці; д) Джон Беллерс.

24. *Сформулюйте основні педагогічні ідеї Джона Локка.*

25. *Визначте головні характеристики Вальдорфської педагогіки.*

Відповідь:

- а) єдність фізичного, розумового та емоційного розвитку;
б) широкий набір предметів циклу “Трудове виховання”;
в) художні та літературні твори як показник успішності навчання;
г) відсутність оцінювання;
д) необов’язковість дошкільного виховання;
е) “навчання за епохами”;
ж) сенсомоторний розвиток;
з) акцент на розумовому вихованні;
и) тісна співпраця школи з батьками;
к) систематичний контроль знань;
л) максимальна індивідуалізація навчання.

26. *У якій педагогічній системі було запропоноване “навчання за епохами”?*

Відповідь:

- а) системі Марії Монтессорі; б) Вальдорфській педагогіці;
в) системі Вігторіно да Фельтре; г) системі Селестена Френе;
г) правильної відповіді немає.

27. Поставте у відповідність педагогічні ідеї та їхніх авторів:

Автор	Педагогічні ідеї
<i>Ян-Амос Коменський</i>	
<i>Жан-Жак Руссо</i>	
<i>Фрідріх-Вільгельм-Адольф Дістервег</i>	
<i>Йоганн-Генріх Песталоцці</i>	
<i>Йоганн-Фрідріх Герbart</i>	
<i>Марія Монтессорі</i>	
<i>Рудольф Штайнер</i>	

Відповідь:

- а) природовідповідність;
б) самодіяльність;
в) вільне виховання;
г) виховуюче навчання;
г) гармонійний розумовий, емоційний та фізичний розвиток;
д) саморозвиток;
е) елементарна освіта;
е) система керування дітьми;
ж) класно-урочна система навчання.

28. *Лейтмотивом якої виховної системи є такі слова дитини:
“Вчителю, допоможи мені зробити це самому”?*

Відповідь:

- а) системи Марії Монтессорі; б) Вальдорфської педагогіки;
- в) системи Вітторіно да Фельтре; г) системи Селестена Френе;
- г) правильної відповіді немає.

29. *Евритмія — це...*

Відповідь:

- а) формування під музичний супровід хореографічних умінь;
- б) адекватне відображення музики засобами рухів, пластики;
- в) гармонійний розвиток хореографічної та літературної творчості.

30. *Яка педагогічна теорія стала основою системи Марії Монтессорі?*

Відповідь:

- а) диференційований підхід; б) вільне виховання;
- в) класно-урочна система; г) “нове виховання”;
- г) індивідуалізоване навчання.

Тема 5.2. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ ЗА КОРДОНОМ

1. Виховання в первісному суспільстві. Педагогіка давнього світу.
2. Загальні тенденції та характерні особливості історичного розвитку зарубіжної школи, освіти і виховання в різні епохи.
3. Становлення і розвиток педагогічної думки за кордоном.

1. *Вітвицька С.* Основи педагогіки вищої школи. К., 2003.
2. *Волкова Н.* Педагогіка. К., 2001.
3. *Галузинський В., Свух М.* Педагогіка: теорія та історія. К., 1995.
4. *Сабіна Гуз.* З досвіду використання педагогіки Монтесорі в підготовці вчителів та освіти дітей у Польщі / Переклад з пол. *Н. Заячківської* // Вісн. Львів. уні-ту. Сер. пед. 2004. Вип. 18. С. 119–128.
5. Історія педагогіки / За ред. М. Гриценка. К., 1973.
6. *Кравець В.* Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996.
7. *Курляк І.* Загальний огляд історичного розвитку зарубіжної освіти (від стародавніх часів до XIX століття). Львів, 2000.
8. *Лемківський М., Микитюк О.* Історія педагогіки. Х., 2002.
9. *Мойсеюк Н.* Педагогіка. К., 2007.
10. Педагогіка. Хрестоматія / Уклад. А. Кузьмінський, В. Омеляненко. К., 2003.
11. *Фіцула М.* Педагогіка. К., 2006.
12. Хрестоматія по истории зарубежной педагогики. М., 1971.
13. *Pedagogika* / Pod. red. Z. Kwiecińskiego, B. Śliwerskiego. Warszawa, 2004.

1. До джерел, з яких можна довідатися про виховання в первісному суспільстві, відносять...

Відповідь:

- а) етнографію;
- б) художню літературу;
- в) спогади старших людей.

2. У первісну епоху спеціальний обряд посвячення підлітків у повноправні члени колективу — це...

Відповідь:

- а) інкорпорація; б) ініціація; в) інкарнація.

3. Який тип виховання був характерний для Індії (III тис. до н.е.):

Відповідь:

- а) урядничий; б) діяльнісний;
- в) теократично-релігійний.

4. В якій країні вперше запроваджено складання екзамену для тих, хто прагнув стати чиновником або вченим?

Відповідь:

- а) Шумерії; б) Індії; в) Китаї.

5. У рабовласницькому Єгипті майбутніх державних чиновників готували у школі...

Відповідь:

- а) писців; б) жерців; в) урядовців.

6. Матеріалістичну концепцію розвитку особистості висунув...

Відповідь:

- а) Сократ; б) Демокріт; в) Квінтіліан.

7. Яка система була провісницею формування гармонійної людини?

Відповідь:

- а) спартанська система виховання;

- б) афінська система виховання;
в) римська система виховання.
8. *Палестра — це школа...*
Відповідь:
а) музичного виховання;
б) фізичного виховання;
в) військового виховання.
9. *Який вчений заснував філософську школу Лікей?*
Відповідь:
а) Сократ; б) Платон; в) Аристотель.
10. *У Давньому Римі діти віком від 11 до 12–15 років навчалися в...*
Відповідь:
а) елементарних школах;
б) школах граматики;
в) школах риторів.
11. *Учені-церковники Середньовіччя відомі в історії під назвою...*
Відповідь:
а) “езуїтів”; б) “схоластів”; в) “католиків”.
12. *У системі лицарського виховання до “семи лицарських добродійностей” належали...*
Відповідь:
а) плавання; б) фехтування; в) знання іноземних мов.
13. *В якому місті 1158 року виник перший європейський університет?*
Відповідь:
а) Оксфорд; б) Кембридж; в) Болонья.
14. *Назвати факультети у середньовічному університеті.*
Відповідь:
а) юридичний, медичний, богословський, природничий;
б) юридичний, медичний, богословський, риторичний;
в) юридичний, медичний, богословський, артистичний.

15. Школу “Будинок радості” заснував...

Відповідь:

- а) Томас Мор;
- б) Вітторіно де Фельтре;
- в) Франсуа Рабле.

16. Хто написав твір “Похвала глупоті”?

Відповідь:

- а) Еразм Роттердамський;
- б) Франсуа Рабле;
- в) Мішель Монтень.

17. Кому належать слова про те, що “школа без дисципліни — млин без води”?

Відповідь:

- а) Яну-Амосу Коменському;
- б) Йоганну-Генріху Песталоцці;
- в) Фрідріху-Вільгельму-Адольфу Дістервегу.

18. Другим ступенем навчання в системі Яна-Амоса Коменського є ...

Відповідь:

- а) школа рідної мови;
- б) материнська школа;
- в) латинська школа.

19. Хто метою виховання вважав підготовку “джентльмена”, який уміє розумно і вигідно вести справи?

Відповідь:

- а) Роджер Бекон; б) Рене Декарт; в) Джон Локк.

20. Принцип слідування за вказівками природи був покладений в основу виховання за ...

Відповідь:

- а) Жан-Жаком Руссо;
- б) Дені Дідро;
- в) Клодом-Андріаном Гельвецієм.

21. *Хто заклав основу спеціальних методик початкового навчання?*

Відповідь:

- а) Йоганн-Фрідріх Гербарт;
- б) Жан-Жак Руссо;
- в) Йоганн-Генріх Песталоцці.

22. *Хто у світовій педагогіці відомий як “учитель німецьких учителів”?*

Відповідь:

- а) Йоганн-Фрідріх Гербарт;
- б) Вільгельм Гумбольдт;
- в) Фрідріх-Вільгельм-Адольф Дістервег.

23. *До розробленої Йоганном-Фрідріхом Гербартом теорії видів навчання належать...*

Відповідь:

- а) аналітичний; б) синтетичний; в) індуктивний.

24. *Провідною ознакою реформаторської педагогіки стала увага до:*

Відповідь:

- а) особистості вчителя; б) особистості дитини; в) змісту освіти.

25. *Завдяки діяльності якого вченого набула поширення педагогіка вільного виховання кінця XIX–початку XX ст.?*

Відповідь:

- а) Ернста Меймана; б) Елен Кей;
- в) Генріха Шаррельмана.

26. *Як називався заснований 1907 року Жаном-Овідом Декролі навчальний заклад?*

Відповідь:

- а) Школа життя;
- б) Школа дії;
- в) Школа для життя, через життя.

27. *Американський філософ і педагог Джон Дьюї був головним представником...*

Відповідь:

- а) педагогіки прагматизму;
- б) педагогіки громадянського виховання;
- в) експериментальної педагогіки.

28. У школі Марії Монтессорі особливої ваги надавали...

Відповідь:

- а) іграм;
- б) заучуванню напам'ять віршів;
- в) сенсорній культурі.

29. У педагогічній системі... провідним було запровадження творчої праці учнів.

Відповідь:

- а) Георга Кершенштейнера;
- б) Селестена Френе;
- в) Адольфа Фер'єра.

30. Вальфдорська педагогіка отримала свою назву від...

Відповідь:

- а) місця її поширення;
- б) місця її утворення;
- в) прізвища засновника.

Тема 6. СУЧАСНА СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ

1. Загальна характеристика поняття “система освіти”.
2. Структура системи освіти України, освітні й освітньо-кваліфікаційні рівні.
3. Дошкільна освіта в Україні.
4. Загальна середня освіта в Україні.
5. Вища освіта в Україні.
6. Характеристика законодавства України про освіту.
7. Управління освітою.

1. *Волкова Н.* Педагогіка: Посібник. К., 2001.
2. Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”). К., 1994.
3. Закон України “Про освіту”. К., 2002.
4. Закон України “Про загальну середню освіту” // Законодавство України про загальну середню освіту: Бюлетень законодавства і юридичної політики України. 1999. № 9.
5. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Педагогічна газета. 2002. № 1 (91).
6. *Ковальчук Л.* Практикум з педагогіки: Навч. посіб. Львів, 2005.
7. *Мазоха Д.* На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності): Навч. посіб. К., 2005.
8. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. 2002. № 33 (23 квіт.).
9. *Фіцула М.* Педагогіка: Посібник. К., 2000.
10. *Цюра С.* Педагогіка особистого досвіду: Практикум для самостійної роботи. Львів, 2006.
11. *Ягулов В.* Педагогіка: Посібник. К., 2002.

1. *Зазначте рядок, у якому перелічено складові системи освіти.*

Відповідь:

- а) гуманітарна і соціально-економічна підготовка, природничо-наукова підготовка, професійно орієнтована підготовка, практика, державної атестація;
- б) дошкільна освіта, загальна середня освіта, позашкільна освіта, професійно-технічна освіта, вища освіта, післядипломна освіта, аспірантура, докторантура, самоосвіта;
- в) професійна адаптація, аспірантура, докторантура, підвищення кваліфікації.

2. *Визначте правильне співвідношення між наведеними структурними елементами системи освіти та метою їхньої діяльності.*

Відповідь:

- а) дошкільна освіта А Б В Г;
- б) початкова освіта А Б В Г;
- в) основна середня освіта А Б В Г;
- г) повна середня освіта А Б В Г.

А — забезпечення загального розвитку дитини, вміння впевнено читати, знати основи арифметики; набуття первинних навичок користування книжкою та іншими джерелами інформації; формування загальних уявлень про навколишній світ, засвоєння норм загальнолюдської моралі та особистісного спілкування, основ гігієни, вироблення перших трудових навичок;

Б — забезпечення поглибленого засвоєння знань з базових дисциплін та за вибором, формування цілісних уявлень про природу, людину, суспільство, культуру, виробництво, громадянську позицію особистості, з'являється можливість здобуття освіти вищого рівня;

В — забезпечення фізичного, психічного здоров'я дітей, їхнього різнобічного розвитку, набуття життєвого досвіду, вироблення умінь та навичок, необхідних для подальшого навчання;

Г — завершення формування загальнонавчальних умінь і навичок, засвоєння навчального матеріалу на рівні, достатньому для подальшого навчання; формування здорового способу життя, правове й екологічне виховання; готовність до вибору подальшого профілю навчання і здобуття освіти.

3. *“Забезпечення потреб людини у задоволення інтересів та схильностей, здобуття дітьми додаткових знань, умінь та навичок, розвиток інтелектуальних потенційних можливостей, сприяння майбутньому професійному вибору особистості” — це завдання...*

Відповідь:

- а) загальної середньої освіти; б) вищої освіти;
в) позашкільної освіти; г) самоосвіти.

4. *“Цілеспрямований процес засвоєння систематизованих знань про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво засобами пізнавальної та практичної діяльності, результатом якого є інтелектуальний, соціальний і фізичний розвиток особистості, що є основою для подальшої освіти і трудової діяльності” — це сутність...*

Відповідь:

- а) загальної середньої освіти; б) вищої освіти;
в) позашкільної освіти; г) самоосвіти.

5. *“Загальноосвітній навчальний заклад II–III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів відповідно до профілю” — це...*

Відповідь:

- а) колегіум; б) ліцей; в) гімназія.

6. *Загальноосвітній навчальний заклад III ступеня з профільним навчанням і допрофесійною підготовкою називають...*

Відповідь:

- а) колегіумом; б) ліцеєм; в) гімназією.

7. *Загальноосвітній навчальний заклад III ступеня філологічно-філософського та (або) культурно-естетичного профілю*

називають...

Відповідь:

а) колегіумом; б) ліцеєм; в) гімназією.

8. *“Загальноосвітній навчальний заклад з частковим або повним державним утриманням дітей, які потребують соціальної допомоги” — це...*

Відповідь:

а) спеціальна загальноосвітня школа (школа-інтернат);
б) спеціалізована школа (школа-інтернат);
в) загальноосвітня школа-інтернат;
г) школа соціальної реабілітації.

9. *“Загальноосвітній навчальний заклад I–III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів” — це...*

Відповідь:

а) спеціальна загальноосвітня школа (школа-інтернат);
б) спеціалізована школа (школа-інтернат);
в) загальноосвітня школа-інтернат;
г) школа соціальної реабілітації.

10. *“Загальноосвітній навчальний заклад для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку” — це...*

Відповідь:

а) спеціальна загальноосвітня школа (школа-інтернат);
б) спеціалізована школа (школа-інтернат);
в) загальноосвітня школа-інтернат;
г) школа соціальної реабілітації.

11. *Зазначте термін здобуття повної загальної середньої освіти в Україні.*

Відповідь:

а) 4 роки; б) 5 років; в) 9 років; г) 12 років.

12. *“Загальноосвітній навчальний заклад для дітей, які потребують особливих умов виховання (створюється окремо для хлопців і дівчат)” — це...*

Відповідь:

- а) спеціальна загальноосвітня школа (школа-інтернат);
- б) спеціалізована школа (школа-інтернат);
- в) загальноосвітня школа-інтернат;
- г) школа соціальної реабілітації.

13. *У навчальних закладах якого типу можна здобути в Україні професійно-технічну освіту?*

Відповідь:

- а) ліцей, колегіум;
- б) багатопрофільні університети, академії, інститути, коледжі, технікуми, педагогічні, медичні та мистецькі училища;
- в) середні професійно-технічні училища, які забезпечують підготовку кваліфікованих робітників.

14. *Зазначте рядок, у якому перелічено вищі навчальні заклади I рівня акредитації.*

Відповідь:

- а) коледж, технікум, інститут;
- б) університет, консерваторія, академія;
- в) технікум, училище, інші прирівняні до них вищі навчальні заклади;
- г) коледж, інші прирівняні до нього вищі навчальні заклади.

15. *У якому рядку перелічено вищі навчальні заклади II рівня акредитації?*

Відповідь:

- а) коледж, технікум, інститут;
- б) університет, консерваторія, академія;
- в) технікум, училище, інші прирівняні до них вищі навчальні заклади;
- г) коледж, інші прирівняні до нього вищі навчальні заклади.

16. *Які з перелічених навчальних закладів належать до III – IV рівнів акредитації?*

Відповідь:

- а) академія; б) інститут; в) консерваторія; г) коледж;
- г) технікум; д) університет; е) училище.

17. З перелічених понять випишіть ті, що визначають освітньо-кваліфікаційний рівень.

Відповідь:

- а) бакалавр; б) професор; в) кваліфікований робітник;
- г) магістр; д) молодший спеціаліст; е) кандидат наук;
- ж) спеціаліст; з) студент; и) учень.

18. Вузівський етап професійної підготовки передбачає навчання у...

Відповідь:

- а) спеціалізованих класах загальноосвітніх шкіл, ліцеях;
- б) вищих навчальних закладах;
- в) аспірантурі, докторантурі, курсах підвищення кваліфікації.

19. Зазначте рядок, якому перелічено наукові ступені.

Відповідь:

- а) кандидат наук, доктор наук;
- б) старший науковий співробітник, доцент, професор;
- в) учень, студент, аспірант, докторант.

20. У якому з поданих рядків наведено вчені звання?

Відповідь:

- а) кандидат наук, доктор наук;
- б) старший науковий співробітник, доцент, професор;
- в) учень, студент, аспірант, докторант.

21. Підготовка фахівця за освітньо-кваліфікаційним рівнем “спеціаліст, магістр” здійснюється у вищих навчальних закладах...

Відповідь:

- а) I рівня акредитації; б) II рівня акредитації;
- в) III – IV рівнів акредитації.

22. Підготовка фахівця за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр” здійснюється у вищих навчальних закладах:

Відповідь:

- а) I рівня акредитації; б) II рівня акредитації;
- в) III – IV рівнів акредитації.

23. *“Створення й пропозиція короткотермінових навчальних програм перепідготовки й підвищення кваліфікації кадрів” — це функція...*

Відповідь:

- а) вузівського етапу професійної підготовки;
- б) довузівського етапу професійної підготовки;
- в) післявузівського етапу професійної підготовки (післядипломної освіти).

24. *Назвіть основні документи чинного законодавства України про освіту.*

25. *Основною формою підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів в Україні є...*

Відповідь:

- а) аспірантура; б) докторантура;
- в) післявузівський етап професійної підготовки.

26. *Вищим ступенем у системі підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні є...*

Відповідь:

- а) аспірантура; б) докторантура;
- в) післявузівський етап професійної підготовки.

27. *Визначте відповідність між наведеними освітньо-кваліфікаційними рівнями та їхньою характеристикою.*

Відповідь:

а) бакалавр	А Б В;
б) спеціаліст	А Б В;
в) магістр	А Б В.

А — фахівець, який на основі вже отриманої кваліфікації здобув спеціальні уміння та знання, має певний досвід їх застосування для вирішення складних професійних завдань, передбачених для відповідних посад;

Б — фахівець, який на основі попередньо отриманої кваліфікації здобув поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування

та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань, передбачених для відповідних посад;
В — фахівець, який на основі повної загальної середньої освіти здобув поглиблену загальнокультурну, фундаментальні та професійно орієнтовані уміння і знання щодо узагальненого об'єкта праці і здатний вирішувати типові професійні завдання, передбачені для відповідних посад.

28. *Із наведених державних органів виберіть ті, які здійснюють управління освітою в Україні.*

Відповідь:

- а) Верховна Рада України;
- б) Вища атестаційна комісія України;
- в) Всеукраїнський з'їзд працівників освіти;
- г) Державна акредитаційна комісія;
- г) Кабінет міністрів України;
- д) Міністерство освіти і науки України;
- е) центральні органи виконавчої влади України, яким підпорядковані навчальні заклади освіти.

29. *“Визначення державної політики у сфері освіти, науки, професійної підготовки кадрів; розробка програм розвитку освіти, державних стандартів; зв'язок із закладами освіти, державними органами інших країн” — це перелічено деякі із завдань ...*

Відповідь:

- а) Вищої атестаційної комісії України;
- б) Всеукраїнського з'їзду працівників освіти;
- в) Міністерства освіти і науки України.

30. *“...організовує і проводить атестацію наукових, науково-педагогічних кадрів, керує роботою з присудження наукових ступенів”.*

Відповідь:

- а) Вища атестаційна комісія України;
- б) Всеукраїнський з'їзд працівників освіти;
- в) Міністерство освіти і науки України.

Тема 7.1. ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА. СУЧАСНИЙ СВІТОВИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

1. Об'єкт, предмет, завдання порівняльної педагогіки.
2. Виникнення порівняльної педагогіки та її місце у системі педагогічних наук.
3. Методи науково-педагогічного дослідження в порівняльній педагогіці.
4. Головні тенденції розвитку освіти в сучасному світі.

1. *Алексюк А.* Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник. К., 1998.
2. *Ващенко Г.* Загальні методи навчання: Підручник. К., 1997.
3. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посіб. / За ред. В. Кременя. Тернопіль, 2004.
4. *Джуринский А.* Развитие образования в современном мире. М., 1999.
5. *Ковальчук Л., Ковальчук О.* Системи освіти зарубіжних країн: Навч. посіб. Львів, 2003.
6. *Кошманова Т.* Розвиток педагогічної освіти у США (1960–1998 рр.): Монографія. Львів, 1999.
7. *Корсак К.* Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів: Монографія. К., 1997.
8. *Кравець В.* Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття: Навч. посіб. Тернопіль, 1996.
9. *Кузь В.* Глобалістика: економіка та освіта // Рідна школа. 2001. № 9.
10. *Сбруєва Л.* Лісабонська стратегія розвитку єдиного європейського простору неперервної освіти // Шлях освіти. 2007. № 2.
11. *Сухорський С.* Освіта закордоння. Львів, 1995.
12. *Шинкарук В.* Основні напрями модернізації структури вищої освіти України // Вища школа. 2007. № 5.

1. *Як називають галузь педагогічної науки, яка вивчає й аналізує подібні та відмінні риси й тенденції в галузі виховання й освіти, визначає перспективи їхнього розвитку, порівнює системи освіти різних країн світу?*

Відповідь:

- а) загальною педагогікою; б) порівняльною педагогікою;
в) історією педагогіки; г) глобальною педагогікою.

2. *Визначте правильне співвідношення між методологічними параметрами та їхніми дефініціями:*

- а) об'єкт дослідження порівняльної педагогіки А Б В Г Г;
б) предмет дослідження порівняльної педагогіки А Б В Г Г;
в) завдання дослідження порівняльної педагогіки А Б В Г Г.

А — звернення до провідних педагогічних ідей у ХХ ст., яке виявилось найбільш плідним у розвитку зарубіжної педагогіки, школи й освіти;

Б — освіта і виховання в сучасному світовому просторі, системи освіти різних країн світу;

В — здобуття інтегрованих знань з різноманітних проблем навчання й виховання на основі виявлення досвіду реформування системи освіти в різних країнах світу;

Г — компаративізм (порівняння) й узагальнення досвіду освіти та виховання в різних країнах світу;

Г — переосмислення й використання позитивного досвіду інших країн в розвитку системи освіти в Україні.

3. *Кого вважають засновником порівняльної педагогіки?*

Відповідь:

- а) Джона Брауна; б) Рудольфа Штайнера; в) Джона Брудера;
г) Марка-Антуана Жюльєна; г) Фредеріка Шнайдера;
д) Ніколаса Ханса; е) Роджера Джонсона; є) Селестена Френе.

4. Чи тотожні, на Вашу думку, такі поняття:
- ◆ порівняльна педагогіка;
  - ◆ зарубіжна педагогіка?

Відповідь:

а) так; б) ні.

5. Завдяки якій праці порівняльна педагогіка почала свій розвиток як педагогічна наука?

Відповідь:

а) “Порівняльна педагогіка”;

б) “Порівняльне виховання”;

в) “Нотатки і попередні зауваження до роботи з порівняльної педагогіки”.

6. Упорядкуйте етапи науково-педагогічного дослідження у порівняльній педагогіці:

Відповідь:

а) організаційний; б) діагностичний; в) практичний;

г) прогностичний; г) узагальнювальний.

7. Це цілісна освіта, яка забезпечує інтелектуальну і моральну готовність, що необхідна людині XXI ст. Її метою є виховання людини з новим мисленням і ставленням до життя, позицією громадянина світу, члена світового співтовариства, цілісної особистості, здатної приймати відповідальні рішення за все, що відбувається на Землі. Про яку освіту йдеться?

Відповідь:

а) загальну; б) вищу; в) професійну; г) глобальну.

8. ... — сукупність навчально-виховних і культурно-освітніх закладів, наукових, науково-методичних установ, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти, які здійснюють освіту і виховання громадян.

Відповідь:

а) система освіти; б) зміст освіти; в) процес виховання;

г) процес навчання; г) цільовий компонент освіти у державі.

9. Заповніть таблицю, зазначаючи буквене позначення, що відповідає певній функції порівняльної педагогіки:

Функція	Характеристика
	Аналіз, порівняння, узагальнення на підставі визначення подібних і відмінних рис освітніх та виховних систем різних країн світу
	Опис та інтерпретація генезису провідних педагогічних ідей, закономірностей функціонування і розвитку систем освіти провідних країн світу
	Передбачення та обґрунтування умов ефективного впровадження в Україні позитивного зарубіжного педагогічного досвіду з розвитку освіти
	Екстраполяція позитивного педагогічного досвіду інших країн з розвитку освіти; розроблення моделі системи освіти, характерної для нашої держави, науково-методичного забезпечення управління, що забезпечують розвиток і життєздатність системи освіти

Відповідь:

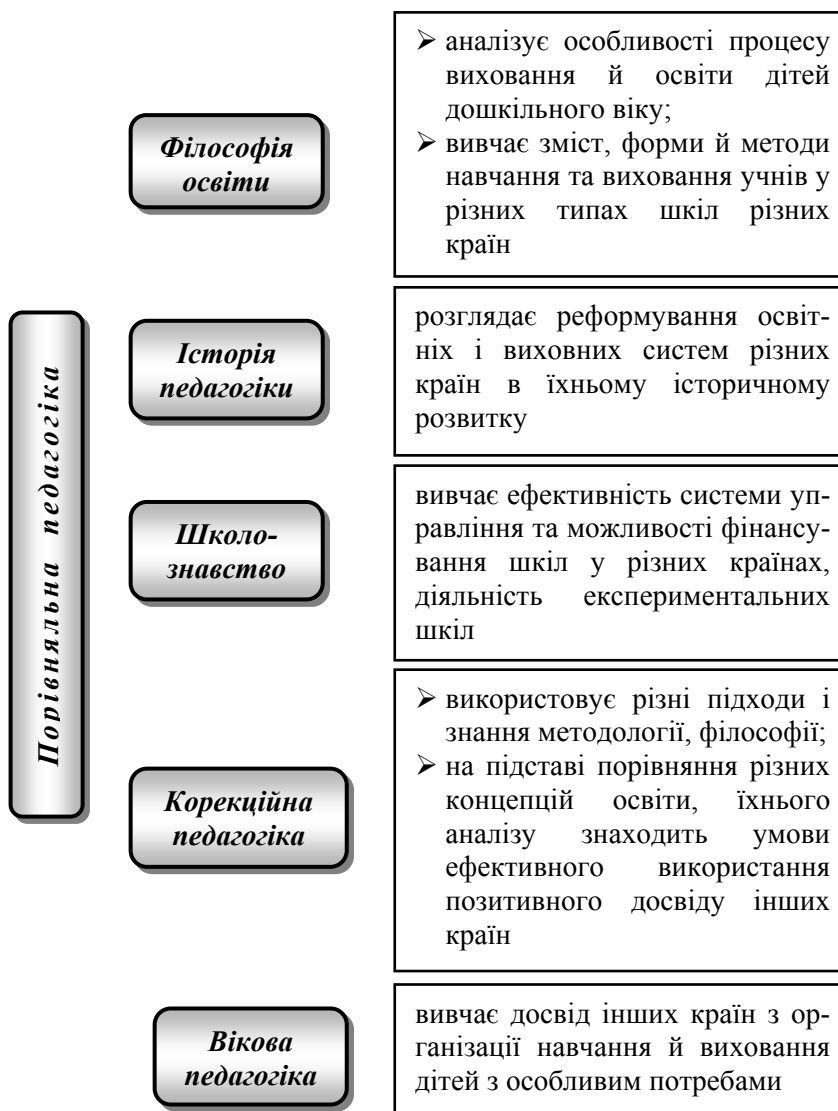
А — пояснювальна; Б — прогностична;
В — аналітична; Г — перетворювальна.

10. Освітню політику в розвитку шкільної освіти розвинутих країн світу визначають такі головні тенденції...

Відповідь:

- а) продовження тривалості обов'язкового навчання;
- б) демократизація освіти;
- в) впровадження концентричного навчання;
- г) зміни в управлінні освітою;
- ґ) диференціація освіти і навчання;
- д) модернізація навчально-виховного процесу;
- е) гуманізація освіти;
- є) навчання за методом "епох";
- ж) визначення базового змісту загальної освіти.

11. З'єднайте стрілками міжпредметні зв'язки порівняльної педагогіки з іншими науками:

12. *Визначте правильне співвідношення між поняттями та їхніми дефініціями:*

а) <i>адаптація</i>	А Б В Г Г Д Е Є Ж З;
б) <i>біфуркація</i>	А Б В Г Г Д Е Є Ж З;
в) <i>гуманізація освіти</i>	А Б В Г Г Д Е Є Ж З;
г) <i>гуманітаризація освіти</i>	А Б В Г Г Д Е Є Ж З;
ґ) <i>диференціація в освіті</i>	А Б В Г Г Д Е Є Ж З;
д) <i>концентричне навчання</i>	А Б В Г Г Д Е Є Ж З;
е) <i>модернізація освіти</i>	А Б В Г Г Д Е Є Ж З;
є) <i>обов'язкове навчання</i>	А Б В Г Г Д Е Є Ж З;
ж) <i>реформа в освіті</i>	А Б В Г Г Д Е Є Ж З;
з) <i>централізація</i>	А Б В Г Г Д Е Є Ж З.

А — олюднення освіти, центральною ідеєю якого є повага школи й педагогів до дитини, довіра до неї, прийняття її особистісних цілей, запитів, інтересів, створення максимально сприятливих умов для розкриття і розвитку здібностей і обдарувань дитини;

Б — переорієнтація освіти з предметно-змістового принципу навчання основ наук на вивчення світу природи, культури, що забезпечує розширення знань про людину, її розвиток, мотиви поведінки, формує у молоді гуманітарне мислення, що дає змогу зрозуміти відповідальність людини за збереження життя на Землі тощо;

В — поділ шкіл за типами; поділ наук і навчальних дисциплін; розподіл учнів у потоки, класи, секції за показниками якості успішності тощо;

Г — зосередження керівництва, управління в єдиному центрі; зосередження більшої частини державних функцій у віданні центральних установ;

Ґ — поділ у розвинутих країнах старших класів середньої школи на два напрямки (наприклад, гуманітарний і природничо-математичний);

Д — оновлення, вдосконалення, перетворення в освіті відповідно до сучасних вимог;

Е — нововведення в освіті, які організовує та проводить державна влада;

Є — процес пристосування особистості в початковий період до нових умов (навчання в школі чи вищому навчальному закладі; до умов виробництва та ін.);

Ж — принцип освітньої політики, здійснюваний державою, відповідно до якого діти певного віку в законодавчому порядку мають здобути освіту у визначеному обсязі;

З — процес вивчення дисципліни, коли частину навчальної інформації вивчають повторно, але з різною глибиною (збільшення труднощів у процесі вивчення розділу навчального матеріалу відбувається поступово, відповідно до рівня розвитку учнів).

13. Усі заклади середньої освіти розвинених країн поділено на три сектори. Закінчіть таблицю, вказуючи у відповідних колонках буквені позначення секторів та шкіл:

Сектор	Школа	Напрями підготовки
		☐ здійснюють підготовку молоді до навчання у закладах вищої освіти; ☐ поглиблене вивчення упродовж трьох – чотирьох років дисциплін (за вибором) закладає загальну базу
		☒ технічні середні заклади, що готують молодь до виробничої праці; ☐ надають право вступу на навчання в технічні чи спеціалізовані вищі заклади освіти за здобутим у школі фахом
		☒ середні і базові професійні школи, в яких школярі набувають виробничу спеціальність та кваліфікацію; ☒ ці школи не готують до вищої освіти

Відповідь:

- а) сектор А; б) сектор В; в) сектор С;
 г) гімназії; г) ліцеї; д) технічні школи.

14. З метою вивчення й узагальнення позитивного зарубіжного досвіду різних країн світу порівняльна педагогіка застосовує теоретичні та емпіричні методи науково-педагогічного дослідження. З'єднайте стрілками назви методів та дефініції, що їм відповідають:

Аналіз	спосіб дослідження, коли окремі положення логічно виводяться із загальних (теорій, законів, постулатів та ін.)
Компаративізм	у навчанні розглядають як педагогічний прийом, що полягає у виявленні схожості (відповідності) між предметами, явищами
Інтерпретація	застосування у процесі дослідження логічних прийомів, згідно з якими предмети та явища під час вивчення розглядають за окремими ознаками (поділу цілого на частини)
Дедуктивний метод	метод поширення кількісних характеристик і висновків, одержаних у результаті вивчення одних педагогічних явищ чи процесів, на іншу однорідну сукупність або на інший період дослідження
Аналогія	тлумачення, розкриття чого-небудь
Екстраполяція	спосіб дослідження, коли від спостереження окремих фактів і явищ переходять до визначення загальних правил (на підставі знання про окреме роблять висновок про загальне)
Синтез	метод, що полягає у зіставленні систем освіти й виховання в різних країнах світу (порівняльна педагогіка), творів літератури (літературознавство)
Індуктивний метод	застосування у навчальному процесі логічних прийомів, згідно з якими предмети й явища під час вивчення розглядають в єдності їхніх частин (творення цілого з частин)

15. ...— це особливий вид художніх занять у вальдорфських школах, що передбачали виконання вправ, в яких поєднуються мова, музика, пластичні рухи.

Відповідь:

- а) евритмія; б) концентричне навчання;
в) навчання за методом “епох”; г) техніка Френе.

16. Як називають періодичну систему викладання у вальдорфських школах, що передбачає інтенсивне занурення у цикл навчальних предметів?

Відповідь:

- а) евритмією; б) концентричним навчанням;
в) навчанням за методом “епох”; г) технікою Френе.

17. Який документ, узгоджений і прийнятий консенсусом представницьких груп фахівців Європи, США і основних міжнародних організацій (Ради Європи, Європейського Союзу, ЮНЕСКО тощо), визначає право випускників середніх шкіл на зарахування на 1-й курс європейських чи американських університетів без суттєвих застережень чи якихось обмежень?

Відповідь:

- а) посвідчення (атестат) про завершення середньої освіти;
б) Стандарт повної середньої освіти;
в) аплікаційна карта;
г) академічна угода.

18. Упродовж трьох – п’яти тижнів на спарених ранкових уроках учні вивчають математику, фізику, хімію, історію та інші дисципліни, які викладають не паралельно, а періодично. У другій половині дня відбуваються спарені заняття з предметів художньо-прикладного мистецтва. Як називають таке навчання?

Відповідь:

- а) евритмія; б) концентричне навчання;
в) навчання за методом “епох”; г) техніка Френе.

19. Диференціація навчання шкільної освіти у школах розвинутих

країн світу здійснюється за такими напрямками:

Відповідь:

- а) створення різних типів шкіл;
- б) розподіл учнів за показниками успішності у потоки, класи, секції та ін.;
- в) впровадження концентричного навчання;
- г) забезпечення учням можливості вибору навчальних дисциплін;
- г) професійна спрямованість навчання тощо
- д) цілеспрямована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються вміння й навички у школярів.

20. *Головні характеристики Стандарту повної середньої освіти такі...*

Відповідь:

- а) повна середня освіта має тривати 12 років денного навчання;
- б) за довільної структури академічна частина програми має бути досить глибокою і не підпорядковуватися професійній освіті;
- в) навчання школярів має бути концентричним;
- г) протягом завершальних років (трьох чи більше) навчання в школі має бути спеціалізованим з поглибленим вивченням групи предметів з тієї категорії знань, в якій випускник школи планує продовжити навчання у вищому закладі освіти рідної країни чи за кордоном;
- г) навчання школярів має здійснюватися за методом “епох”.

21. *Індивідуалізацію навчання для обдарованих дітей у багатьох школах розвинутих країн світу забезпечує...*

Відповідь:

- а) прискорене навчання; б) навчання в альтернативних школах;
- в) навчання у літніх класах; г) навчання у корекційних групах.

22. *Індивідуалізацію навчання для дітей з особливими потребами у багатьох школах розвинутих країн світу забезпечує...*

Відповідь:

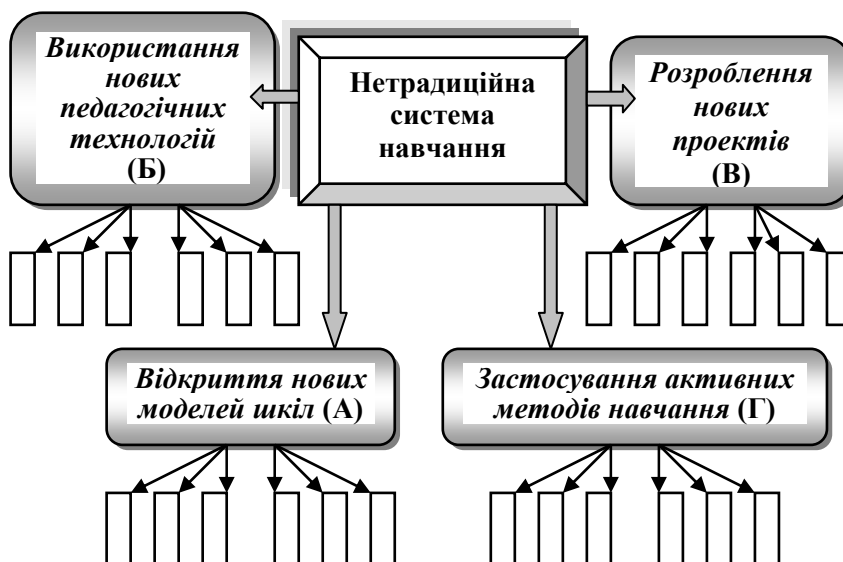
- а) прискорене навчання; б) навчання в альтернативних школах;
- в) навчання у літніх класах; г) навчання у корекційних групах.

23. Індивідуалізацію навчання з метою попередження неуспішності учнів у багатьох школах розвинутих країн світу забезпечує...

Відповідь:

- а) прискорене навчання; б) навчання в альтернативних школах;
в) навчання у літніх класах; г) навчання у корекційних групах.

24. Нетрадиційна система навчання, запроваджена у більшості шкіл провідних країн світу, передбачає (Заповніть вільні комірки фрейму):

Відповідь:

- а) комп'ютерне навчання; б) "дзюку"; в) "у власному ритмі";
г) "проектів"; г) "компенсуюче навчання"; д) ігрове навчання;
е) "Цілісна школа"; є) "метод епох"; ж) "школи майбутнього";
з) "Техніка Френе"; и) вальдорфські; і) зразкові ліцеї-пілоти;
й) у формі "незалежної праці"; ї) написання міні-мемуарів;
к) "дальтон-план"; л) "проект Ей-Сі-І"; м) "відкриті школи";
н) "укладання контрактів"; о) концентрованого навчання.

25. У визначенні базового змісту загальної освіти, обов'язкової для

всіх, серед різноманітних підходів можна виділити такі загальні напрями:

Відповідь:

- а) збільшення кількості обов'язкових предметів (до 75–80%);
- б) гуманітаризація змісту освіти;
- в) обов'язкове вивчення за вибором курсів професійно зорієнтованих дисциплін;
- г) перенесення вивчення іноземної мови в початкову школу;
- г) впровадження концентричного навчання;
- д) полікультурне виховання;
- е) створення інтегрованих і спеціальних курсів;
- є) індивідуалізація навчання для обдарованих школярів, для дітей з особливими потребами.

26. *Під Болонським процесом прийнято розуміти...*

27. *Мета Болонського процесу полягає у...*

28. *Головними інструментами ECTS є...*

Відповідь:

- а) опис навчальних досягнень; б) шкала оцінювання;
- в) академічна угода; г) інформаційний пакет;
- г) аплікаційна форма студента.

29. *Навчальне навантаження студента на один навчальний рік становить... годин роботи студента, що дорівнює... кредитів, а на семестр —... кредитів (Вставте відповідні числа).*

30. *Одиницю вимірювання обсягу роботи, необхідного середньому студентові для оволодіння компетенціями, називають...*

Відповідь:

- а) ECTS; б) кредитом; в) модулем;
- г) параметром; г) оцінкою.

31. *Основними учасниками ECTS є...*

32. *Оцінку А ставлять, якщо сформованість компетенцій студента відповідає... рівню. Вона відповідає... балів і оцінці "...” (в*

Україні), ... балів і оцінці “...” за ECTS (Вставте пропущене).

33. У якому році Україна приєдналася до Болонського процесу?

Відповідь:

а) 1997; б) 1998; в) 1999; г) 2001; д) 2003; е) 2005; є) 2008.

34. Назвіть головні причини запровадження Болонської концепції.

35. У якому році прийнята Болонська декларація?

Відповідь:

а) 1997; б) 1998; в) 1999; г) 2001; д) 2003; е) 2005; є) 2008.

36. Який термін університетського навчання студентів на бакалавраті прийнято в європейських країнах?

Відповідь:

а) 1–2 роки; б) 2–3 роки; в) 3–4 роки;
г) 4–5 років; д) 5 років; е) 8 років.

37. Який документ базується на моделі, розробленій Європейською комісією, Радою Європи та UNESCO/CEPES, і покликаний забезпечувати міжнародну прозорість та академічне/міжнародне визнання кваліфікації?

Відповідь:

а) диплом про освіту; б) навчальний план; в) кредит;
г) опис навчальних досягнень студента; д) модуль;
е) додаток до диплома.

38. У чому сутність принципу Болонського процесу “Введення двоциклового навчання”?

39. Каталог навчальних дисциплін — це...

Відповідь:

а) опис навчальних досягнень; б) шкала оцінювання;
в) академічна угода; г) аплікаційна форма студента;
д) інформаційний пакет.

40. Кількість виконаної навчальної роботи і якість засвоєння навчального матеріалу відображає...

Відповідь:

- а) опис навчальних досягнень; б) шкала оцінювання;
- в) академічна угода; г) аплікаційна форма студента;
- г) інформаційний пакет.

41. *Вкажіть головні аспекти навчальної діяльності студента, за якими йому надаються кредити.*

42. *Оцінку В ставлять, якщо сформованість компетенцій студента відповідає... рівню. Вона відповідає... балів і оцінці "...” (в Україні), ... балів і оцінці "...” за ECTS (Вставте пропущене).*

43. *Який термін університетського навчання студентів у магістратурі прийнято в європейських країнах?*

Відповідь:

- а) 1–2 роки; б) 2–3 роки; в) 3–4 роки;
- г) 4–5 років; д) 5 років; е) 8 років.

44. *...— це знання та уміння, що характеризують здатність студента виконувати, відображати та пізнавати те, чого вимагає освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця після закінчення навчання.*

Відповідь:

- а) навички; б) компетенції; в) модуль;
- г) критерій оцінювання.

45. *Як Ви розумієте суть принципу Болонського процесу “Забезпечення працевлаштування випускників”?*

46. *У змісті освіти у вищій школі виокремлюють такі складові...*

Відповідь:

- а) учіння; б) навчання; в) академічну спрямованість;
- г) оцінювання; д) професійну спрямованість; е) викладання.

47. *ECTS — це ... (розшифруйте), основними завданнями якої є...*

48. *Заява-анкета — це...*

Відповідь:

- а) опис навчальних досягнень; б) шкала оцінювання;

- в) академічна угода; г) аплікаційна форма студента;
г) інформаційний пакет.
49. *Оцінку С ставлять, якщо сформованість компетенцій студента відповідає... рівню. Вона відповідає... балів і оцінці "...” в Україні, ... балів і оцінці "...” за ECTS (Вставте пропущене)*
50. *З метою однакового тлумачення навчальних досягнень студента введено єдину...*
- Відповідь:**
а) характеристику навчальних досягнень; б) шкалу оцінювання;
в) аплікаційну форму студента; г) інформаційну карту;
г) академічну угоду.
51. *З’ясуйте суть принципу Болонського процесу “Розширення мобільності”.*
52. *Програму навчання студента за кордоном описує...*
- Відповідь:**
а) опис навчальних досягнень; б) шкала оцінювання;
в) академічна угода; г) аплікаційна форма студента;
г) інформаційний пакет.
53. *У чому, на Вашу думку, полягає відмінність між описом навчальних досягнень студентів та додатком до диплома?*
54. *До якого року країни-учасниці Болонського процесу зобов’язалися привести свої освітні системи відповідно до єдиного стандарту?*
- Відповідь:**
а) 2005; б) 2010; в) 2013; г) 2017; г) 2020; д) 2050.
55. *Який, на Вашу думку, існує взаємозв’язок між результатами навчання та компетенціями?*
56. *Які терміни університетського навчання прийнято в європейських країнах для здобуття ступеня бакалавра (А), магістра (Б), доктора (В)?*
- Відповідь:**
а) 1–2 роки; б) 2–3 роки; в) 3–4 роки;
г) 4–5 років; г) 5 років; д) 8 років.

57. КМСОНП — це... (розшифруйте). Вона передбачає...

58. Визначте правильне співвідношення між принципами Болонського процесу та інтерпретацією їхньої суті:

а) введення двоциклового навчання	А Б В Г І Д;
б) запровадження кредитної системи	А Б В Г І Д;
в) контроль якості освіти	А Б В Г І Д;
г) розширення мобільності	А Б В Г І Д;
ґ) забезпечення працевлаштування випускників	А Б В Г І Д;
д) забезпечення привабливості європейської системи освіти	А Б В Г І Д.

А — у всіх національних системах освіти пропонують систему обліку трудомісткості навчальної роботи студентів у кредитах за ECTS, що є нагромаджувальною системою;

Б — запропоновано перший цикл навчання — до здобуття першого академічного ступеня бакалавра; навчання впродовж другого циклу дає здобути ступінь магістра (через 1 – 2 роки після першого ступеня) і/або докторського ступеня (за умови загальної тривалості навчання 7 – 8 років);

В — оцінка має ґрунтуватися на тих знаннях, уміннях і навичках, які здобули студенти; контроль якості; таку оцінку мають виставляти незалежні акредитаційні агентства;

Г — порушують питання про розширення мобільності студентів і викладацького складу з метою взаємного збагачення європейським досвідом;

Ґ — орієнтація на кінцевий результат (знання, уміння і навички повинні знайти застосування на користь всієї Європи), професійне визнання кваліфікацій, що забезпечується використанням додатку до диплома.

Д — залучення в Європу більшої кількості студентів з усіх регіонів світу.

59. Оцінку *D* ставлять, якщо сформованість компетенцій студента відповідає... рівню. Вона відповідає... балів і оцінці “...” в Україні, ... балів і оцінці “...” за ECTS (Вставте пропущене).

60. Який термін університетського навчання в докторантурі прийнято в європейських країнах?

Відповідь:

- а) 1–2 роки; б) 2–3 роки; в) 3–4 роки;
г) 4–5 років; г) 5 років; д) 8 років.

61. З'ясуйте суть принципу Болонського процесу “Забезпечення привабливості європейської системи освіти”.

62. Оцінку E ставлять, якщо сформованість компетенцій студента відповідає... рівню. Вона відповідає... балів і оцінці “...” в Україні, ... балів і оцінці “...” за ECTS (Вставте пропущене)

63. Який загальний термін університетського навчання, прийнятий в європейських країнах, що дає змогу здобути докторський ступінь?

Відповідь:

- а) 1–2 роки; б) 2–3 роки; в) 3–4 роки;
г) 4–5 років; г) 5 років; д) 8 років.

64. З'ясуйте суть принципу Болонського процесу “Контроль якості освіти”.

65. Оцінку F ставлять, якщо сформованість компетенцій студента відповідає... рівню. Вона відповідає... балів і оцінці “...” в Україні, ... балів і оцінці “...” за ECTS (Вставте пропущене).

66. ...прийнято називати діяльність європейських країн, спрямовану на те, щоб узгодити системи освіти цих країн (Вставте пропущене).

Відповідь:

- а) Болонським процесом; б) Лісабонською конвенцією;
в) Сорбонською декларацією; г) Саламанською конференцією.

67. Оцінку FX ставлять, якщо сформованість компетенцій студента відповідає... рівню. Вона відповідає... балів і оцінці “...” в Україні, ... балів і оцінці “...” за ECTS (Вставте пропущене).

68. *Складіть хронологію головних подій Болонського процесу.*

69. *Болонський процес передбачає...*

Відповідь:

а) “навчання на ціле життя”;

б) “навчання упродовж цілого життя”.

70. *Поясніть зміст поняття “Європа знань”.*

Тема 7.2. СИСТЕМИ ОСВІТИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

1. Система освіти у Великій Британії.
2. Система освіти у Німеччині.
3. Система освіти у Франції.
4. Система освіти у Японії.

1. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посіб. / За ред. В. Кременя. Тернопіль, 2004.
2. Вульфсон Б. Стратегія розвитку образования на Западе на пороге XXI века. М., 1999.
3. Джурицкий А. Развитие образования в современном мире. М., 1999.
4. Зяюн Л. Освітня система Франції // Рідна школа. 2001. № 11.
5. Ковальчук Л., Ковальчук О. Системи освіти зарубіжних країн: Навч. посіб. Львів, 2003.
6. Корсак К. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів: Монографія. К., 1997.
7. Кравець В. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття: Навч. посіб. Тернопіль, 1996.
8. Локишина О. Оцінювання успішності учнів у зарубіжній школі // Рідна школа. 2000. № 11.
9. Сбруева Л. Лісабонська стратегія розвитку єдиного європейського простору неперервної освіти // Шлях освіти. 2007. № 2.
10. Сухорський С. Освіта закордоння. Львів, 1995.
11. Щербатенко І. Англія, якої ми не знаємо // Рідна школа. 1998. № 5.
12. Юнова О. Зміст Вальдорфської освіти — засіб розвитку особистості учня // Рідна школа. 1999. № 7 – 8.

1. У яких головних напрямках здійснювалося реформування шкільної системи освіти Великої Британії?

Відповідь:

- а) перегляд змісту освіти; б) зміни в управлінні освітою;
в) запровадження національної оцінки знань учнів.

2. Які вікові категорії учнів підлягають тестуванню, яке проводять у національних масштабах?

Відповідь:

- а) 7 років; б) 9 років; в) 11 років; г) 14 років;
г) 16 років; д) 18 років.

3. До системи освіти Великої Британії належать такі структурні ланки:

Відповідь:

- а) дошкільне виховання; б) дитячі садки; в) початкова освіта;
г) школи для малюків; г) середня освіта; д) вища освіта.

4. Назвіть основні групи бюджетних шкіл, які фінансує Міністерство освіти і науки Великої Британії.

Відповідь:

- а) школи графств; б) добровільні школи;
в) паблік скулз; г) самоуправлінські школи.

5. Діти віком від 5 до 11 років навчаються у таких початкових школах Великобританії...

Відповідь:

- а) дошкільні класи; б) школи для малюків; в) молодша школа;
г) материнська школа; г) підготовчі класи.

6. Це класичні школи типу гімназії, розраховані на навчання учнів віком 11–16 чи 11–18 років, зорієнтовані на підготовку школярів до вступу в університети. Диференціація навчання учнів у них

відбувається у декілька етапів. У Великобританії їх називають...

7. *Професіоналізовані навчальні заклади, розраховані на навчання учнів віком 11–16 чи 11–18 років, зорієнтовані на підготовку школярів до виконання певного виду діяльності у різних сферах виробництва, до вступу в технічні коледжі або університети, у Великобританії називають...*
8. *Систему вивчення предметів за вибором відповідно до спеціалізації, що передбачає поділ учнів на невеликі групи (по 4–8 осіб), роботою яких керують спеціальні керівники, називають...*

Відповідь:

- а) індивідуальною; б) самостійною;
- в) тьюторіальною; г) факультативною.

9. *Найбільш масовий тип середніх шкіл з терміном навчання п'ять років (з 11 до 16 років), для діяльності яких характерна диференціація учнів за потоками та професійна орієнтація школярів, у Великобританії належить до...*
10. *Приватні школи вищої категорії, на чолі яких стоять опікунські ради, що складаються з представників аристократії, духовенства, верхівки інтелігенції графств і держави, у Великобританії належать до...*
11. *За результатами успішності після закінчення третього класу учнів середніх граматичних шкіл у Великобританії розподіляють...*

Відповідь:

- а) на класи "А", "В", "С" і "D"; б) на потоки "А", "С" і "D";
- в) за відділеннями; г) за базами практичного навчання.

12. *Учнів 6-х класів середніх граматичних шкіл у Великобританії розподіляють за такими відділеннями...*
13. *За рівнем розвитку та інтересів учнів середніх сучасних шкіл у Великобританії розподіляють...*

Відповідь:

- а) на класи “А”, “В”, “С” і “D”; б) на потоки “А”, “С” і “D”;
в) за відділеннями; г) за базами практичного навчання.

14. *Вкажіть категорії великобританських середніх технічних шкіл.*

Відповідь:

- а) школи професійного спрямування; б) школи нового типу;
в) сучасні середні школи; г) об'єднані середні школи.

15. *Вкажіть головні категорії незалежних шкіл Великобританії.*

Відповідь:

- а) школи професійного спрямування; б) школи нового типу;
в) підготовчі школи; г) школи прямої стипендії.

16. *До більшості університетів (без складання екзаменів на підставі конкурсу атестатів) після завершення повного курсу навчання зараховують випускників...*

Відповідь:

- а) граматичних середніх шкіл; б) сучасних середніх шкіл;
в) суспільних шкіл; г) технічних середніх шкіл.

17. *Ці привілейовані середні приватні школи зорієнтовані на плекання майбутніх державних і політичних діячів, розраховані на навчання учнів віком від 13 – 14 до 18 – 19 років, готують школярів до престижних університетів (Оксфордського, Кембриджського та ін.). Це... школи, які у Великій Британії називають ще...*

18. *Вкажіть назву експериментальної “відкритої” школи, у якій навчальний процес відбувається у формі “інтегрованого дня”.*

Відповідь:

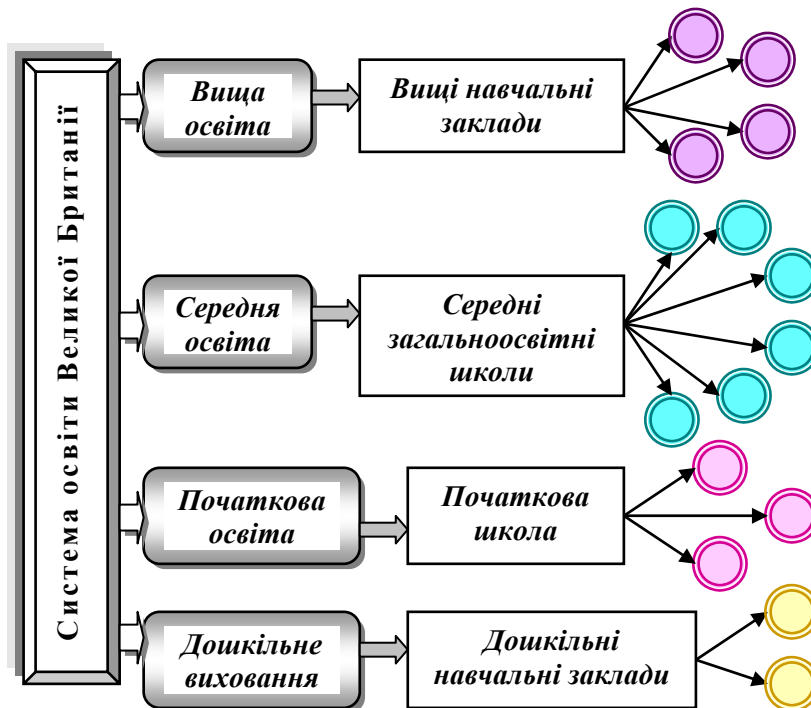
- а) школа імені Лоу; б) паблік скулз;
в) школа Мора; г) школа Фішера.

19. *Навчальний процес у суспільних школах організований на засадах:*

Відповідь:

- а) поетапної диференціації; б) фуркації; в) зубріння напам'ять;

- г) тьюторіальної системи; г) превалювання самостійної роботи.
20. *У Великій Британії немає спеціальних шкіл, в яких навчаються обдаровані діти. Навчання талановитих школярів організовує...*
- Відповідь:**
- а) Центр досліджень обдарованих дітей;
  - б) Паблік скулз;
  - в) Асоціація сприяння обдарованим дітям;
  - г) Міністерство освіти.
21. *Загальне керівництво системою освіти у Великій Британії покладено на...*
- Відповідь:**
- а) Міністерство освіти і науки; б) Міністерство освіти;
  - в) місцеві органи освіти; г) директорів шкіл.
22. *Які спеціальні центри займаються комп'ютеризацією процесу навчання?*
- Відповідь:**
- а) Комітет Комп'ютерного національного товариства;
  - б) Національний банк комп'ютерного навчання "Інформатика для всіх";
  - в) група комп'ютерної освіти (Стаффорашир);
  - г) Міністерство освіти.
23. *У Великобританії педагогічну освіту здобувають у...*
- Відповідь:**
- а) педагогічних коледжах; б) спеціалізованих коледжах;
  - в) університетах.
24. *До найпрестижніших університетів Великобританії належать:*
- Відповідь:**
- а) Британський; б) Кембриджський;
  - в) Лондонський; г) Оксфордський.
25. *Впишіть у вільних кружечках буквені позначення навчальних закладів, що відповідають кожному рівню у системі освіти Великої Британії.*

Відповідь:

- а) граматичні середні школи; б) підготовчі школи;
- в) школи для малюків; г) спеціалізовані коледжі;
- г) сучасні середні школи; д) вищі технічні школи;
- е) технічні середні школи; є) дошкільні класи;
- ж) педагогічні коледжі; з) об'єднані середні школи;
- и) молодша школа; і) школи прямої стипендії;
- й) школи-ясла; ї) університети; к) суспільні школи.

26. У Німеччині... року здійснено реформування освіти у східних землях відповідно до західної моделі.
27. Які функції виконує Загальнонімецьке Міністерство освіти і науки?

Відповідь:

- а) координувальні; б) рекомендаційні; в) здійснює фінансування.

28. *Питаннями освіти в окремих німецьких землях відає:*

Відповідь:

- а) Загальнонімецьке Міністерство освіти і науки;
- б) Міністерство освіти і культур;
- в) Загальнонімецька постійна конференція.

29. *За якою шкалою здійснюється національне оцінювання знань учнів у Німеччині?*

Відповідь:

- а) 6-рівневою диференційованою шкалою;
- б) 4-бальною шкалою; в) 12-бальною шкалою;
- г) 10-рівневою шкалою.

30. *Якою найвищою оцінкою атестують знання учнів у німецьких школах?*

Відповідь:

- а) "1"; б) "6"; в) "10"; г) "12"; г) "15"; д) "20".

31. *Найвища оцінка у Німеччині відповідає... балам (Вставте цифри).*

32. *Початкову освіту діти здобувають у єдиній початковій школі, яка є фундаментом німецької освіти. Її поділяють на такі ступені...*

Відповідь:

- а) дошкільний; б) вступний; в) початковий;
- г) молодша школа; г) підготовчий; д) орієнтації.

33. *У Німеччині після закінчення початкової школи діти продовжують навчання у системі середньої освіти, до якої належать...*

Відповідь:

- а) основна школа; б) реальна школа; в) паблік школи;
- г) гімназії; г) об'єднані школи; д) інтегровані школи;
- е) граматичні школи.

34. *Неповну середню освіту, підготовку до праці у різних галузях виробництва та сферах життя учні Німеччини здобувають у...*

Відповідь:

а) основній школі; б) реальній школі; в) гімназії; г) орієнтації.

35. У Німеччині найбільш масовий тип середніх шкіл з терміном навчання 3; 5 або 6 років, для діяльності яких характерна диференціація учнів за потоками та професійна орієнтація школярів, належить до...

36. У Німеччині професіоналізовані навчальні заклади розраховані на термін навчання 4 чи 6 років, зорієнтовані на підготовку школярів до виконання певного виду діяльності у різних сферах виробництва, до продовження навчання у гімназіях або у професійній школі, належать до...

Відповідь:

а) основної школи; б) реальної школи; в) гімназії;
г) об'єднаної школи; г) інтегральної школи.

37. У Німеччині державні, безплатні школи, які надають учням можливість здобути повну середню освіту, підготуватися до вступу у вищі школи та університети, виконувати науково-дослідну роботу, оволодіти високоінтелектуальними професіями, належать до...

38. У 60-х роках ХХ ст. у Німеччині виникли оригінальні моделі державних, безплатних об'єднаних шкіл. До них належать... та... школи.

39. У Німеччині учнів основної школи за результатами успішності розподіляють...

Відповідь:

а) на класи "А", "В", "С" і "D"; б) на потоки "А", "В" і "С";
в) за відділеннями; г) за базами практичного навчання.

40. Для діяльності реальних шкіл Німеччини характерні...

Відповідь:

а) диференціація навчання за вибором предметів;
б) диференціація навчання за показниками успішності;
в) професійна орієнтація;
г) надання учням повної середньої освіти.

41. *Гімназії Німеччини мають такі ступені навчання:*

Відповідь:

- а) орієнтації; б) молодший; в) середній;
г) старший; г) підготовчий; д) завершальний.

42. *Елективні курси — це курси, які...*

Відповідь:

- а) належать до обов'язкових навчальних предметів;
б) забезпечують професійне спрямування школярів;
в) завершують навчальний процес;
г) входять у програму другорічництва.

43. *Вкажіть дисципліни, які у гімназіях Німеччини належать до:*

- ♦ обов'язкових навчальних предметів   а б в г г д е є ж;
♦ елективних курсів   а б в г г д е є ж.

Відповідь:

- а) педагогіка; б) німецька мова; в) філософія; г) математика;
г) хімія; д) фізика; е) юриспруденція; є) релігія; ж) статистика.

44. *Нетрадиційна організація навчального процесу найбільш яскраво виражена у... школах Німеччини.*

45. *До приватних шкіл у Німеччині належать такі школи:*

Відповідь:

- а) Вальдорфські школи; б) реальні школи; в) інтегральні школи;
г) заміські інтернати; г) школи для іноземців.

46. *Перша Вальдорфська школа заснована... року австрійським ученим...*

47. *Чи є у Німеччині спеціальні школи для обдарованих дітей?*

Відповідь:

- а) так; б) ні; в) реальні школи; г) школи для іноземців;
г) гімназії у Баден-Вюртемберзі.

48. *Урахування специфічної ритмічності життя дитини, превалювання методу "epoch", евритмія, раннє вивчення іноземних мов, відсутність другорічництва характерні для... шкіл.*

49. Експеримент “Місто як школа – Берлін”, проведений у Німеччині на початку 80-х років ХХ ст., засвідчує діяльність...

Відповідь:

- а) “відкритої” школи; б) вальдорфських шкіл; в) паблік скулз;
г) школи Мора; г) школи Фішера.

50. У Німеччині педагогічну освіту здобувають у...

Відповідь:

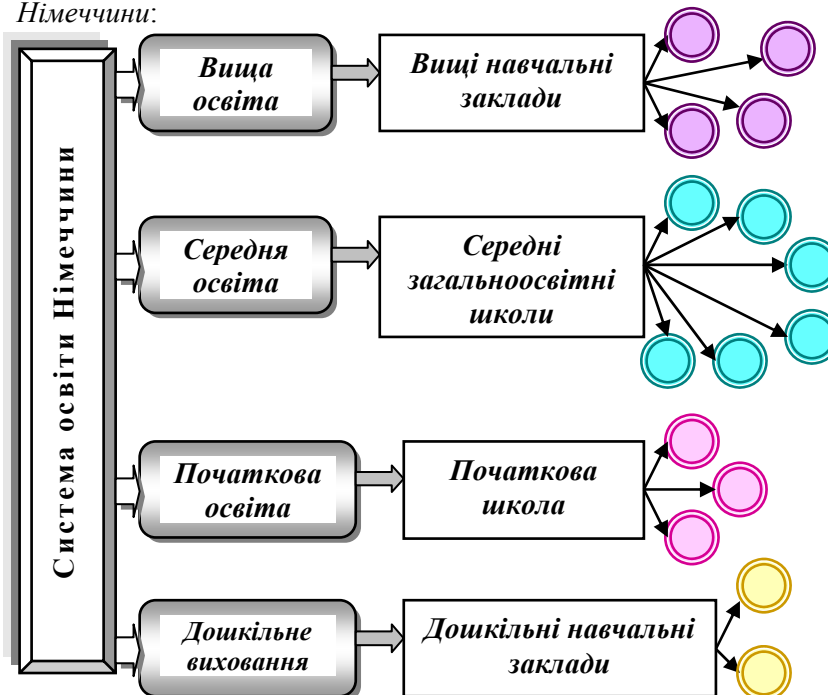
- а) педагогічних коледжах; б) вищих педагогічних школах;
в) університетах.

51. До найпрестижніших університетів Німеччини належать...

Відповідь:

- а) Кембриджський; б) Гейдельберзький; в) Берлінський.

52. Впишіть у вільних кружечках буквені позначення навчальних закладів, що відповідають кожному рівню у системі освіти Німеччини:

Відповідь:

а) підготовчі групи; б) вступний ступінь; в) кооперативні школи;
г) педагогічні коледжі; г) комунальні дитячі садки; д) гімназії;
е) вищі фахові школи; є) початковий ступінь; ж) університети;
з) ступінь орієнтації; и) реальна школа; і) вальдорфські школи;
й) інтегровані школи; ї) музичні вищі школи; к) основна школа;
л) мистецькі вищі школи.

53. Проект “Пропозиції з модернізації французької шкільної системи”, який передбачав проведення заходів щодо реформування середньої освіти, впроваджено... року.

54. Які функції в управлінні освітою виконує Міністерство національної освіти Франції?

Відповідь:

а) законодавчі; б) рекомендаційні;
в) розпорядчі; г) директивні;
г) є центральним органом управління.

55. Безпосереднє керівництво школами через департаментські ради освіти і шкільну інспектуру у Франції здійснює:

Відповідь:

а) Міністерство національної освіти Франції;
б) Префектура департаментів;
в) навчальні округи (академії).

56. При школах у Франції діють органи самоуправління — це...

57. У більшості початкових, неповних і повних середніх шкіл Франції запроваджене ... навчання для хлопців і дівчат.

58. Рівні оцінок знань учнів (в балах) у школах Франції становлять відповідно:

◆ у початковій школі	а б в г;
◆ у середній школі	а б в г.

Відповідь:

а) від 0 до 5 балів; б) від 0 до 10 балів;
в) від 0 до 12 балів; г) від 0 до 20 балів.

59. Найвища оцінка у французьких середніх школах відповідає... балам.

60. До системи освіти Франції належать такі структурні ланки...

Відповідь:

- а) дошкільне виховання; б) дитячі садки;
- в) початкова освіта; г) школи для малюків;
- г) середня освіта; д) вища освіта.

61. Початкову освіту діти здобувають у єдиній початковій школі, яка у Франції поділена на такі курси...

Відповідь:

- а) дошкільний; б) вступний; в) орієнтації; г) середній;
- г) елементарний; д) початковий; е) підготовчий.

62. У Франції після закінчення початкової школи діти продовжують навчання у системі середньої освіти, а саме...

Відповідь:

- а) колежі; б) об'єднаній школі; в) гімназії;
- г) ліцеї; г) інтегральній школі.

63. У Франції учні здобувають:

- ◆ неповну середню освіту в а б в г г;
- ◆ повну середню освіту в а б в г г.

Відповідь:

- а) колежі; б) об'єднаній школі; в) гімназії;
- г) ліцеї; г) інтегрованій школі.

64. Навчання учнів у середніх загальноосвітніх школах Франції розраховане:

- ◆ у колежі на а б в г г д;
- ◆ у ліцеї на а б в г г д.

Відповідь:

- а) 2 роки; б) 3 роки; в) 4 роки;
- г) 5 років; г) 6 років; д) 7 років.

65. Для навчального процесу у колежі характерна диференціація змісту освіти і поділ на цикли...

Відповідь:

- а) вступний; б) спостереження;
- в) підготовчий; г) середній;
- г) початковий; д) орієнтації.

66. У середній школі Франції класи нумерують у ... порядку.
67. Програми модульного типу, які у Франції постійно оновлюються і корегуються, належать до програм...
68. Вкажіть напрямки, за якими згідно з рішенням шкільної ради з орієнтації у Франції розподіляють ліцеїстів у 1-му класі...

Відповідь:

- а) вступний; б) природничо-науковий;
- в) технічний; г) середній;
- г) гуманітарний; д) орієнтації.

69. За... програмою вивчають французьку мову, історію і географію, математику, природничі та суспільні науки (Вставте пропущене слово).
70. Модернізація навчально-виховного процесу в школах Франції здійснюється в багатьох напрямках. Поділ на мі-тан і тьер-тан передбачає організація навчання...

Відповідь:

- а) “незалежною працею”;
- б) у “власному ритмі”;
- в) шляхом орієнтації.

71. Поєднання різних форм організації навчальної діяльності учнів та їхній колективний звіт про виконану роботу (“міні-мемуар”) передбачає організація навчання...

Відповідь:

- а) “незалежною працею”;
- б) у “власному ритмі”;
- в) “Техніка Френе”;
- г) “метод групової роботи”.

72. Як називалася методика, запроваджена французьким педагогом Роже Кузине?

Відповідь:

- а) “незалежною працею”;
- б) у “власному ритмі”;
- в) “Техніка Френе”;
- г) “метод групової роботи”.

73. Як називалася методика, запроваджена 1935 р. у початковій школі-інтернаті м. Піульї?

Відповідь:

- а) “незалежною працею”;
- б) у “власному ритмі”;
- в) “Техніка Френе”;
- г) “метод групової роботи”.

74. На поліпшення змісту художньої освіти та естетичне виховання учнів суттєво вплинув прийнятий 1982 р. Закон про...

75. Національний план “...” (1985) передбачав реалізацію проектів “Відеоплан”, “Взаємодіючі зображення” (Вставте назву цього документа).

76. У Франції була прийнята спеціальна програма, завдяки якій школи, що мали високий рівень другорічництва, одержали кредити на оснащення додатковим устаткуванням, оплату індивідуальних занять з відстаючими учнями та дітьми-інвалідами. Як називалася ця програма?

Відповідь:

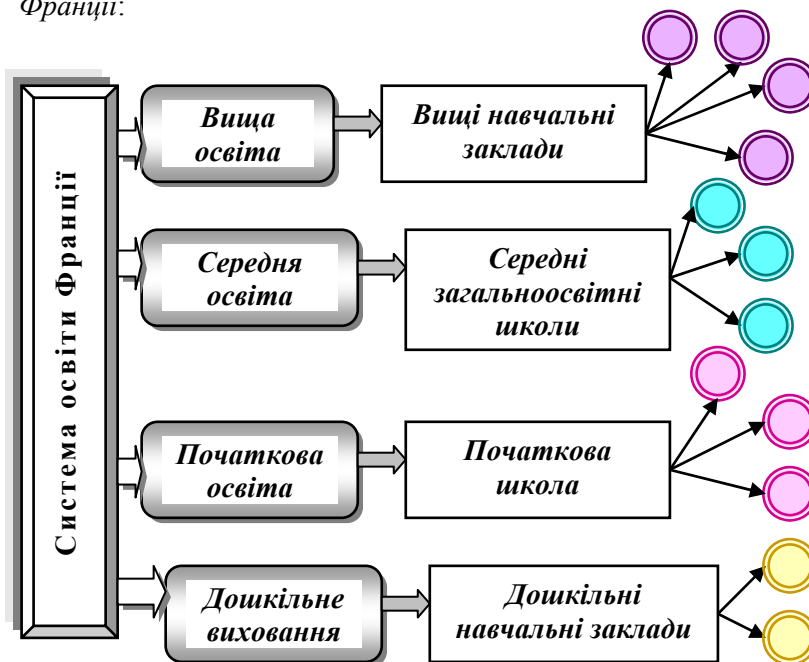
- а) “пріоритетних зон” ;
- б) навчання у “власному ритмі”;
- в) “Техніка Френе”;
- г) “методика групової роботи”.

77. У Франції педагогічну освіту здобувають в...

Відповідь:

- а) педагогічних коледжах; б) університетах;
- в) вищих нормальних школах.

78. Впишіть у вільних кружечках буквени позначення навчальних закладів, що відповідають кожному рівню у системі освіти Франції:

Відповідь:

а) материнські школи; б) університети; в) підготовчий курс;
 г) колежі; г) середній курс; д) спеціалізовані вищі профшколи;
 е) підготовчі групи; е) елементарний курс; ж) приватні школи;
 з) ліцеї; и) вищі нормальні школи; і) вищі (великі) школи.

79. Для якого віку в Японії запроваджене обов'язкове дев'ятирічне навчання?

Відповідь:

а) 5–14 років; б) 6–15 років; в) 8–17 років.

80. Який орган розробив стратегічні напрямки реформування освіти (перехід до безперервної освіти громадян; збільшення уваги до природних здібностей кожної особистості та ін.)?

Відповідь:

- а) Спеціальна Державна Рада; б) префектура;
- в) дирекція школи.

81. *На який орган покладене загальне управління освітою в Японії?*

Відповідь:

- а) Міністерство освіти, науки і культури;
- б) муніципальні комітети;
- в) префектурні комітети;
- г) Міністерство едукації.

82. *Заснування і діяльність обов'язкових шкіл у Японії субсидують...*

Відповідь:

- а) Міністерство освіти, науки і культури;
- б) муніципальні комітети;
- в) префектурні комітети;
- г) Міністерство едукації.

83. *У Японії виділяють субсидії на створення спеціальних шкіл (для дітей з особливими потребами) і керують їхньою діяльністю...*

Відповідь:

- а) Міністерство освіти, науки і культури;
- б) муніципальні комітети;
- в) префектурні комітети;
- г) Міністерство едукації.

84. *Яку шкалу використовують для оцінення знань учнів у школах Японії?*

Відповідь:

- а) п'ятирівневу; б) шестирівневу;
- в) десятирівневу; г) дванадцятирівневу.

85. *Вкажіть рівень, що відповідає оцінці “дуже добре”.*

Відповідь:

- а) S; б) A; в) B; г) C; ґ) D.

86. *Вкажіть рівень, що відповідає оцінці знань учнів “дуже погано”.*

Відповідь:

а) S; б) A; в) B; г) C; ґ) D.

87. Початкова школа охоплює навчанням і вихованням дітей віком...

Відповідь:

а) 6–12 років; б) 6–15 років; в) 7–13 років.

88. Після закінчення початкової школи діти продовжують навчання у системі середньої освіти, до якої належать такі основні типи загальноосвітніх шкіл:

Відповідь:

а) коледжі; б) ліцеї; в) гімназії; г) граматичні середні школи; ґ) молодша середня школа; д) старша середня школа.

89. До системи обов'язкової освіти в Японії належать:

Відповідь:

а) коледж; б) початкова школа; в) гімназії; ґ) молодша середня школа; д) старша середня школа.

90. З'єднайте стрілками вік учнів, рівень освіти, який вони здобувають, школи, в яких вони можуть здобути зазначений рівень, і термін навчання:

Неповна середня освіта		Учні віком від 12 до 15 років	Основний коледж	1 рік
		Учні віком від 15 до 18 років	Ліцей	2 роки
Повна середня освіта			Гімназія	3 роки
			Молодша середня школа	4 роки
			Старша середня школа	5 років
				6 років

91. Для якого освітнього рівня характерна диференціація навчання за відділеннями і потоками?

Відповідь:

- а) основний коледж; б) ліцей; в) гімназія;
г) молодша середня школа; г) старша середня школа.

92. Середню освіту поділяють на... ступенів.

93. На які відділення розподіляють учнів старшої середньої школи?

Відповідь:

- а) гуманітарне; б) загальноосвітнє; в) середнє; г) професійне.

94. Як називають необов'язкові приватні репетиторські школи в Японії?

Відповідь:

- а) школи майстерності; б) школи-тренінги; в) школи "дзюку";
г) школи "компенсуючого навчання".

95. Яке відділення поділено на такі потоки: комерційний, технологічний, сільськогосподарський, морського промислу та домоведення?

Відповідь:

- а) гуманітарне; б) загальноосвітнє; в) середнє; г) професійне.

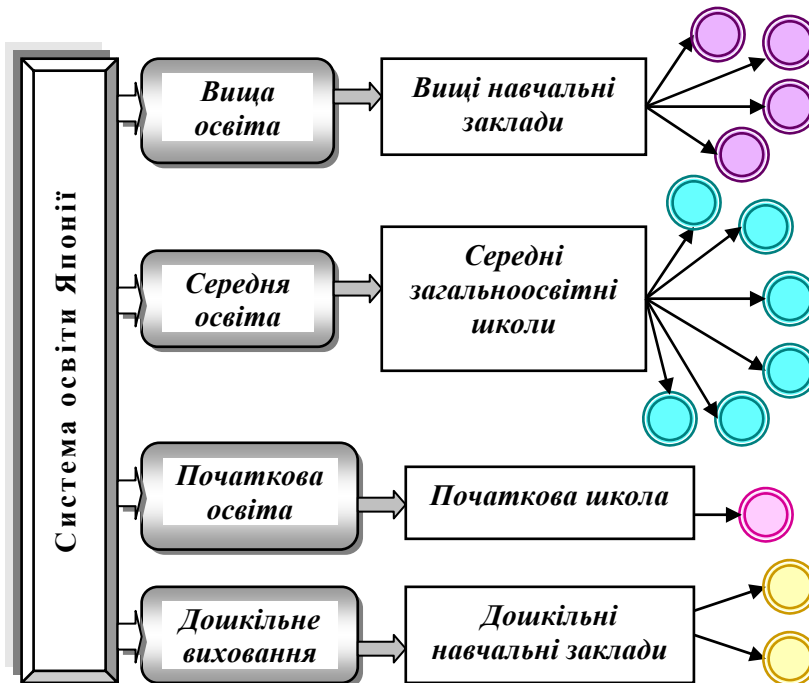
96. В Японії школярі вивчають:

- ◆ японську мову, історію і географію, математику, природничі та суспільні науки за а б в г;
- ◆ електротехніку, оброблення металу чи дерева за а б в г.

Відповідь:

- а) гуманітарною програмою;
б) загальноосвітньою програмою;
в) спеціальною програмою;
г) інтегрованою програмою.

97. Впишіть у вільних кружечках буквені позначення навчальних закладів, що відповідають кожному рівню у системі освіти Японії:

Відповідь:

- а) підготовчі класи; б) школи дзюку; в) університети;
 г) початкова школа; г) технологічні коледжі; д) інститути;
 е) молодша середня школа; є) експериментальні школи;
 ж) молодші коледжі; з) дитячі садки; и) приватні школи;
 і) старша середня школа; ї) школи майстерності.

98. Які спеціальні центри займаються комп'ютеризацією процесу навчання в Японії?

Відповідь:

- а) Комітет Комп'ютерного національного товариства;
 б) Національний банк комп'ютерного навчання;
 в) "Інформатика для всіх";
 г) Група комп'ютерної освіти (Стаффорашир);
 г) Міністерство освіти.

99. *Які школи в Японії є платними?*

Відповідь:

- а) школи майстерності;
- б) початкові школи;
- в) школи “дзюку”;
- г) молодша середня школа;
- г) старша середня школа.

100. *В Японії педагогічну освіту здобувають в...*

Відповідь:

- а) молодших коледжах;
- б) вищих нормальних школах;
- в) університетах;
- г) школах майстерності;
- г) школах “дзюку”.

Тема 8.1. ОСОБИСТІТЬ УЧИТЕЛЯ І СУТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Особистість учителя.
2. Поняття про педагогічну діяльність.
3. Становлення професійної педагогічної діяльності.
4. Професійні риси вчителя.
5. Педагогічне спілкування.

1. *Волкова Н.* Педагогіка: Посібник. К., 2001.
2. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник. К., 1997.
3. *Зайченко І.* Педагогіка: Навч. посіб. Чернігів, 2003.
4. *Ковальчук Л.* Основи педагогічної майстерності: Навч. посіб. Львів, 2007.
5. *Кошманова Т., Брайс Л., Голм Г., Равчина Т.* Педагогіка для громадянського суспільства: Навч. посіб. / За заг. ред. Т. Кошманової. Львів, 2005.
6. *Кузьмінський А., Омеляненко В.* Педагогіка: Підручник. К., 2003.
7. *Мойсеюк Н.* Педагогіка: Навч. посіб. К., 2007.
8. Педагогічна майстерність / За ред. І. Зязюна. К., 2004.
9. *Подласьїй І.* Педагогіка: Учеб. пособие. М., 1996.
10. *Фігула М.* Педагогіка: Посібник. К., 2006.
11. *Цюра С.* Педагогіка особистого досвіду: Практикум для самостійної роботи. Львів, 2006.
12. *Ягунов В.* Педагогіка: Посібник. К., 2002.

1. *Розкрийте сутність поняття “педагогічна діяльність”.*

Відповідь:

- а) це вид професійної діяльності, спрямований на удосконалення особистості учня;
- б) це діяльність учителя, спрямована на досягнення очікуваних результатів навчання;
- в) це вид професійної діяльності, змістом якої є навчання, виховання, освіта та розвиток учнів;
- г) це педагогічна взаємодія вчителя і учня.

2. *Хто з відомих педагогів-новаторів запропонував методику викладу матеріалу за допомогою блоків інформації та системи опорних конспектів?*

Відповідь:

- а) Ілля Волков; б) Василь Сухомлинський;
- в) Євген Ільїн; г) Віктор Шаталов.

3. *Які професійні риси вчителя найбільше засвідчують його придатність до педагогічної діяльності?*

Відповідь:

- а) комунікабельність; б) обережність; в) фізична витривалість;
- г) відкритість; г) висока вимогливість до себе; д) тактовність;
- е) знання свого предмета; є) організаторські здібності.

4. *Які чинники зумовили становлення педагогічної діяльності як професійної?*

Відповідь:

- а) зародження рабовласницьких відносин;
- б) виникнення писемності;
- в) колективний характер навчання;
- г) удосконалення навичок спілкування вчителів з учнями.

5. *Яка головна мета педагогічної діяльності?*

Відповідь:

- а) прилучення людини до цінностей культури;
- б) формування гармонійної особистості;
- в) удосконалення певних рис людини;
- г) навчання і виховання.

6. *Назвіть головні ознаки професійної педагогічної діяльності.*

Відповідь:

- а) відділеність від повсякденної життєдіяльності дитини;
- б) наявність відповідних форм реалізації;
- в) суворий регламент;
- г) замкненість;
- г) виховувальний характер;
- д) відповідність певній меті.

7. *Хто з перелічених осіб може назвати себе педагогічним працівником?*

Відповідь:

- а) шкільний вчитель; б) вихователь дитячого садка;
- в) педагог-психолог; г) репетитор;

8. *Чи траплялися Вам учителі, які чудово знали свій предмет, однак не могли впоратися з викладанням? Чому так відбувалося? Від чого це залежало?*

9. *Який з параметрів педагогічного спілкування визначає якість подання навчального матеріалу?*

Відповідь:

- а) перцептивний; б) інтеракційний;
- в) інформаційний; г) комунікативний.

10. *Якою можна визнати роль учителя у навчально-виховному процесі з позицій сучасної філософії освіти?*

Відповідь:

- а) контролер; б) організатор; в) регулятор; г) посередник;
- г) інструктор; д) просвітитель; е) експерт; є) оповідач.

11. *Яка з психологічних особливостей роботи вчителя на уроці*

характеризується вмінням переводити увагу?

Відповідь:

- а) наявність інтересу до предмета;
- б) високий темп роботи;
- в) емоційна перевантаженість;
- г) спостереження на уроці;
- г) активна позиція;
- д) індивідуальний стиль.

12. *Назвіть стиль спілкування, який характеризується застосуванням на уроці елементів педагогічної майстерності та рівності у стосунках вчителя і учня.*

Відповідь:

- а) авторитарний; б) ліберальний; в) демократичний;
- г) немає правильної відповіді.

13. *Яка з характеристик індивідуального стилю діяльності вчителя засвідчує його вміння оперативно оцінювати та реагувати на різні ситуації у процесі навчання?*

Відповідь:

- а) стійкість; б) стабільність; в) гнучкість; г) рефлексивність.

14. *Що таке психологічно комфортне середовище навчання?*

Відповідь:

- а) вільна й невимушена атмосфера на уроці;
- б) стимулювання учнів до навчально-пізнавальної діяльності;
- в) мотивація навчальної діяльності учнів;
- г) застосування інтерактивних методів навчання.

15. *Застосування на уроках принципів діалогізації, проблематизації, персоналізації та індивідуалізації засвідчує...*

Відповідь:

- а) гуманізацію педагогічної взаємодії;
- б) лібералізацію педагогічної взаємодії;
- в) авторитарність педагогічної взаємодії;
- г) немає правильної відповіді.

16. Який стиль поведінки вчителя у разі конфлікту з учнем найкраще сприяє конструктивному вирішенню проблеми?

Відповідь:

а) компроміс; б) пристосування; в) співпраця; г) ухилення.

17. Здатність знаходити й висловлювати значущі для організаторської діяльності вчителя відхилення від умов та визначених норм називають...

Відповідь:

а) критичністю; б) педагогічним тактом;
в) вимогливістю; г) психологічною вибірковістю.

18. Який з видів педагогічної діяльності вчителя орієнтований на моделювання й деталізацію змісту, форм і методів його навчально-виховної роботи?

Відповідь:

а) комунікативно-стимулювальний;
б) орієнтаційно-прогностичний;
в) конструктивно-проектувальний;
г) інформаційно-пояснювальний;
г) організаторський;
д) діагностичний;
е) дослідницько-творчий.

19. Яке з наведених визначень відповідає терміну “педагогічне новаторство”?

Відповідь:

а) рівень професіоналізму вчителя, який характеризується знанням навчального предмета, володінням психолого-педагогічною теорією та системою навчально-виховних умінь і навичок;
б) досконалі педагогічні уміння вчителя, які виявляються в особливо чіткому застосуванні методів і прийомів навчання на практиці;
в) впровадження у навчально-виховний процес різних інновацій, раціоналізація методів та прийомів навчання без корінної перебудови навчального процесу;

- г) реалізація суттєво нових, прогресивних теоретичних ідей, принципів і методів у процесі навчання і виховання.
20. Назвіть відсоток, який посідає невербальне спілкування вчителя з учнями у процесі педагогічної взаємодії?
- Відповідь:**
а) менше 10; б) 20; в) 40; г) понад 50.
21. Як розумієте поняття “ситуація успіху” в процесі навчання? Обґрунтуйте його з педагогічного погляду.
22. Який з елементів професійної самосвідомості вчителя засвідчує те, яким би він хотів бути?
- Відповідь:**
а) “актуальне Я”; б) “ретроспективне Я”;
в) “ідеальне Я”; г) “рефлексивне Я”.
23. Серед специфічних професійно зумовлених рис учителя до експресивних належать...
- Відповідь:**
а) організованість, ініціативність, вимогливість, самокритичність;
б) справедливість, відкритість, доброзичливість, тактовність;
в) креативність, гнучкість, спостережливість, оригінальність;
г) оптимізм, толерантність, витримка, почуття гумору.
24. Порівняйте діяльність учителів, орієнтованих на “розвиток” та “результативність” учнів. У чому переваги й недоліки цих підходів?
25. Назвіть рівні спілкування, яких доцільно дотримуватися у процесі педагогічної діяльності:
- Відповідь:**
а) діловий; б) маніпулятивний; в) духовний; г) ігровий;
г) конвенційний; д) стандартизований; е) примітивний.
26. Визначте головну мету педагогічної спрямованості вчителя.
- Відповідь:**
а) організація психологічно комфортного середовища навчання;

- б) забезпечення безперервності навчально-виховного процесу;
- в) орієнтація на кінцевий результат навчальної діяльності;
- г) вироблення в учнів мотивації навчання, пізнання навколишнього світу.

27. Який напрям в історії освіти визначав сутність педагогічної діяльності “виходячи з інтересів дитини”?

Відповідь:

- а) “вільне виховання”; б) релігійна педагогіка;
- в) “виховуюче навчання”; г) громадянське виховання.

28. Яким терміном можна визначити такі правила спілкування вчителя, як фіксація й відчуття психологічної атмосфери у класі, уміння бачити себе очима дітей та прислухатися до їхніх думок?

Відповідь:

- а) педагогічний такт; б) педагогічна спостережливість;
- в) педагогічний оптимізм; г) психологічна стійкість.

29. Назвіть головну функцію педагогічного такту.

Відповідь:

- а) контролювальна; б) регулятивна;
- в) інформативна; г) оцінна.

30. Який елемент невербального спілкування у педагогічній діяльності вчителя засвідчує про його відвертість?

Відповідь:

- а) демонстрація відкритих долонь;
- б) стискування кулаків;
- в) потирання пальцем повіки;
- г) погладжування підборіддя;
- г) покусування нігтів;
- д) нахил голови вбік;
- е) збирання “ворсинок” з одягу;
- є) метушливість рук.

Тема 8.2. ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА. СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ

1. Сутність педагогічної діяльності, її структура.
2. Функції педагогічної діяльності.
3. Професійні якості вчителя.
4. Професійні вміння вчителя.
5. Становлення молодого вчителя у процесі професійної педагогічної діяльності.

1. *Волкова Н.* Педагогіка: Посібник. К., 2001.
2. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник. К., 1997.
3. *Ковальчук Л.* Основи педагогічної майстерності: Навч. посіб. Львів, 2007.
4. *Кошманова Т., Брайс Л., Голм Г., Равчина Т.* Педагогіка для громадянського суспільства: Навч. посіб. / За заг. ред. *Т. Кошманової*. Львів, 2005.
5. *Кузьмінський А., Омеляненко В.* Педагогіка: Підручник. К., 2003.
6. *Мойсеюк Н.* Педагогіка: Навч. посіб. К., 2007.
7. Педагогічна майстерність / За ред. *І. Зязюна*. К., 2004.
8. *Подласький І.* Педагогіка: Учеб. пособие. М., 1996.
9. *Сисоєва С.* Педагогічна творчість: Монографія. Х.; К., 1998.
10. *Сухомлинський В.* Сто порад учителеві. Вибр. тв.: У 5 т. К., 1977. Т. 2.
11. *Цюра С.* Педагогіка особистого досвіду: Практикум для самостійної роботи. Львів, 2006.
12. *Ягунов В.* Педагогіка: Посібник. К., 2002.

1. *Сукупність психічних і психофізичних особливостей людини, які необхідні для досягнення успіху в обраній професії, — це...*

Відповідь:

- а) психофізіологічна придатність;
- б) професійна придатність;
- в) професійна готовність.

2. *Педагогічна компетентність учителя — це...*

Відповідь:

- а) єдність його теоретичної і практичної готовності до виконання педагогічної діяльності;
- б) здійснення педагогічної діяльності;
- в) практична готовність учителя до здійснення педагогічної діяльності.

3. *Сукупність послідовно розгорнутих дій, що ґрунтуються на теоретичних знаннях, називають...*

Відповідь:

- а) педагогічними вміннями;
- б) педагогічною компетентністю;
- в) педагогічною діяльністю.

4. *Комплекс знань, умінь та навичок, необхідних учителю для вирішення стратегічних, тактичних, а також процедурних завдань під час навчально-виховного процесу, — це...*

Відповідь:

- а) педагогічна компетенція;
- б) педагогічна технологія;
- в) педагогічна техніка.

5. *Вид діяльності вчителя, що передбачає вивчення індивідуально-психологічних особливостей учнів, рівня їхньої вихованості, належить до... функцій.*

Відповідь:

- а) діагностичної;
- б) дослідницько-творчої;
- в) орієнтовно-прогностичної.

6. *Який із наведених видів діяльності не належить до організаційної?*

Відповідь:

- а) планування й координування спільної роботи;
- б) розвиток в учнів стійкого інтересу до навчання, праці та інших видів діяльності;
- в) пошук шляхів поліпшення результатів навчально-виховного процесу.

7. *Головні педагогічні здібності...*

Відповідь:

- а) виховні, дидактичні, організаторські, перцептивні, комунікативні;
- б) виховні, дидактичні, організаторські, творчі, комунікативні;
- в) виховні, дидактичні, фізичні, організаторські, творчі.

8. *Ознайомлення вчителя з новинками психолого-педагогічної та іншої літератури, використання досягнень науки у практиці належать до... умінь.*

Відповідь:

- а) прикладних; б) дидактичних; в) пізнавальних.

9. *До конструктивних належать такі уміння:*

Відповідь:

- а) уміння обирати доцільні форми і види діяльності;
- б) здатність проникати у внутрішній світ учнів;
- в) доцільно використовувати жести та міміку;
- г) здійснювати індивідуальний та диференційований підхід до учнів;
- г) уміння обирати ефективні методи виховного впливу.

10. *Гуманістична спрямованість учителя полягає у...*

Відповідь:

- а) гуманному ставленні до учнів;
- б) спрямованості діяльності педагога на особистість іншої людини;
- в) проголошенні найвищих духовних та моральних цінностей.

11. *До загальнопедагогічних умінь належать...*

Відповідь:

- а) комунікативні; б) світоглядні; в) толерантність;
- г) пізнавальні; г) дидактичні; д) організаторські.

12. *...належать до специфічних професійно-педагогічних якостей учителя.*

Відповідь:

- а) професійні знання, загальнопедагогічні уміння, особистісні риси;
- б) професійні знання, загальнопедагогічні уміння, загальна культура;
- в) професійні знання, загальнопедагогічні уміння, особистісні риси, світогляд.

13. *Могутнім чинником виховного впливу учителя на вихованців є...*

Відповідь:

- а) демонстрація сили;
- б) особистий приклад;
- в) погрози та залякування.

14. *Ефективність педагогічного процесу залежить від...*

Відповідь:

- а) професійних знань учителя;
- б) правильної організації праці учителя, його умінь поєднати і згуртувати учнівський колектив;
- в) умінь поєднати і згуртувати учнівський колектив.

15. *Які з перелічених особистісних рис педагога забезпечують успіх його педагогічній діяльності?*

Відповідь:

- а) вимогливість; б) справедливість; в) байдужість;

г) почуття міри; г) упередженість.

16. *Уміння вчителя мислити та діяти професійно називають...*

Відповідь:

- а) професійним мисленням;
- б) професійною діяльністю;
- в) професіоналізмом педагога.

17. *Педагогічними функціями комунікації є...*

Відповідь:

- а) інформаційна, пізнавальна, експресивна, управлінська;
- б) інформаційна, пізнавальна, практична, управлінська;
- в) інформаційна, пізнавальна, експресивна, управлінська, прогностична.

18. *Комунікативність учителя сприяє...*

Відповідь:

- а) прийняттю, засвоєнню, використанню й передачі спрямованої на навчання й виховання учнів педагогічної інформації;
- б) передачі спрямованої на навчання й виховання учнів педагогічної інформації;
- в) прийняттю, засвоєнню, використанню й передачі інформації.

19. ... — *це доведені до автоматизму комунікативні дії вчителя.*

Відповідь:

- а) комунікативні вміння;
- б) комунікативні звички;
- в) комунікативні знання.

20. *Бар'єр спілкування, зумовлений переважанням рольової позиції вчителя в системі педагогічної взаємодії, називають...*

Відповідь:

- а) психологічним; б) соціальним; в) віковим.

21. *Активно-позитивне ставлення педагога до учнів характерне тим, що ...*

Відповідь:

- а) педагог виявляє ділову реакцію на діяльність учнів; відчуває

- потребу в неформальному спілкуванні;
б) педагог виявляє ділову реакцію на діяльність учнів; зосереджує увагу на вимогливості та суто ділових стосунках;
в) педагог прагне завоювати авторитет, хоче подобатись дітям, але не намагається відшукати доцільних способів взаємодії.

22. *На створення авторитету вчителя впливають такі риси, як...*

Відповідь:

- а) глибокі фахові знання; б) справедливість; в) непоступливість;
г) толерантність; г) принциповість; д) уміння наказувати.

23. *Яка із наведених рис особистості негативно впливає на педагогічне спілкування?*

Відповідь:

- а) товариськість; б) дитячість;
в) контактність; г) інфантильність.

24. *Психологічний бар'єр у спілкуванні можливо подолати...*

Відповідь:

- а) за допомогою усмішки, пом'якшення ситуації тощо;
б) шляхом переорієнтації уваги з особистості на роботу;
в) за умов уважного ставлення вчителя до потреб учня;
г) врахування вікових особливостей школярів.

25. *Структурними компонентами педагогічної діяльності є...*

Відповідь:

- а) цілі, мотиви, дії і результат;
б) навчання, виховання, розвиток;
в) діагностування, прогнозування, конструювання.

26. *Професійною називають педагогічну діяльність...*

Відповідь:

- а) що здійснюється в спеціально організованих освітніх установах;
б) яку професійно здійснюють батьки, громадські організації, керівники підприємств і установ, різні групи та ін.;
в) яку здійснюють батьки, громадські організації, керівники

підприємств і установ, різні групи та ін.

27. *Головні види педагогічної діяльності...*

Відповідь:

- а) викладання і оцінювання знань учнів;
- б) викладання і виховна робота;
- в) проведення уроків і робота з батьками.

28. *... — це почуття міри, відчуття конкретного стану вихованця, що підказує вихователеві найделікатніший спосіб поведінки у спілкуванні з учнями в різних сферах діяльності, вміння обирати найдоцільніший підхід до особистості у системі виховних взаємин.*

Відповідь:

- а) перцептивні уміння вчителя;
- б) психолого-педагогічна компетентність;
- в) педагогічний такт.

29. *Які вміння має виробити вчитель у процесі оволодіння педагогічною технікою?*

Відповідь:

- а) володіти собою, оцінювати свої почуття, психічний стан вихованців, обирати потрібну тактику дій відповідно до педагогічних завдань;
- б) володіти жестами і мімікою;
- в) володіти навиками психотехніки;
- г) обирати доцільні методи навчання та форми роботи;
- г) передбачати те, як учні сприйматимуть новий матеріал.

30. *До перцептивних умінь учителя належать...*

Відповідь:

- а) здатність проникати у внутрішній світ школярів; адекватно сприймати і розуміти психічний стан вихованців;
- б) регулювати міжособистісні стосунки учнів у колективі;
- в) спостережливість, яка дає змогу розуміти реальний стан вихованця в конкретній ситуації.

Тема 9. ПРОФЕСІЯ ПЕДАГОГА: МАЙСТЕРНІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ, ОЦІНКА

1. Професія педагога. Соціальне значення праці вчителя.
2. Національні тенденції українського вчительства.
3. Основи педагогічної майстерності.
4. Педагогічний такт і педагогічна техніка.
5. Професійна і духовна культура педагога.
6. Оцінка праці вчителя. Педагогічна кваліметрія.

1. *Волкова Н.* Педагогіка: Посібник. К., 2001.
2. *Грабовська С., Равчина Т.* Конфлікти без насильства. Львів, 2001.
3. *Зязюн І., Сагач Г.* Краса педагогічної дії. К., 1997.
4. *Ковальчук Л.* Основи педагогічної майстерності: Навч. посіб. Львів, 2007.
5. *Мойсеюк Н.* Педагогіка: Навч. посіб. К., 2007.
6. Педагогічна майстерність: Навч. посіб. / За ред. І. Зязюна. К., 2004.
7. *Підласий І.* Діагностика та експертиза педагогічних проєктів. К., 1998.
8. *Швед М.* Роль духовної культури у формації сучасного педагога // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. пед. 2001. Вип. 15. С. 217 – 224.
9. *Швед М.* Професіоналізм і компетентність як важливі складові акмеологічної культури педагога // Педагогічна освіта в Україні і Польщі: реалії та перспективи. Зб. наук. пр. / За ред. Д. Герцюка і Р. Кухи. Львів, 2008. С. 78 – 88.

1. *Виберіть дефініцію, яка, на Вашу думку, найповніше розкриває зміст поняття “педагогічна майстерність”.*

Відповідь:

- а) високе мистецтво виховання і навчання;
  - б) синтез наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва і особистих рис учителя;
  - в) вияв найвищої форми активності особистості вчителя в професійній діяльності, активності, що базується на гуманізмі й розкривається в доцільному використанні методів і засобів педагогічної взаємодії у кожній конкретній ситуації навчання і виховання;
  - г) виявлення педагогом свого “Я” у професії, як самореалізація особистості вчителя у педагогічній діяльності, що забезпечує саморозвиток особистості учня;
  - г) комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі.
2. *Головними передумовами формування педагогічної майстерності вчителя є...*

Відповідь:

- а) психолого-педагогічні риси; б) психологія поведінки вчителя;
  - в) педагогічні вміння; г) досвід роботи вчителя.
3. *Хто є автором цих рядків: “Майстерність вихователя не є якимось особливим мистецтвом, що потребує таланту, але це спеціальність, якої треба навчитися, як треба навчати лікаря його майстерності, як треба навчати музиканта”?*

Відповідь:

- а) Костянтин Ушинський; б) Олександр Духнович;
  - в) Антон Макаренко; г) Василь Сухомлинський.
4. *Виберіть з нижченаведених пунктів ті, які є компонентами*

педагогічної майстерності.

Відповідь:

- а) гуманістична спрямованість; б) педагогічна техніка;
- в) професійна компетентність; г) перцептивні здібності;
- г) педагогічні здібності; д) емоційна стабільність;
- е) продуктивність.

5. *Найголовнішою характеристикою педагогічної майстерності є...*

Відповідь:

- а) гуманістична спрямованість; б) дидактична спрямованість;
- в) педагогічна спрямованість; г) спрямованість на навчання;
- г) спрямованість на засоби педагогічного впливу.

6. *Розташуйте по висхідній рівні оволодіння педагогічною майстерністю та назвіть їх...*

Відповідь:

- а) учитель володіє основами педагогічної майстерності, педагогічні дії гуманістично зорієнтовані, стосунки з учнями і колегами розвиваються на позитивній основі, добре засвоєно предмет викладання, методично впевнено і самостійно організовано навчально-виховний процес на уроці;
- б) у вчителя наявні лише окремі риси професійної діяльності, володіє знаннями для виконання педагогічної дії, володіє предметом викладання; зважаючи на недостатню спрямованість на розвиток учня, брак техніки організації діалогу, продуктивність його навчально-виховної діяльності є низькою;
- в) характеризується ініціативністю і творчим підходом до організації професійної діяльності; вчитель самостійно конструює оригінальні педагогічно доцільні прийоми взаємодії, діяльність будує, спираючись на рефлексивний аналіз, сформований індивідуальний стиль професійної діяльності;
- г) чітка спрямованість дій учителя, їхня висока якість, діалогічна взаємодія у спілкуванні; вчитель самостійно планує і

організовує свою діяльність на тривалий проміжок часу, головним завданням є розвиток особистості учня.

7. *Критеріями майстерності педагога є...*

Відповідь:

- а) доцільність; б) оптимістичне прогнозування;
- в) творчість; г) оптимальність у виборі засобів;
- г) діалогічність за характером стосунків з учнями;
- д) продуктивність.

8. *Система взаємодії вчителя з учнем — це...*

Відповідь:

- а) педагогічна второпність; б) педагогічне спілкування;
- в) педагогічна майстерність; г) педагогічна технологія;
- г) педагогічна техніка.

9. *Назвіть здібності, якими повинен володіти студент, котрий готується до педагогічної діяльності.*

Відповідь:

- а) ... — професійна здатність педагога, що характеризується потребою спілкування, готовністю легко вступати в контакт, викликати позитивні емоції у співрозмовника і відчувати задоволення від спілкування;
- б) ... — професійна проникливість, пильність, педагогічна інтуїція, здатність сприймати і розуміти іншу людину;
- в) ... — здатність активно впливати на іншу особистість;
- г) ... — здатність володіти собою, зберігати самоконтроль, здійснювати саморегуляцію за будь-якої ситуації, незалежно від сили зовнішніх чинників, що зумовлюють емоційний зрив;
- г) ... — здатність до прогнозування розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в ній і перетворення всієї структури особистості через вплив на позитивні риси;
- д) ... — здатність до творчості, спроможність генерувати незвичні ідеї, відходити від традиційних схем, швидко розв'язувати проблемні ситуації.

10. *Як розумієте поняття “креативність” учителя?*

Відповідь:

- а) здатність активно впливати на іншу особистість;
- б) професійна проникливість;
- в) здатність до творчості;
- г) здатність викликати позитивні емоції.

11. *Уміння використовувати психологічний апарат як інструмент виховного впливу, прийоми володіння собою і прийоми впливу на інших — це...*

Відповідь:

- а) педагогічна гуманність; б) педагогічна активність;
- в) педагогічна техніка; г) педагогічна майстерність.

12. *Педагогічний професіоналізм — це...*

Відповідь:

- а) уміння вчителя мислити та діяти професійно;
- б) уміння вчителя знаходити вихід з непередбачуваних ситуацій;
- в) уміння вчителя пристосовуватись до колективу;
- г) уміння вчителя логічно мислити.

13. *“Викладач виступає як приклад для наслідування не лише у навчанні, але й у поглядах на життя”. Наведена характеристика стосується стилю педагогічного спілкування:*

Відповідь:

- а) менеджер; б) гід; в) Сократ; г) майстер.

14. *Виберіть найповніше визначення поняття “педагогічний такт”.*

Відповідь:

- а) психолого-педагогічна грамотність і педагогічна винахідливість учителя;
- б) ініціативність і осмисленість дій;
- в) довіра, повага, спостережливість і уважність;
- г) спеціальне професійне уміння учителя, за допомогою якого він у кожному конкретному випадку застосовує до учнів найефективніший за певних обставин засіб виховного впливу.

15. *Визначте правильне співвідношення між поняттями та їхніми дефініціями (з’єднайте їх стрілками):*

Особисті риси	<ul style="list-style-type: none"> • усне мовлення • розподіл власної роботи • використання наочних посібників і ТЗН • орієнтування в часі
Педагогічна техніка	науковий світогляд, широкий кругозір та ерудиція, висока моральність, духовна культура, оптимізм, емоційна стійкість, витримка, чуйність, співчуття, наполегливість, терплячість і доброзичливість
Навички	комплекс умінь, що дають змогу досягнути оптимальних результатів у навчанні і вихованні учнів (міміка, жести, техніка мовлення, техніка педагогічного спілкування, вміння контролювати власні емоції, настрої та ін.)
Педагогічний такт	уміння виявляти доцільний тон і обирати стиль спілкування з учнями, їхніми батьками, колегами

16. Що належить до перцептивних здібностей вчителя?

Відповідь:

а) професійна проникливість; б) комунікативність; в) емпатія; г) педагогічна інтуїція; г) здатність володіти собою.

17. Майстерність учителя полягає в умінні перетворити ситуацію на педагогічну задачу, тобто спрямувати умови, що склалися, на перебудову стосунків, наближаючись до поставленої педагогічної мети. Виберіть із нижчеподаних ті, які є задачами для першочергового розв'язання.

Відповідь:

- а) поліморфічні; б) ситуативні; в) аналітичні; г) динамічні;
- г) тактичні; д) метафоричні; е) стратегічні; є) геополітичні.

18. *Які педагогічні уміння є характерними для педагога-майстра у розв'язанні педагогічних задач?*

Відповідь:

- а) бачити педагогічні задачі у цілісному педагогічному процесі й обирати розв'язок з орієнтацією на завдання;
- б) сприймати кожен задачу окремо, не пов'язуючи її з іншими;
- в) розв'язувати переважно стратегічні задачі;
- г) розв'язувати здебільшого ситуативні задачі;
- г) уміти викликати певні психічні стани (самовладання);
- д) відчувати страх, пригніченість;
- е) уміти передати ініціативу учням, створити умови для їхньої активної діяльності;
- є) у розв'язанні задач прагнути бути головною дійовою особою;
- ж) працювати з усім колективом, але не випускати з поля зору жодного учня;
- з) звертати увагу насамперед на учнів які “випадають”;
- и) усувати причини;
- і) спрямовувати зусилля на саме явище, а не на причини;
- ї) у пошуках причини аналізувати власну діяльність;
- й) шукати причини поза собою, звинувачувати інших або обставини;
- к) головні зусилля спрямовувати на зміни в системі своєї роботи, перебувати у постійному пошуку, самовдосконалення, самовиховання;
- л) головні зусилля спрямовувати на пошук нової роботи, зміни життєвих орієнтирів.

19. *Що найповніше розкриває зміст поняття “педагогічна техніка”?*

Відповідь:

- а) вміння використовувати власний психофізичний апарат як

- інструмент виховного впливу;
- б) володіння комплексом умінь, який допомагає вчителю глибше, яскравіше, талановитіше виявити себе і досягти успіхів у виховній роботі;
  - в) вміння володіти мовою, знання матеріалу, легке входження у контакт з учнями;
  - г) формування власного педагогічного стилю;
  - г) успішне опрацювання літератури з дидактики.
20. *Педагогічна техніка має зовнішню і внутрішню сторони. Які з перелічених елементів належать до зовнішньої, а які до внутрішньої сторін?*
- Відповідь:**
- а) втілення внутрішнього переживання особистості вчителя в його тілесній природі;
  - б) формування внутрішнього переживання особистості, психологічного налаштування вчителя на майбутню діяльність;
  - в) володіння мімікою, голосом, рухами, мовленням, пластикою;
  - г) вміння контролювати власний розум, волю і почуття.
21. *Серед компонентів педагогічної техніки виділяють дві групи:*
- ◆ уміння керувати своєю поведінкою;
  - ◆ уміння впливати на особистість і колектив.
- Нижчеподані варіанти віднесіть до однієї з груп.*
- Відповідь:**
- а) техніка організації контакту;
  - б) техніка володіння своїм організмом;
  - в) техніка мовлення;
  - г) керування диханням;
  - г) опанування умінням соціальної перцепції;
  - д) керування емоціями, настроєм для усунення зайвого психічного напруження;
  - е) управління педагогічним спілкуванням;
  - є) організація колективних творчих справ;
  - ж) техніка керування увагою, увагою.
22. *Система самовиховання педагога складається з чотирьох*

етапів:

- А — самопізнання;
- Б — планування роботи над собою;
- В — реалізація програми;
- Г — контроль.

З наведених нижче методів до кожного з етапів підберіть методи ефективного самовиховання.

Відповідь:

- а) самоспостереження; б) самопрогнозування; в) самооцінка;
- г) самозаохочення; г) самозобов'язання; д) самопереконування;
- е) самонавіювання; є) самозвіт; ж) самоосуд; з) самоконтроль;
- и) програма самовиховання; і) особисті плани роботи над собою;
- ї) девіз життя; й) самонаказ; к) самосхвалення; л) самоаналіз.

23. *Оберіть риси і властивості особистості вчителя, синтез яких дасть змогу впевнено, без зайвого емоційного напруження здійснювати професійну діяльність.*

Відповідь:

- а) уміння володіти собою; б) безбарвність мовлення;
- в) відсутність емоційного напруження; г) монотонність;
- г) цілеспрямованість; д) відсутність страху перед дітьми;
- е) педагогічний оптимізм; є) сутулість; ж) рішучість;
- з) нечітка дикція; и) брак навичок виразного читання;
- і) самовладання; ї) впевненість у собі як у вчителів.

24. *За допомогою якого процесу визначають якість діяльності вчителя?*

Відповідь:

- а) прогнозування; б) діагностика; в) кваліметрія;
- г) експериментальне дослідження; г) соціометрія.

25. *Педагогічна кваліметрія — це...*

Відповідь:

- а) вимірювання кількості; б) вимірювання якості;
- в) вимірювання здібностей; г) вимірювання інтелекту.

26. *З'ясуйте визначення поняття “педагогічна кваліметрія”.*

Відповідь:

- а) частина педагогіки, яка розробляє теорію освіти і навчання;
- б) здатність учня відтворити знання, вміння і навички, що відповідають загальнодержавним освітнім стандартам;
- в) вимірювання якості педагогічної майстерності;
- г) система головних вимог до навчання, дотримання яких забезпечує його ефективність.

27. *Хто сформулював такі заповіді учителів: перша — “вірте в дитину”, друга — “вірте в себе”, третя — “вірте в науку”?*

Відповідь:

- а) Василь Сухомлинський; б) Григорій Ващенко;
- г) Шалва Амонашвілі; г) Олександр Духнович.

28. *Оберіть декілька варіантів відповіді, які слугуватимуть для розвитку гуманістичних взаємин між учителем і учнями:*

Відповідь:

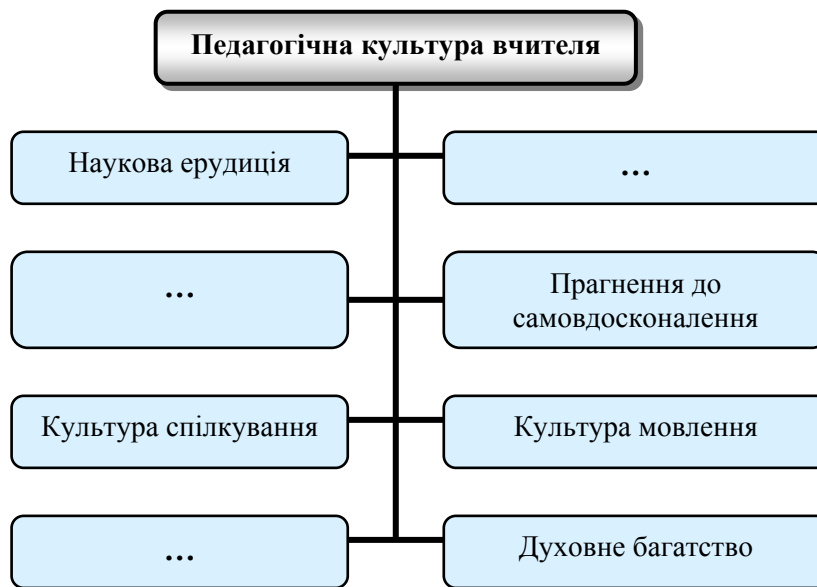
- а) створення ситуації діалогу в спілкуванні вчителя з учнями;
- б) створення ситуації монологу в спілкуванні вчителя з учнями;
- в) налагодження особистісного контакту з учнями, орієнтація їх на особистісне залучення у комунікацію;
- г) виявлення вчителем авторитету;
- г) забезпечення активної позиції учнів у взаємодії з педагогом;
- д) нав'язування учням своєї позиції;
- е) створення атмосфери взаємоповаги і довіри;
- є) неунікання конфліктів учителем, загострення проблемних ситуацій.

29. *Хто з відомих педагогів-класиків є автором таких рядків: “Музикант не б’є кулаком або палицею по струнах, не вдаряє інструментом об стіну, коли струни ліри, цитри або арфи дають дисонанси, а терпеливо настроює їх, прикладаючи все своє мистецтво доти, доки не приведе струни до гармонії. Так само повинні ми пристосуватись до гармонії і любові до наук, коли ми не хочемо з ліних зробити упертих, а із в’ялих — зовсім дурнів”?*

Відповідь:

- а) Януш Корчак; б) Йоганн-Генріх Песталоцці;
- в) Ян-Амос Коменський; г) Жан-Жак Руссо;
- ґ) Фрідріх-Вільгельм-Адольф Дістервеґ.

30. Заповніть пропущені клітини:

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Алексюк А.* Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник. К., 1998.
2. *Андрущенко В., Дорогань С.* Світоглядна культура сучасного вчителя: проблеми формування // Вища освіта України. 2002. № 3.
3. *Бойко А.* Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги: Підручник. К., 2004.
4. *Бордовская Н., Реан А.* Педагогика. М.; СПб., 2006.
5. *Васянович Г.* Морально-правова відповідальність педагога (теоретико-методичний аспект): Монографія. Львів, 1997.
6. *Ващенко Г.* Вибрані педагогічні твори. Дрогобич, 1997.
7. *Ващенко Г.* Загальні методи навчання: Підруч. для педагогів. К., 1997.
8. *Вишневський О.* Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич, 2003.
9. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посіб. / За ред. В. Кременя. Тернопіль, 2004.
10. *Вітвицька С.* Основи педагогіки вищої школи. К., 2003.
11. *Волкова Н.* Педагогіка: Посібник. К., 2001.
12. *Воловик П.* Теорія ймовірностей і математична статистика в педагогіці. К., 1989.
13. *Вульфсон Б.* Стратегія розвитку образования на Западе на пороге XXI века. М., 1999.
14. *Галузинський В., Євтух М.* Педагогіка: теорія та історія: Навч. посіб. К., 1995.
15. *Герцюк Д.* Навчально-методичні матеріали до вивчення спец-курсу "Історія школи та освіти в Україні". Львів, 1999.
16. *Гмурман В.* Теория вероятностей и математическая статистика: Учеб. пособие для вузов. М., 1977.
17. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник. К., 1997.

18. *Грабовська С., Равчина Т.* Конфлікти без насильства. Львів, 2001.
19. Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”). К., 1994.
20. *Джуринский А.* Развитие образования в современном мире. М., 1999.
21. *Зайченко І.* Педагогіка: Навч. посіб. Чернігів, 2003.
22. Закон України “Про освіту”. К., 2002.
23. Закон України “Про загальну середню освіту” // Законодавство України про загальну середню освіту: Бюлетень законодавства і юридичної політики України. 1999. № 9.
24. *Зязюн І., Сагач Г.* Краса педагогічної дії. К., 1997.
25. *Зязюн Л.* Освітня система Франції // Рідна школа. 2001. № 11.
26. Історія педагогіки / За ред. М. Гриценка. К., 1973.
27. *Карнеги Д.* Как завоевать друзей и оказать влияние на людей. М., 2001
28. *Ковальчук Л.* Основи педагогічної майстерності: Навч. посіб. Львів, 2007.
29. *Ковальчук Л., Ковальчук О.* Система освіти зарубіжних країн: Навч. посіб. Львів, 2003.
30. *Ковальчук Л.* Практикум з педагогіки: Навч. посіб. Львів, 2005.
31. *Ковальчук О.* Діагностування результатів навчання: Навч. посіб. Львів, 2004.
32. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Педагогічна газета. 2002. № 1 (91).
33. *Корсак К.* Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів: Монографія. К., 1997.
34. *Кошманова Т., Брайс Л., Голм Г., Равчина Т.* Педагогіка для громадянського суспільства: Навч. посіб. / За заг. ред. Т. Кошманової. Львів, 2005.
35. *Кошманова Т.* Розвиток педагогічної освіти у США (1960–1998 рр.): Монографія. Львів, 1999.
36. *Кравець В.* Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття: Навч. посіб. Тернопіль, 1996.
37. *Кравець В.* Історія української школи і педагогіки. Навч. посіб. Тернопіль, 1994.

38. Крушельницька О. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. посіб. К., 2003.
39. Кузь В. Глобалістика: економіка та освіта // Рідна школа. 2001. № 9.
40. Кузьмінський А., Вовк Л., Омеляненко В. Педагогіка: Практикум. К., 2003.
41. Кузьмінський А., Омеляненко В. Педагогіка: Підручник. К., 2003.
42. Курляк І. Загальний огляд історичного розвитку зарубіжної освіти (від стародавніх часів до XIX століття): Навч.-метод. посіб. Львів, 2000.
43. Левківський М. Історія педагогіки. Навч.-метод. посіб. Житомир, 2007.
44. Левківський М., Микитюк О. Історія педагогіки. Х., 2002.
45. Локшина О. Оцінювання успішності учнів у зарубіжній школі // Рідна школа. 2000. № 11.
46. Мазоха Д. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності): Навч. посіб. К., 2005.
47. Мойсеюк Н. Педагогіка: Навч. посіб. К., 2007.
48. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. 2002. № 33 (23 квітня).
49. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / За заг. ред. О. Пехоти. К., 2002.
50. Педагогіка: Учеб. пособие / Под ред. Ю. Бабанского. М., 1988.
51. Педагогіка: Учеб. пособие / Сластенин В., Исаев И., Мищенко А., Шиянов Е. / Под ред. В. Сластенина. М., 2000.
52. Педагогіка. Хрестоматія / Уклад. А. Кузьмінський, В. Омеляненко. К., 2003.
53. Педагогічна майстерність: Навч. посіб. / За ред. І. Зязюна. К., 2004.
54. Педагогічна освіта в Україні і Польщі: реалії та перспективи. Зб. наук. пр. / За ред. Д. Герцюка і Р. Кухи. Львів, 2008.
55. Пермяков О., Морозов В. Педагогіка. К., 2005
56. Пиз А. Язык телосложения. СПб., 2000
57. Підласий І. Діагностика і експертиза педагогічних проєктів. К., 1998.
58. Подласый И. Педагогіка: Учеб. пособие. М., 1996.

59. *Пометун О., Пироженко Л.* Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К., 2003.
60. *П'ятакова Г., Заячківська Н.* Сучасні педагогічні технології та методика застосування їх у вищій школі. Львів, 2003.
61. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні. Нариси. К., 1991.
62. *Сабіна Гуз.* З досвіду використання педагогіки Монтесорі в підготовці вчителів та освіти дітей у Польщі / Перекл. з пол. Н. Заячківської // Вісн. Львів. ун-ту. Серія пед. 2004. Вип. 18. С. 119–128.
63. *Сбруєва Л.* Лісабонська стратегія розвитку єдиного європейського простору неперервної освіти // Шлях освіти. 2007. № 2.
64. *Сисоєва С.* Педагогічна творчість: Монографія. Х.; К., 1998.
65. *Сікорський П., Герцюк Д., Лісовський М.* та ін. Поступ до рідної школи. Львів, 1998.
66. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. К., 1985.
67. *Степанов О., Фіцула М.* Основи психології і педагогіки: Навч. посіб. К., 2003.
68. *Столяренко Л., Самыгин С.* Психология и педагогика в вопросах и ответах: Учеб. пособие. Ростов н/Д, 1999.
69. *Ступарик Б.* Національна школа: витоки, становлення. К., 1998.
70. *Сухомлинський В.* Сто порад учителям. Вибр. тв.: У 5 т. К., 1977. Т. 2.
71. *Сухорський С.* Освіта закордоння. Львів, 1995.
72. *Сявавко Є.* Українська етнопедагогіка: Навч.-метод. посіб. Львів, 2000.
73. *Товажнянський Л.Л., Сокол Є.І.* Болонський процес: цикли, степені, кредити: Монографія. Х., 2004.
74. *Турчин В.* Математична статистика: Посібник. К., 1999.
75. Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. Навч. посіб. / За ред. О. Сухомлинської. К, 2005.
76. *Фіцула М.* Педагогіка: Посібник. К., 2006.
77. Хрестоматія по истории зарубежной педагогики. М., 1971.
78. *Цюра С.* Педагогіка особистого досвіду: Практика для самостійної роботи. Львів, 2006.

79. *Швед М.* Роль духовної культури у формації сучасного педагога // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. пед. 2001. Вип. 15.
80. *Шейко В., Кушнарєнко Н.* Організація та методика науково-педагогічної діяльності: Підручник. К., 2006.
81. *Шинкарук В.* Основні напрями модернізації структури вищої освіти України // Вища школа. 2007. № 5.
82. *Щербань П.* Прикладна педагогіка: Навч.-метод. посіб. К., 2002.
83. *Щербатенко І.* Англія, якої ми не знаємо // Рідна школа. 1998. № 5.
84. *Юнова О.* Зміст Вальдорфської освіти — засіб розвитку особистості учня // Рідна школа. 1999. № 7 – 8.
85. *Ягунов В.* Педагогіка: Посібник. К., 2002.
86. *Pedagogika / pod. red. Z. Kwiecińskiego, B. Śliwerskiego.* Warszawa, 2004.
87. *A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area / Bologna Working Group on Qualifications Frameworks; Ministry of Science, Technology and Innovation, Bredgade 43, DK-1260. Copenhagen K, 2007.*
88. *Becker, Gary S.* Human Capital: Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. N.Y. 1964; 2 ed. N.Y., 1975 (рус. пер.: *Беккер, Гэри.* Человеческий капитал (главы из книги) // США: экономика, политика, идеология. 1993. № 11 – 12).
89. *Chisivick, Barry R.* Income Inequality: Regional Analysis Within a Human Capital Framework. N.Y., 1974.
90. *Focus on the Structure of Higher Education in Europe 2006/07. National Trends in the Bologna Process, EURYDICE, Brussels, 2007.*
91. *National Qualifications Frameworks: Development and Certification // Report from Bologna Working Group on Qualifications Frameworks, May, 2007.*

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

1. *Герцюк Дмитро Дмитрович* — кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.
2. *Заячківська Надія Михайлівна* — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.
3. *Заячук Юлія Дмитрівна* — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.
4. *Караманов Олексій Владиславович* — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.
5. *Ковальчук Лариса Онисимівна* — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.
6. *Ковальчук Оріся Богданівна* — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.
7. *Козут Світлана Ярославівна* — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.
8. *Максимець Марта Василівна* — асистент кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.
9. *Мицишин Ірина Ярославівна* — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.

10. ***Равчина Тетяна Василівна*** — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.
11. ***Цюра Світлана Богданівна*** — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.
12. ***Швед Марія Степанівна*** — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної педагогіки Львівського національного університету імені Івана Франка.

Для нотаток

Для нотаток

Для нотаток

Для нотаток

З М І С Т

<i>Передмова</i>	3
<i>Тема 1.1. ПЕДАГОГІКА: СТАНОВЛЕННЯ І СУЧАСНИЙ СТАН</i>	6
<i>Тема 1.2. ПЕДАГОГІКА ЯК НАУКА</i>	13
<i>Тема 2. ЛОГІКА І МЕТОДИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ</i>	20
<i>Тема 3. РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ</i>	31
<i>Тема 4. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ІСТОРІЇ ШКОЛИ І ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ</i>	42
<i>Тема 5.1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАРУБІЖНОЇ ОСВІТИ</i>	55
<i>Тема 5.2. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ ЗА КОРДОНОМ</i>	63
<i>Тема 6. СУЧАСНА СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ</i>	69
<i>Тема 7.1. ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА. СУЧАСНИЙ СВІТОВИЙ ОСВІТНИЙ ПРОСТІР</i>	77
<i>Тема 7.2. СИСТЕМИ ОСВІТИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН</i>	95
<i>Тема 8.1. ОСОБИСТІСТЬ УЧИТЕЛЯ І СУТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	115
<i>Тема 8.2. ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА. СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ</i>	122
<i>Тема 9. ПРОФЕСІЯ ПЕДАГОГА: МАЙСТЕРНІСТЬ, ДІЯЛЬНІСТЬ, ОЦІНКА</i>	129
<i>Список використаних джерел</i>	140
<i>Відомості про авторів</i>	145
<i>Для нотаток</i>	146